

Ünnepi szám.

1—3. szám.

Budapest, 1925. jan.-márc. hó.

50. évfolyam.

IZR. TANÜGYI ÉRTESITŐ

Felelős szerkesztő:

Dr. MÁLNAI MIHÁLY.

Szerkesztő:

PINTÉR IGNÁC.

Megjelenik minden második hónapban. — Kiadja az Orsz. Izr. Tanító-egyesület. — Előfizetési ára: nem tagok számára egész évre 20000 korona. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak az Orsz. Izr. Tanítóegyesület címére: **VII., Sip-utca 12. sz.** alá küldendők. — A szerkesztőség címe: **VII., Sip-utca 12. sz.**

Tartalom: Az igazi tanító. Irta: *Palágyi Lajos.* — Lapunk ünnepe. Irta: *Pintér Ignác.* — Ünnepi cikkeink. Írták: *Dr. Fischer Gyula, Dr. Hevesi Simon, Löw Imánuel, Mosdóssy Imre, Rákos István, Körösi Henrik, Dobó Sándor, Dr. Mezei Ferenc, Bánóczi József, Dr. Blau Lajos, Munkácsi Bernát, Dr. Szabolcsi Lajos, Dr. Patai József, Kornfeld Gyula, Knopfler Sándor, Mandl Bernát, Barta Fülöp, Scheer Bernát, Biedermann Adolf, Bárd Rezső, Dr. Fényes Mór, Dr. Frisch Ármin, Szabó Adolf, Gárdos Mór, Ábrányi Aladár, Dr. Málnai Mihály.* — Egyesületi élet. — Meghívó. — Tudósítás. — Pályázatok. — Nyugtázás. — Nekrologok. Wurmfeld Ignác. Irta: *Dr. Krausz Ignác. Kohn Mór.* Irta: *Hoch József.* — Vegyesek.

*Hiszem, még visszatérek én közétek,
Hű társatok, testvéretek gyanánt
S együtt vezetjük az új nemzedéket
S tűrő példánkon buzdúl bús hazánk.*

*S majd titeket méltóképp megbecsülnek,
Magyar tanítók színe és java,
És ünneplésetek lesz nagy magyar ünnep
S legjobb hősként tisztel a haza.*

Palágyi Lajos.

Lapunk ünnepe.

Megilletődött lélekkel és áhítatos szívvvel tekintünk fel az Egek Urához, hálát adva a Mindenség Alkotójának, hogy megérvünk engedte a magyar zsidó tanítóság 50 év előtti szerény alkotásának: az Izr. Tanügyi Értesítőnek félszázados jubiláris ünnepét. Törekvéseink és küzdelmeinknek ezen 50 éves tükrében elmerengve, ünnepi hangulat fog el bennünket, mert lelkesedéssel telített *erő* és *akurat* megnyilvánulását fejezik ki lapunk 50 kötetre rúgó gyűjteményének ezernyi-ezer lapjai. A kulturképek egész mozaiksorozata tárul elénk ezen elsárgult lapokból, melyek fennen hirdetik a magyar zsidó tanítóság hazafias, lelkes munkásságának eredményét: a zsidó iskola fejlődését. De egyben tanubizonyyságot szolgáltatnak a szeretet szent tüzétől hevített együttérzésről, mellyel tanítótestvéreinket nyomoruságukban megsegítettük, özvegyeiket támogattuk és árváik könnyeit felszárítani igyekeztünk.

A közösség erejének megnyilatkozása vonul végig ezen 50 évfolyamon; az alkotó munkának mindmégannyi bizonyítékai azon humanisztikus intézményeink, melyek a kölcsönös testvéri megértés révén egy egységes tanítói köztudatból fakadtak. Ennek irányítása volt közlönyünk elsőrangú feladata és egyik legnagyobb érdeme, hogy a felekezetünkben dúló pártharcok közepette egyesíteni tudta a különböző pártárnyalatú hitközségek iskoláinak tanítóit egy egységes országos szervezetbe.

Ha az Izr. Tanügyi értesítő 50 kötetét végig lapozzuk, meghatottsággal kell megállapítanunk, hogy mily héroszi munkát fejtettek ki dicső eleink a magyar zsidó tanítóság anyagi, erkölcsi szellemi és pedagógiai értékének emelésében, miként szolgálták elméjük és lelki kincseik feltárással a pedagógiai, szociológiai, etikai, didaktikai és pszichológiai irodalmat úgy az egyetemes tanítóság, — valamint a vallásoktatási kérdések megvitatásával a zsidó iskola érdekeit.

A magyar zsidó tanítóság képzett és hivatásáért lelkesedő gárdájának legkiválóbb tagjai szegődtek lapunk munkatársai közé és értékes dolgozataikkal előmozdították a pályatársak önművelődését. Általuk vettek tudomást a hazai és külföldi tanügyi kérdésekről, a pedagógiai tudomány fejlődéséről és nyertek gyakorlati utmutatást a tanítás-nevelés minden ágazataira nézve. Számon tartották a tudományos kutatás és kultúra vívmányait, megemlékeztek nagyjainkról, kik tudományos és szociális tevékenységükkel hazánknak és felekezetünknek dicsőséget szereztek. Ezen 50 évfolyamból álló gyűjtemény egyúttal részletes kulturtörténete az emáncipált magyar zsidóságnak és igaz krónikája a zsidó iskolaügy ujabbkori történetének. Részletes tudósításaival beszámolt a központi vezetőség üléseinek, valamint a fiokkőri és közgyűlések határozatairól és ezek nyomán köztudatot teremtett a magyar zsidó tanítóságban, azt egységesen irányította, serkentette és buzdította, dokumentálva mindenkor a közösség erejét.

Lapunk megindulásának idején az ország igen sok iskolájában, de különösen a felvidéken még német volt a tanítási nyelv, mint a germanizáló korszak nehezen kiküszöbölhető maradványa. Közlönyünk lelkesítő és buzdító cikkeinek hatása alatt csakhamar kiszorult a német szó a zsidó iskolákból és még a nemzetiségi vidékeken is kizárólag zengzetes hazai nyelvünkön nevelték az ifjúságot vallás-erkölcsre és tudásra. Midőn egyesületünk pályadíjak kitűzésével akarta serkenteni a zsidó tanítóságot a nemzetiséglakta vidékek iskoláinak megmagyarosítására, az odaitélésnél a legnagyobb zavarban volt, hogy melyik tagtársat tüntesse ki e jutalomdíjjal, mert valamennyi jelentkező egyaránt érdemes volt rá.

Lapunk tanításain felbuzdúlva, apostoli hévvel ápolták a zsidó tanítók a

hazafias érzést és a hazaszeretet lángoló tüzével neveltek öntudatos, áldozatokra kész lelkes magyarokat.

Egyesületünk ezen organumának egyik legfőbb érdeme azonban a magyar zsidó tanító jogvédelméért vívott harca volt, melyet öntudatos eréllyel, akadályt nem ismerő elszántsággal évtizedeken át eredményesen folytatott. Lapunk megjelenésének első idejében egyes hitközségek a véglegesítés kötelezettségétől visszariadva, különböző fondorlatokkal élve, hihetetlen kegyetlenséggel kényszerítették tanítóikat majd minden új iskolaévben a vándorbotra. Ezek pedig családjaikkal együtt a legnagyobb nyomornak voltak kitéve, anélkül, hogy a hivatalos fórumok a kellő eréllyel megvédelmezték volna őket. Amióta azonban az Izr. Tanügyi Értesítő útján módjában volt egyesületünknek az ezen téren tapasztalt sűrű visszaéléseket a nyilvánosság elé tárni és a sérelmek jogtalanságára úgy a felekezet, mint az illetékes hatóságok figyelmét felhívni, ennek hatása alatt keletkeztek azon törvényes intézkedések, amelyek végre a zsidó tanítói állásnak állandósítására vezettek.

Egyéb külső körülmények hányszor támadták meg ezen 50 év alatt a zsidó iskola létalapját és veszélyeztették a tanító existenciáját. Lendületes kitartással vette fel lapunk a küzdelmet az igazság győzedelméért. Tisztelet, hála és elismerés mindazoknak, kik bátor szókimondással akadályozták meg a sötétség munkáját és szellemük fénycsóváival felfegyverkezve adtak utmutatást az építésre és alkotásokra.

„Szenteljétek meg az ötvenedik évet és hirdessetek szabadságot! Jobel év ez!” És fujjátok meg a harsonákat országszerte! Amiképen a sofár hangjai annakidején Izrael népének vagyoni regenerálását és szociális ujjaszületését hirdették, azonképen világítson be a magyar zsidó tanítóság közösségének e szócsöve az elmékbe és szivekbe, hogy félszázados múltjának tanulságai szenteljék meg e határállomást és szabaduljunk fel a lábrakapott kényelemszeretet, közömbösség és az ezzel járó tespedés bilincseiből. Az utolsó évtized vérzivatarja béklyóba szorította legszebb akarásainkat olyannyira, hogy midőn a sűrű ködfátyolon keresztül néha-néha felénk süt a fel-felcsillanó napsugár, nem törtetünk már a régi buzgalommal feléje és nem hevíti lelkünket verőfényének melege.

Lapunk jubileumának ünnepe azonban hason serkentőleg a lelkekre, hogy felbúzdulva dicső eleink példáján, kik a zsidó tanítói szolgaság jármát nálunknál még jobban nyögték, hozzájuk hasonló lelkes kitartással és odaadással harcoljunk, az önképzésben és önművelődésben mindenkor előljárván, nemzetünk és felekezetünk oktatásügyének felvirágoztatásáért, anyagi, erkölcsi és szellemi javaink kiszélesbitéséért, a magyar zsidó tanító dicsőségeért.

Hálás kegyeletünk kíséri a dicső elődök áldott emlékét, kik lapunk szellemi életében úttörő munkájukkal hervadhatatlan érdemeket szereztek, kik tanítosaikkal mintaképet formáltak a magyar zsidó tanítóról. Ki ne gondolna elsősorban *Léderer* Ábrahámra, a lelkes mesterre, ki egy évtizeden át nemcsak egyesületünk megalakulásában végzett kezdeményező, vezető munkát, hanem buzditásainak hatása alatt született meg lapunk 1875-ben, melyet 1918-ban bekövetkezett haláláig tartalmas pedagógia-didaktikai cikkeivel gazdagított. Megelevenedik előttünk *Szántó* (Seligmann) Eleázárnak, a lap első szerkesztőjének képe, a magyar zsidó tanító ezen tipikus alakja, ki 15 éven át végezte nemes önzetlenséggel a szerkesztői munkát. Különösen két célt szolgálva: fanatikus buzgalommal fejtett ki propagandát a zsidó iskola teljes megmagyarosítása érdekében és önérzetes bátorsággal szállt síkra a zsidó tanító állásának megvédelmezésében. 1893. február 4-én fejezte be tartalmas életét 64 éves korában. *Dr. Bánóczi* József jellemzően méltatta a róla való megemlékezésében: „A gondolkozó és józan fő, a tanult pedagógus és gyakorlott tanfériu nyilatkozott meg valamennyi cikkében. De azonfelül önérzetes férfiu.

nyílt jellem, jó zsidó és felkes hazafi. Az ő független jelleme emeli a tanítók önértékét, az ő fáradhatatlan munkássága sarkalja őket továbbképzésre. Aki pedig majdan meg fogja írni a magyar zsidóság kulturális fejlődése történetét, benső érdeklődéssel és meleg rokonérzéssel fog megállni e derék ember alakja előtt, hogy ő benne köszöntse és megújítsa e kor első tanítója emlékét.

Ózer Zsigmond nemes alakja is mélyen vésődött be a magyar zsidó tanítóság szívébe, aki Szántó Eleázárnak az elnöki állásról 1890-ben történt lemondása után 2 éven át lelkes buzgalommal végezte a szerkesztő munkáját és árvaalapunk megteremtésével és közlönyünkben való propagálásával elévülhetetlen érdemeket szerzett.

Kegyeletes megemlékezéssel kísérjük *Barna Jónás* emlékét is, ki 7 éven át nagy rátermettséggel szerkesztette lapunkat és bátor fellépésével nagy érdemeket szerzett a magyar zsidó tanító jogvédelmében. Temperamentumából fakadó gyakran harcias és kiméretlen szókimondásával, — vélt igazának védelmében bár többször ellenkezésbe került a vezetőségnek békés egyetértést hirdető szándékaival, szerkesztőségének ideje alatt tagadhatatlanul emelte a lap nívóját, élénk hangjával, törül metszett magyaros stílusával és a jól megválasztott munkatársak egész gárdájának bevonásával a hazai tanügyi lapok egyik legérdekesebben szerkesztett orgánumává tette az Izr. Tanügyi Értesítőt.

Dicső vezéreink voltak ők a már szintén porladozó lelkes fegyvertár-
saikkal együtt, kik úttörő munkájukkal irányt szabtak az utódoknak és vilá-
gító tűoszlopként vezették a rabszolgaságból felszabadult tanítónemzedéket
egy szebb reménnyel kecsegtető jövő felé. Szenteljünk ez ünnepünkön egy-egy
könnyet a bajnokok emlékének és példájukból merítsünk erőt és kitartást a
jövő küzdelméhez.

* * *

Egyesületünk 1866-ban, tehát 59 évvel ezelőtt alakult meg. Szervezkedésének már első idejében szükségét érezte annak, hogy állandó érintkezést tartson fenn az ország különböző vidékén működő tagjaival és az egyesületi élettel való tájékoztatással szorosabb kapcsolattal fűzze őket a fővárosban székelő központhoz. Eredményesen ez csak egy megfelelő egyesületi közlönnyel érhetne volna el, melynek kiadására azonban a kellő anyagi eszközökkel nem rendelkezett. Már az 1867. október 17—18-án tartott közgyűlésen élénk vita indult meg egy egyesületi hivatalos közlöny kiadása körül, melynek eredményeképpen elhatározta a közgyűlés, hogy addig, míg módjában lesz az egyesületnek a lapot megjelentetni, addig is közleményeit a *Magyar Izraelita*, a *Ben chananja* és a *Fischer* (Halász) Nátán által szerkesztett *Az Izr. Néptanító* és *jüdischer Schulbote* című lapokban helyezi el. Utóbbi kettőt az egyesület hivatalos közlönyének ismerte el. Egyben szerkesztő-bizottságot választott, melynek tagjai lettek: *Tenczer Pál*, *Deutsch Henrik*, *Rózsási József*, *Reich Ignác*, *Mandl Lajos* és *Rosenberg Henrik*. A *Deutsch Henrik* által szerkesztett *Izr. Közlöny*, mely a kongresszus idejében és a következő években a magyar zsidóság elterjedt felekezeti lapja volt, teljes terjedelmében közölte az egyesületnek a miniszteriumhoz, a zsidó kongresszushoz intézett emlékiratait.

Az 1869-ben Aradon tartott közgyűlésen azonban ujabban nyomatékosan hangsúlyozták a külön egyesületi közlöny kiadásának szükségességét, amit az 1870. június 17-én tartott közgyűlés elvben bár elfogadott, de anyagi eszközök hiányában megvalósítani nem tudott. A tagok érdeklődésének ébrentartása céljából azonban elhatározta, hogy a központi választmány félévenként jelentést ad ki és azt minden tagnak megküldi. Az egyesületi életnek a nagyobb nyilvánosság megismertetése céljából azonban a *Pesler Lloyd* és *Néptanítók Lapja*-ban helyezi el a tudnivalókat.

Az 1874-ben megtartott közgyűlés már egy lépéssel tovább megy. Egyesületi közlönynek a *Jüdische Gemeinde-Schulzeitungot* teszi meg és annak minden tag számára való megküldését rendeli el.

Az 1875-iki közgyűlés végre nevezetes fordulópontot jelentett a lapkiadás kérdésében. Elhatározta, hogy „A magyar izr. országos tanítóegyesület értesítője” címmel havi folyóiratot ad ki. *Seligmann* (Szántó) Eleázár szerkesztése mellett november havában jelent meg az első szám. A szerkesztő mellé egy szerkesztő-bizottságot is rendelt a közgyűlés, melynek tagjai voltak: *Fischer Simon*, *Führer* (Füredi) Ignác, *Léderer Ábrahám*, *Stern Mór* és *Tenczer Pál*. A közlöny kiadásával egyszerre eleven, pezsgő élet vonult az egyesületbe.

Sűrű érintkezésbe kerültek a tagok a vezetőséggel, a zsidó tanítóságot érintő dolgokról állandóan értesültek, a választmány fontosabb határozatairól tudomást szereztek, viszont a tanügyet érintő minden kérdésre vonatkozólag a lap hasábjain véleményüket elmondhatták, ami lényegesen hozzájárult a zsidó tanító önművelődéséhez és az egységes tanítói köztudat kialakulásához. Különös érdeme volt a lapnak, hogy a zsidó tanítóknak gyakori jog-sérelmeit állandóan napirenden tartotta és bátran ostorozta a hitközségek ezirányu szer-telenségeit. Az első számok megjelenése után mind többen lépnek be tagokul az egyesü-letbe és propagálják a vezetőségnek a tanítóság anyagi és erkölcsi javainak előmozdítását célzó terveit. Igen sok értékes, tolforgató vidéki tagtárs bevonásával itt vitatták meg a vallásoktatás kérdéseit, beszéltek meg úgy a zsidó iskola, valamint az általános jelentőségű tanügyi problémákat és mind sűrűbben hangoztatták a zsidó iskola céljait szolgáló imakönyv, biblia és a többi tankönyvek kiadásának szükségességét. Szántó Eleázár már a 2. évfolyamot a szerkesztő-bizottság mellőzésével egyedül szerkeszti. 1881-től kezdve 2 éven át az Értesítő kéthetenként jelenik meg és tekintettel a felszaporodott teendőkre, a vezetőség Csukási Fülöpöt bízza meg mint segédszerkesztőt, aki 2 éven át nagy buzgalommal és hozzáértéssel osztja meg Szántóval a munkát. 1883 tól kezdve Szántó Eleázár az elnöki tisztségről 1890-ben történt lemondásáig ismét egyedül végzi a szerkesztést. Ekkor az 1890. évben megtartott közgyűlésig Csajági Béla alelnök veszi át, aki az Értesítő szerkesz-tését Ózer Zsigmondnak elnökké való megválasztásáig magára vállalta. Az új elnök az 1892. évi júniusban megtartott közgyűlésig szerkeszti a lapot, amikor Szántót újra elnökké választják, aki 1893 februárban bekövetkezett haláláig innét visszakerül a lap élére. A vezetőség megint Csajági Bélát bízza meg a szerkesztéssel, akit 1894-től 1901-ig Barna Jónás vált fel.

Ez utóbbi 7 év alatt a közlöny terjedelemben egyre növekszik és a munkatársak értékes dolgozataikkal mind sűrűbben keresik fel, úgy, hogy 1900-ban, midőn fennállásának 25 éves évfordulóját ünnepelte, a hivatalos tanügyi hatóságok, valamint a hivatott peda-gogia körök a dicséretök egész özönével halmozták el és nagy elismeréssel méltatják a magyar zsidó tanítóságnak a lap révén is megnyilvánuló törekvéseit. Wlassics Gyula, akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter az ezen alkalommal kiadott ünnepi számban a többek közt a következőket mondja: „Nagy szolgálatot tesznek a testületi érzésnek ápolása körül tanügyi lapjaink és igaz örömmel tölt el, hogy szerencsekívánataimmal részt vehetek egyik lap ünnepén, amely a magyar izraelita tanítóságot a nagy nemzeti munkára már egy negyed század óta tömöríti és lelkesíti.”

Az 1901-ben megtartott közgyűlés visszatért azon régi gyakorlatra, hogy az egyesület elnöke legyen egyuttal a lap felelős szerkesztője, mert így nem fordulhat elő az utolsó évben előállott azon visszás helyzet, hogy az egyesület hivatalos lapjában a szerkesztő és az elnök egymással ellentétes álláspontot foglaljanak el. Kornfeld Gyula, aki 1893. óta töltötte be az elnöki tiszte, lett az Értesítő felelős szerkesztőj-, aki a szerkesztői teendők ellátásával Bárd Rezsőt bízza meg. Kornfeld Gyula 1907-ben megmásíthatatlan elhatáro-zással lemondott az elnökségről, utódjává a közgyűlés Stern Ábrahámot választotta meg, aki 1918-ig irányította a lapot mint felelős szerkesztő és ez idő alatt ugyancsak Bárd Rezső végezte nagy szakavatottsággal és buzga'ommal a szerkesztői munkálatokat és folytatta az ez évben megválasztott Csukási Fülöp elnöklete alatt 1920-ig, amikor Csukási betegsége miatt kénytelen volt tisztétől megválni. A távozó elnököt mint felelős szerkesztő Schichtancz Armin alelnök helyettesítette, Bárd Rezsőt pedig Pintér Ignác váltotta fel. Az 1922-ben megtartott közgyűlés Dr. Málnai Mihályt nyerte meg elnöknek, aki azóta gon-dozza nagy szeretettel lapunk ügyeit Pintér Ignác szerkesztése mellett. Sajnos, hogy az utolsó 5 évben anyagi eszközeink fogyatékoságánál fogva le kellett mondanunk az Értesítő havonkénti megjelenéséről. A proletárdiktatura ideje alatt beszüntették a lapot, 1920 tól kezdve pedig évenként csak 5—6 számot adhattunk ki 2—3 ivnyi terjedelemben.

Kívánatos volna, hogy a magyar zsidóság, mely humanisztikus és kul-turális téren oly sokat áldoz és kiveszi részét minden nemes célú mozga-lomból, gondoskodását kiterjesztené országos egyesületünk ezen felette fontos organumára is és hathatós segítséggel hozzájárulna annak lehetővé tételére, hogy lapunk ismét a régi keretben minden hónapban megjelenhessen.

Bízunk azonban elsősorban önmagunk áldozatkészségében és erejében, mely a lefolyt félszázad alatt a legválságosabb időben sem hagyott el bennünket, mert becsületes igaz ügyet szolgálva, velünk volt Isten segítsége. Ez fog kísérni minket egy szebb és jobb jövőben is és áldását árasztja mindazokra, kik tanításaikkal és cselekedeteikkel az emberiség boldogabb korának előkészí-tésén munkálkodnak és fáradoznak.

Pintér Ignác.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy Isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában. Amen!

A tanító a zsidó hagyományban.

Ötven éves múlttra tekint vissza az Orsz. Izr. Tanítóegyesület közlönye. Emelkedett lélekkel és ünnepi öntudattal pillanthat vissza erre a múlttra, amely gazdag volt küzdelmekben és eredményekben egyaránt. Jól töltötte be hivatását, mert fáradatlan, meleg lelkesedéssel szolgálta kitűzött céljait: tagjai anyagi és erkölcsi támogatását, szellemi művelését és irányítását, a pedagógiai tudományok terjesztését, a hazafias élet ápolását, a zsidó érület nevelését. Hála és elismerés illeti meg azt a működést, melyet az élő tanítógárda a tanügy terén kifejtett és kifejt, igaz kegyeletes megemlékezés az elhunytakat, kik élelüket a világosság szolgálatának áldozták.

Ezt az elismerő hálát és kegyeletes meghatottságot hadd tolmácsolja a címben jelzett, habár csak szűkméretű tanulmány is, mely bizonyosságot akar tenni arról a megértésről és tiszteletéről, mely a hagyományos irodalomban a tanító iránt megnyilatkozik.

Hogy nálunk, zsidóknál, kik „a könyv népe” vagyunk, a tanulás és a tanítás sarkalatos, lényeges elemül számít, csak természetes. Már a Tórában virágozik ez a szellem; uton-utfélen találkozunk szent lapjain buzdításokkal, sőt parancsoló meghagyásokkal a tanulásra és tanításra. „Tanítsd (törvényeimre) gyermekeidet és beszélj azokról otthon, az uton, ha lefekszel, ha fölkelysz.” Máshelyütt: „Közöld azokat gyermekeiddel és gyermekeid gyermekeivel.” És még számtalanszor. Ugyancsak számtalanszor hí föl a Tóra a tanulásra is e szavakkal: „Tanulj, hogy tudjad, mi módon kell félni az Istent”, azaz: mi módon kell méltón tanusítani jámborságot, vallásosságot. Salamon Példabeszédei szinte lélekzetvétel nélkül ismétlik a serkentést a tanulásra és tanításra, rajongó szenvedéllyel utalnak reá, telisded-tele vannak vele e szentirási könyvnek medrei.

Flavius Josephus jogos büszkeséggel örökíti meg egyik művében ezt a tényt: „Nálunk minden gyermeknek meg kell tanulni az olvasást és ezért alig fognak találni zsidó gyermeket, aki legalább egy nyelvnek betűit nem ismerné. Innen az a sok szegény szülő, aki még a falatot is megtagadja magától, csak azért, hogy gyermekeit taníthassa.”

De fölötte jellemző az a tény, hogy a zsidó hagyomány a vallásos fogalmak körébe vonta a tanítást. Azt mondja róla, hogy „isteni munka”. Valóban az; a tanító formálja, építi, teremti az ifju lelket, ő lehel nemes, szép, tiszta életet a gyermeki szívbe, ő alkotja emberré a gondjaira bizott csemetét. És ha nagy felelősségének, ha a kötelességteljesítés hűségének magaslatán áll, akkor — úgymond a hagyomány — megérdemli e nevet: „Isten angyala”. Egyik megszívlelésreméltó intelme a hagyománynak így szól: „Tanítványod tisztelete legyen oly drága előtted, mint a magadé, tanítód előtt való hódolatod hasonlítson az Isten előtt való hódolathoz”. Lehet-e gyöngédebb szavakkal figyelmeztetni a tanítót tanítványának megbecsülésére vagy viszont nyomatékosabb, áhítatosabb módon lelkére kötni a tanítványnak tanítójához való vonzódását? Hiszen a kapcsolat a kettő között olyan természetű legyen, mint a háladatos gyermek és szülei között, mert „aki ember-társa gyermekét tanítja, úgy tekintendő, mintha azt szülte volna” és a tanítvány „a tanító gyermeke”, még pedig abban a magasabb értelemben, hogy „a gyermek csak a földi életet és fentartást köszöni szüleinek, ellenben erkölcsi, szellemi életet és táplálékot a tanító nyújt neki”. A hagyománynak

az a fenkölt felfogása, mely a tanítót „Isten angyalának“ nevezi, máshelyütt abban a magyarázatban jut kifejtésre, mely a Zsoltárnak e tilalmát: „Ne bántsatok prófétáimat“ a tanítókra vonatkoztatja. Nyilván abból a gondolatból indul ki, hogy a tanító előrelátja a gyermekben annak lelkét, jellemét, egyéniségét, ezeknek későbbi fejlődését, miként a művész a kifaragandó alakot a márványban. Prófétaszerű az ő munkássága, ki a gyermekben át ismeri, készíti elő a jövő alakulását. Magasztos-szemléletű igéket olvasunk Dániel könyvében: „Akik világosságot terjesztenek, fényleni fognak az ég fényével és akik a tömeget az igazságra vezetik, miként a csillagok örökiglen“; ezeket a jelentős igéket jelentősen értelmezi a hagyomány a tanítókra.

Megköveteli a hagyomány, hogy minden városban, faluban legyen iskola, tanító, ha nem akar erkölcsileg elromlani, elpusztulni. Ha kevés a gyermekek létszáma, akkor a szülők tartoznak egyesülni egy tanító alkalmazására és annak közös költségen való fizetésére. És fizetése legyen tisztességes, elegendő, mindig és mindenütt, hogy ne zaklassák a gondok, hogy nyugodtan szentelhesse magát felelősségteljes feladatának és ezért nem szabad őt semmiféle más munkateljesítményre sem kötelezni. Az ő dolga csakis a tanítás. Ez teszi őt aztán méltóvá is arra, hogy tekintélyben részesüljön. Rabbi Jehuda, a fejedelmi patriárka, egyszer kiküldötte Rabbi Chijját, Rabbi Ammit és Rabbi Asszit a községek látogatására. Az elsőben, ahová eljutottak, mindenekelőtt a „város őreit“ kívánták látni. Az előjáróság bemutatta nekik a sisakos, fegyveres rendőröket. „Ezek a város őrei?“ kérdezték az iskolafelügyelők. „Hát kik mások?“ csodálkozott a hatóság. „Hát bizony — hangzott a válasz — a tanítók és iskolás mesterek; tudnotok illenek, mit mond a szentige: „ha Isten nem örködik a város fölött, hiába vigyáz az őr“. És mi tovább szöhetjük most a következtetés másik, elhallgatott részét, ilyen: Azonban, ha a tanítók istenfélő, becsületes, dolgos, komoly és egymást megértő embereket nevelnek, ha afölött örködnek, hogy a neveltjük nemzedék nemesakaratú, nemesbecsvágyú, nemescselekedetű, nemeskulturájú legyen, akkor általuk, mint az igazi örök által, a város biztonsága erős alapokon nyugszik.

A tanító megér minden pénzt; szép és dicséretes ugyan a magánuton való tanulás, „de eredményeiben össze sem mérhető a tanító személyes, élő tanítása útján szerzett tudással.“ És ha szigorú is a tanító, de szigora szeretetből, önzetlenségből és abból a becsületes törekvésből fakad, hogy tanítványa tudjon, hogy ismeretei gyarapodjanak, „akkor nincsen helye ellene panasznak vagy zugolódásnak.“ És jegyezd meg magadnak, „minél áldozatkészebb vagy a tanító iránt, annál dúsabb áldás árad rád az égből.“

Igen hosszúra és terjedelmesre folytatódhatnék még ez a cikk, de legyenek elegendők az eddig elmondottak. Ebből a kicsiny metszetből is kiviláglik az az álláspont, melyet a hagyomány elfoglal a tanítóval szemben. Leteszem tehát a tollat, kezembe veszem a cseréget és a koszorúba fűzöm azt, mely méltán ékesíti az Orsz. Izr. Tanítóegyesület és tagjai homlokát.

Budapest, 1925. január 22.

Dr. Fischer Gyula főrabbi.

* * *

Az Izraelita Tanítóegyesület folyóirata 50 éves fennállásának jubileumát üli. Fél századon át jelent meg ez értékes szaklap, művelve a paedagogia, a vallásoktatás, a magyar zsidó iskolaügy mezejét; foglalkozott a nevelés problémáival és irányjaival, nagy szolgálatot tett a hitfelekezet oktatásügyének és lehet mondani az általános oktatásügynek is, amellet képviselte a tanítói kar érdekeit és jogait és azoknak megbízható, odaadó szószólója volt. Hazafiui szellemével kezdettől végig önmagához hű maradt. A lelkes paedagógusok és szakírók nagy táborával, hosszú sorával, nemzedékek kép-

viselőivel találkozunk hasábjain. A tap tükre a tanítók generációinak, működésüknek, törekvésüknek, bizonyos értelemben életüknek is. Fölvonólnak az olvasó előtt a régi nagy műveltségű tanítók, a modern iskolaügy előharcosai, akik közül nem egynek neve el nem homályosító fényel ragyog. Jön a rendszeres tanítóképzés kora, pályájukra jól felszerelt fiatal tanítók gárdájával. Az országos zsidó tanítóképző-intézet működése, hatása, eredményei tűnnek elő a lap tükörképeiben. A magyar zsidóság emelkedő és fokozódó művelődésének alapjait rakja le a magyar zsidó tanítói kar és a művelődés szolgálatára mellett mindegyre erősödik és mindegyre pregnánsabb módon alakul ki a vágy vallásoktatás és bibliaképzés terén többet és többet tenni és a tanítói kar egész falankszát a vallási élet egyre hathatósabb tényezőjévé emelni. Ezt a szellemet követik és képviselik a folyóirat mai szerkesztői és főmunkatársai, akiknek az az öröm jutott, hogy működésük a félévszázados jubileummal összeesik és akiknek érdemét alig lehet dicső szóval eléggé méltatni. Üdvözlöm a kiváló férfiakat, a lapnak vezetőit, meleg szívvvel üdvözlöm a jeles és hitfelekezeti tanügyünk terén hivatást teljesítő szakfolyóiratot és midőn a legnagyobb mértékben értékelem, mit jelent egy folyóirat életében *ötven esztendő*, és lelki szemeim elé vezetem ennek a lapnak munkáját, hatását és eredményeit, szívből kívánom, hogy szerkesztőinek lelkes tevékenysége révén az Izr. Tanügyi Értesítő jövendője Isten áldásával megfeleljen fényes múltjának.

Dr. Hevesi Simon.

* * *

És lésszen, akit kiválasztok, annak pálcája kivirágzik. Leszakított ágakat, száraz pálcákat tetted le a törzsek fejei és kivirágzott az Áron pálcája. (M. IV. 17, 20.)

Kiszáradott törzs száraz ágának mondanak bennünket. És a száraz ág virágot fakaszt, gyümölcsöt érlel. A századok fojtó börtönéből kiszabadult Izrael hódít a tudás szabad terein s ha Münchenben nem engedik kutatásairól számot adni, messze északon terjeszti a tudományt. És a századok ernyesztő rabságából kelő Izrael erőművesek rajait bocsátja nemzetközi versenyekre. És a lenézett, a tudás csarnokaiban szégyenítő számarányba szorult zsidóság dús képviselőjének londoni sürgönyhírére boldog örömmel veszi a kormány: ott nem szorították számarányba a Rothschildok kölcsönjegyző hitfeleit.

De azért itthon könnyörtelenül védekeznek tovább ellenünk a támadásra kész önzés. Nincs akitől számonkérjük a régi szabadságot, a régi szabad versenyt, az egyenjogúság szétfoslott ábrándját. Sok hosszú évnek néma árnya sötétlik rajtunk, de tűzfakasztás nekünk a fokozódó, a szüntelen súrlódás. Tűzfakasztás: belől szikra kél, amiből versenyző iramnak indul ifjuságunk. Ifjú merészséggel keresi a külföldön a tudás alkalmait; férfias nekibátorodással vállal nélkülözést és sanyarú gondot; maganemföltő daccal áll ki a küzdő porondra. Komor elszántsággal lendületes nekifeszüléssel eleveníti meg a letört ágak jelentős jelképét: a váratlan virágfakadást.

Van egy fajta a görbe vonalaknak: a kerülék. Önmagába visszatérő vonal, mint a kör, de két gyújtópont köré feszül. Ilyen a góluszbeli zsidó lélek. Egyik gyújtópontja a zsidó öntudat, a másik a köznek szolgálata: amabban az isteneszme sugárai, emebben az állameszme érdekei központosulnak.

Euklides változhatatlan szabálya nem engedi kitörülni a kerülékből a gyújtópontok egyikét sem. Akárhogy tagadják is a fajtság csatlósai hűségünket az álladalommal szemben; akármennyire elfordul is tőlünk a hatalom kedvezése: a két gyújtópont állandóan gócba gyűjti lelki életünk sugárait és tovább folyik változatlanul áldozatos küzdésünk hitért és honért...

Szeged, 1925.

Löv Immánuel

* * *

Az „Izraelita Tanügyi Értesítő“, mikor fennállásának 50-ik évfordulóját ünnepli, méltó büszkeséggel és örömmel tekinthet vissza munkásságára, pályafutására. Úgy gondolom, kettős nagy cél vezette az alapítókat. Az egyik volt az, hogy az izraelita felekezeti oktatás érdekeit előmozdítsa, az izraelita felekezet kulturális és valláserkölcsei érdekeit a magyar nemzeti kultúrával összhangban, sőt ennek a nagy érdeknek nemcsak világos megértésével, hanem határozott előmozdításával szolgálja, vagyis az izraelita tanügyet beállítsa a magyar nemzeti tanügy tényezőjé gyanánt. A másik cél bizonyára az volt, hogy az izraelita felekezeti iskolák tanítóinak, tanárainak úgy paedagogiai, mint didaktikai okulására szolgáljon. E kettős célmeghatározást én ennek a lapnak a működéséből és irányából vezettem le és tudom megállapítani. Úgy vélem, hogy e célok helyesek és e megállapítás egyben igaz dicsérete a lap munkásságának is.

Az izraelita tanügy csak akkor jár helyes úton, ha az Magyarország ezeréves alkotmányának melegében kifejlődött kulturának, hazafias és valláserkölcös oktatásügynek őszinte tényezője. Ezt megértette eddig ez a lap s ez a legnagyobb érdeme. Ettől az emelkedett felfogástól vezetve arason tovább is gazdag sikereket.

Mosdóssy Imre

miniszteri tanácsos, a székesfőváros
kir. tanfelügyelője.

Budapesten, 1925. január hó.

* * *

Az „Izraelita Tanügyi Értesítő“ alapítása a magyar tanítói közélet első zsendülésének, az 1874-ben megtartott II. Egyetemes Tanítógyűlés időszakára, vagyis akkorra esik, amikor Rill József és Trajtler Károly harcoltak már a tanítószövetség megvalósításáért. Ennek a nagy időnek a hivatalos jellegű Néptanítók Lapján kívül, úgy tudom, a „Izraelita Tanügyi Értesítő“ az egyetlen még életben lévő, szabadegyesületi közlönye. Már magán a születés idején rajta van az öntudatos, ébredő tanítói közérzület első mozgalmasságának nemes bélyege. Az ötvenesztendő élettartam meg azt mondja, hogy komoly szándéknak komoly céltudatos működése jutott el az ünnepi évfordulóhoz. Részletes bírálat nem áll módomban, de nem is az ünneplés szertartásába tartozó. Elég a történeti tény: ötven éve él az intézmény, s ez idő alatt mindig hű volt önmagához és hű a magyar tanítói közösséghez. Engedékenység, hajlékonyság a kor követelményei iránt és szívós következetesség a maga lényegét illetőleg: ezek voltak s ezek ma is jellemzői. A zsidó tanítók lapja mindig zsidó volt, aminthogy nem kívánta senki sem, hogy más legyen. De ebben a zsidóságában benne volt az egyetemes magyar kötelességteljesítésnek legszentebb tartozéka: az Isten tisztelete és a magyar föld áldozatos szeretete. Az események elbirálásánál a tárgyilagosságnak ezeket a tényeket nem szabad, hogy figyelmen kívül hagyja. Ha mostanában sok szó esik a tanítói összetartásról, a tanítói egységről, és ha ez irányban eredményeket is hangoztathatunk: abban cleven része van a magyar zsidó tanítóság megértő, készséges közreműködésének, illetve az immár ötvenéves „Izraelita Tanügyi Értesítő“-nek is, mely nem egyéb, mint becsületes vallomástétele a magyar érzésben fölolvadt hithű zsidó tanítói lelkiületnek. És ha ma ez a lap méltán ünnepel, engedjék meg, hogy az ország tanítósága nevében üdvözlésképpen a már hatvan esztendő Izraelita Tanítók Országos Egyesületén keresztül festvéri rokonérzéstől vezérelt jobbomat nyujthassam zsidó bajtársaimnak. A tanítói közösségre még nagy kötelességek várnak. Az ellentétek eltávolítása s a teljesen egységes irány megvalósítása még hátra van. A második félszázad nagyon küzdelmes lesz, de adja Isten, hogy annál dicsőségesebb legyen!

Rákos István.

Budapest, 1925. január havában.

kir. tanácsos, a Magyarországi Tanítók
Országos Szövetségének elnöke.

* * *

*

Szivem egész melegével hajtom meg a Néptanítók Lapja lobogóját az Országos Izraelita Tanítóegyesület hivatalos közlönyének ötven éves jubileuma alkalmából. A nemes munkában eltöltött ötven év hosszú, küzdelmes idő volt, de e küzdelmek alatt a harc mindig nemes acélu, tiszta, becsületes, megértő fegyverrel folyt. Mert e küzdelmek mindig a magyar ember legszentebb ideáljáért: a magyar nemzeti kulturáért vívódtak. A magyar kultúra munkálkodásában előjárt az egyesület hivatalos lapja, az „Izraelita Tanügyi Értesítő“, amelynek minden sorát mélységes vallásosság és rendületlen hazaszeretet hatja át...

Budapest, 1925. január 2-án.

Kőrösi Henrik

a Néptanítók Lapja felelős szerkesztője.

* * *

Az „Izraelita Tanügyi Értesítő“ 50 éves jubileumára.

Az általam — kevés idő leszámításával — 39 év óta szerkesztett „Tanítók Lapja“ és az általam vezetett Országos Ref. Tanítóegyesület üdvözlét hozom elébetek. Lapom közelebbről a református, de mindenkor a közös sorsban levő nem állami tanítóság érdekeiért küzdött. Nemcsak tollal, de szóval is. Stern Ábrahám tanuja volt ennek.

Mit mondjak most jubileumotokon? Kifejezést adok a bámulatomnak, hogy voltatok képesek az anyagi erőket bevonni humanitárius és filántropikus céljaitokra. Kifejezést adok annak, hogy ti az egységes magyar tanító-staust soha meg nem bontottátok, hogy mindig igaz magyar tanítók voltatok, vagytok és velem, testvérek a Csonkaország gyászolásában; rivalgó, szerető öleléssel Nagymagyarország feltámadásában. Aki a magyar izr. tanítóság hazafiságát kétségbe vonja — nem igaz ember.

Hajduböszörmény, 1925. január 16.

Dobó Sándor

a Tanítók Lapja szerk.
az Orsz. Ref. Tanítóegy. elnöke.

* * *

A haladás útján.

Irta: Nagy László, a Magyar Gyermektanulmányi Társaság ügyv. elnöke.

Ne tessék disszonáns gondolatnak venni, hogy pillanatra látszólag elteritem az ünneplők figyelmét a nagyjelentőségű kulturális hivatást betöltő Izraelita Tanügyi Értesítő jubileumától s a Magyar Gyermektanulmányi Társaság ügyeivel hozakodom elő. Azért mondom: „látszólag“, mert a Gyermektanulmányi Társaság ügye kezdettől fogva a középpontjában volt a zsidó tanítóság érdeklődésének s a gyermektanulmányt, mint a modern pedagógiai törekvések kifejezőjét, a maga ügyének tekintette az iskolai rendszerek és oktatásmódnak ész-és korszerű megreformálásában s a pozitív pedagógiai tudomány kialakításában. Ebben a vágyban és törekvésben mint aktiv mozgató erő céltudatosan vett részt az Izraelita Tanügyi Értesítő, amiért én, mint a gyermektudományi mozgalmaknak egyik munkása, örömmel mondok hálás köszönetet. Tehát, ugy vélem, nem okoz ünneprontó disszonanciát, ha először a zsidó tanítók lapjának ünnepi számában szólaltatom meg a Gyermektanulmányi Társaság újabb törekvéseinek harsonáját.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság az 1925. január 24-én tartott közgyűlésén működésének új korszakához érkezett. A vezetők szemlét tartván az emberi előhaladás és a magyar kulturális és közgazdasági élet legújabb jelenségein, arra a meggyőződésre jutottak, hogy a közművelődést szolgáló egyesületeink nem haladhatnak többé a régi csapáson. Közgazdasági, közművelődési életünkben új problémák tornyosulnak előttünk. Az egyesületeknek az új törekvésekhez alkalmazkodniok kell, ha nem akarják, hogy hatástalanság és munkaképtelenség legyen a sorsuk.

A Gyermektanulmányi Társaság egyike azon egyesületeknek, amely legelőbb értette meg a kor hívó szavát, belátta, hogy nem maradhat meg, nem építhet tovább a régi szűk területen. A gyakorlati élet követeli a *tehetségek* ügyének megoldását, a védelmüket, neveltetésük előmozdítását s mind-egyiknek a neki leginkább megfelelő helyre való állítását. A *pályaválasztás* ügye is zörgeti az iskola és a régi közélet szűk ketrecének ajtaját, bebocsátást követel a gyakorlati élet jogánál fogva. A régi rendszer persze védekezik, mert tudja, hogy ez az új szellem végig fogja söpörni az iskolák termeit és a gyárak műhelyeit egyaránt. Ez az új irány az iskolák belső rendjét egyebeken kívül megváltoztatja annyiban, hogy annak alapjává a tanulók *egyéni* vizsgálatát és tehetségek szerinti elkülönítését teszi. Nem hunyhathunk szemet azon korkövetelmény előtt sem, hogy a gyermektanulmányi alapon álló pedagógiát ne csupán a pedagógusok szűk körében hagyjuk csekély eredményekkel tétlenkedni, ezt az élettermette újabb pedagógiát az egész társadalom pedagógiájának kovászává kell tennünk. Nem nézhetjük továbbra is összetett kezekkel a *családi nevelés* elmaradottságát. Nagy hivatása minden pedagógiai egyesületnek a *családi nevelés* megszervezése s ezzel együtt a családi élet megerősítése és bensőbbé tétele. Fel kell hagynunk azzal az elavult teóriával, hogy az iskola fokozatosan átveszi a család teendőit. Az iskola csak támogatja a családot, de nem helyettesíti. Az iskola nem támadhatja a társadalom erkölcsi alapját.

Ugy fogtuk fel a Gyermektanulmányi Társaság hivatását, hogy nem menekedhetik ezen nagy gyakorlati problémák fölkarolásától. De helyesen fogva fel a feladatot, gondolnunk kellett arra is, hogy a Gyermektanulmányi Társaság e gyakorlati célokot csak *tudományos alapon* követheti. Egészségesen akarván gondolkodni és cselekedni, a pozitív alaptól soha el nem térhetünk. Ezért a gyakorlati célokon kívül felvettük programunkba mindazon tudományok művelést, amelyeket Németországban az alkalmazott lélektan fogalma alá soroznak s amit nálunk *gyakorlati lélektannak* szoktunk mondani.

Ezen célokot szem előtt tartva jutottak el a Gyermektanulmányi Társaság intéző fórumai (elnökség, igazgatótanács, választmány) azon elhatározáshoz, hogy a január 24-én tartott közgyűlés elé a régi helyett egészen új szakosztályi beosztást javasoljanak, amit a közgyűlés el is fogadott. E szerint a Gyermektanulmányi Társaság új szakosztályai lesznek:

A) *Tudományos osztályok.*

- I. Általános gyakorlati lélektani osztály.
- II. Orvosi lélektani és pedagógiai osztály.
- III. Pedagógiai — pszichológiai osztály.
- IV. Pályaválasztási osztály.

B) *Társadalmi osztályok.*

- V. Tehetségvédelmi és vizsgálati osztály.
- VI. Gyermekvédelmi és kriminálpszichológiai osztály.
- VII. Szülők Szövetsége.

Ezt a hét szakosztályt a közgyűlés *Tauffer Vilmos* egyetemi tanár indítványára még kiegészítette a *munkatudományi* és *munkastatisztikai* osztályokkal.

A történelmi igazság kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy ezek a munkakörök a Gyermektanulmányi Társaságra nézve tulajdonképpen nem újak, ezek anyagával már évek óta foglalkozik. De kétségtelen, hogy mint megszervezett munkakörök most ezen a közgyűlésen jelentek meg először. Ennek a nagyobb szabású programnak megfelelően a közgyűlés a választ-

mány javaslatára módosította a társaság nevét s ezen túl a teljes munkakört a következő névvel kívánja megjelölni:

Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság.

Visszatérek kezdő gondolatomhoz, a Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság és a zsidó tanítóságot képviselő *Izraelita Tanügyi Értesítő* együttműködéséhez. Amint az önök utolsó pár évi cikkeiből látom, önöket az ötven évi fennállás ellenére sem érte el a megvénülés baja, úgy a Gyermektanulmányi és Gyak. Lélektani Társaság is ujjászületve áll előttünk. Fogjon ez a két üde, egészséges erő kezét s támogassa egymást az új idők követelte nagy kulturális problémák megoldásában. Kérem önöket, vegyék fel programjukba az újabb problémák közül azokat, amelyeket legcélszerűbbeknek s legsürgősebbeknek látnak s azok fejtegetéseivel mozgassák meg a maguk társadalmát s a nagy közönséget.

Ne hátrafelé, vagy legalább is ne csak hátrafelé kutatgassunk, hanem előre nézzünk s haladjunk a haladás útján, akármilyen fárasztó és hálátlan is az.

Budapest, 1925. január 25.

* * *

Amaz ősi axióma, mely a tanítómester megbecsülését a legmagasabb tény iránti hódolat mellé rendeli, a zsidó lélekben mély barázdákat vágott. Olyanokat, amelyekben nemes és erkölcsi életünket gazdagító magvak csiráztak. Ha csak önön életünk folyására gondolunk, a gyermek és tanítója között fejlett viszony megható emlékei tárulnak elénk. Ugy érezzük, hogy mindaz, ami bennünk tiszta és értékes, jobbra tanítóinktól ered, akiknek biztató és ellenőrző szelleme még hajlott korunkban sem távozik mellőlünk, hanem egész a sir borulatáig világít előttünk.

Mintha napjainkban az a viszony meglazult volna és nyilvánulásai elhalaványulást mutatnának. Azért-e, mert a hitnek befolyása alul valahogyan kikerült, vagy azért-e, mert az érzelmi élet terén az idealizmus általában hátrább szorul, nem tudjuk. A kérdés taglalásra érdemes. De én úgy látom, hogy az újabb nemzedékben a hálának és ragaszkodásnak ez az érzése, mely lelki életünk kincseként oly gazdagon kamatozott, szembetűnő hanyatlást tüntet fel. Pedig a tanító és tanítványa közötti szeretetteljes kapcsolat nemcsak azért vált nagy értékke, mert az ifju nemzedék nemesbülését eredményezte, hanem azért is, mert a belőle áradó melegség sok szülői ház jégkergét is megolvasztotta és ilyképpen a közösséghez is hozzáférközött.

Már pedig ez az egyetemesség nagyon is rászorul minden oly elemünkre, mely e téren való ridegségén enyhít. Mert a felekezeti élet idönként meglepő közéletét zavaró, egyénekre és intézményekre terjedő, napjainkban annyira viruló hizelgő kultusz korszakában is ki kell mondani, hogy a hazai zsidóság a tanuló és iskola iránt nem teljesíti kellően azt a kötelességet, melyet az ősi zsidóság hitünk létérdeke szempontjából történetének legválságosabb idején is oly szentnek tartott.

Mit sem változtat a tényen, hogy némely ponton dicséretes kivételekkel is találkozunk, hogy itt-ott a megértés és áldozás jelei is fel-felcsillannak, mert való igaz, hogy a tanító hitre és kulturára egyaránt nagy kihatásu, önfeláldozó munkájának méltatása legjobb esetben és akkor is többnyire a vállveregetős búcsú idejében felhangzó pompázkodó szónoklatokban merül ki. Valljuk be, hogy ha az országos törvény nem védené a tanítót és a kényszer nem érvényesülne, akkor a tanító sokszor szabad prédájává lenne az előljárói dölyfnek és páriájává válna ama hitközségeknek, melyeknek egyrésze annakidején a definitivummal helyezkedett szembe, mint ahogy újabban az államilag biztosított illetmények folyósítása körül kesereg. Megtörténik ma is az a szégyen,

hogy zsidó tanítók jóllakottan szónokló elnökök szűkkeblűségével szemben (mert hiszen a hitközségi tagok ebben ártatlanok) peres úton kénytelenek törvényes jogaikat érvényesíteni. Megeshetik, hogy egyes hitközségek évtizedes hű szolgálat után elaggott vagy egyébként munkaképtelenné vált tanítóikat ridegen az állam által engedélyezett nyugdíjra utalják, ahelyett, hogy érdekeikre és inségükre gondolva, az oly súlyos idők terheinek viselését megkönnyítenék. Ez nincs rendjén. Az összeség nem is sejti, hogy egyes vezetők álarccossága alatt mi lappang. Mert az az általános követelés, hogy a zsidó hitközség és tanítója között a száraz jogviszonyon túl keletkező benső és meleg kapcsolatot, igazságot hirdető vallásunk megcsufolásával lelketlen szellem meg ne érinthesse.

Ámde már a királyi és állami kegyelmen tengő egyetlen zsidó praeparandián érezhető ez a ridegség. A leendő tanítók nyomorgó családokból indulnak hivatásuk felé, mely a célponton is csak lemondással jár. Jó magam, akire a tanuló ifjuság segélyezésének terhe és gondja nehezedik, fájdalmasan küzdök az e téren meredő közömbösség ellen. A hitközségek, egy-kettőt kivéve, ezek is csak egy év óta, e célra nem áldoznak. A nyilvánosság zenekarában pedig egy-egy szerény tilinkósa sem akad ez ügynek. Mikor meg a szegény fiúk tövises pályájukra lépnek, a hidegség és mellőzés más-más, itt most nem jellemzendő formában érezteti hatását.

A szegénységben elmerülő tanítói kar tehát egyéb erkölcsi céljain kívül az önsegély iránti eszközök megkeresésére szorult, amint azt a Tanítóegyesület évkönyvei, néha naiv, de mindig lelkes kezdéseken és próbálkozásokon át oly változatosan, de egyben megható módon reflektálják. De csak szórványosan hull feléjük egy-egy morzsa és egyedül a tanítóság buzgólkodásának és nagy kitartásának köszönhető hogy keretek bontakoznak ki, melyek a jövőre vonatkozó sikereket ígérnek. Az összetartás és testületi szellem felébresztésén és a tankönyvirodalom fejlesztésén kívül azonban az egyesületnek egy teljes és maradandó sikere elvitathatatlan és ez a jelen folyóiratban felhalmozott megbecsülhetetlen értékű szellemi kincsgyűjtemény, mely a paedagógiának méltó büszkesége és mint a hitnek kristályos forrása önmagában véve is elegendő arra, hogy a felekezet háláját felkeltse.

Az ezen alkalommal felpanaszoltakkal korántsem kívánom megzavarni az ünnepi hangulatot, mely a szerény, de biztató eredmények között is megnyilvánul. A kinálkozó nagyobb nyilvánosság révén csak a minden gátló tekinteten átkivánczó igazságoknak akarok utat hasítani, ott ahol azok még gyökeret nem vertek. Azt szeretném, ha a tanító a hitközség életében az őt megillető magasabb tiszteletben részesülne, ha vele szemben minden kislelkűség és merev hatalmaskodás megszűnne, ha egyéni és intézményes anyagi harcái enyhítenének és hogy egy konkrétumra utaljak, ha e jubileumhoz legalább is a hitközségekre kötelező nyugdíjkiegészítő határozat vagy *országos nyugdíjpótló intézmény alkotása* fűződnek, mely az egyetemességnek tanítói karunk iránti háláját tükröztetné.

Mind ennek megírására pedig a jogot nem megtisztelő felhívásukból, hanem abból a szeretetből merítem, melyet a tanítóság iránt mindig éreztem és abból a hűségből, melyet mint a felekezet egyik szerény munkása, pályámon keresztül a zsidó iskola és a tanítói kar iránt tanusítani törekedtem. Innen ered az a testvéri kívánatom is, hogy az Országos Izr. Tanítóegyesület részéről mindig csodált hősi küzdelméből növekvő áldás fakadjon!

Dr. Mezey Ferenc,
az Orsz. Iroda ügyvezető elnöke.

* * *

Jól esik tudnunk, hogy hazánkban a zsidó elemi iskolákat más felekezetek is megbecsülik s nem ritka eset, hogy keresztény intellektuál, úri családok is rábizzák gyermeküket. Nem féltik a zsidó iskolától a gyermek vallását, sem jellemét; magyarságának és értelmének ápolásáról pedig eleve biztosak.

Kétségtelennek tartom, hogy ebből az önként megnyilatkozó elismerésből egy rész a zsidó tanítóképzőnek is kijár. Bizonyára nem túlzok mondván, hogy tanári testületünk kötelességtudása és lelkes munkája oly tanítók kiképzésén fáradozik, mely a hazai tanítóság színvonalától el ne maradjon. De ha másfelől meggondoljuk, hogy a mi tanuló-ifjúságunk is rendszerint már 18—20 éves korában mint okleveles tanító lép ki az előírt tanterv szerint elegendő, de magában véve bizony nem túlságosan súlyos podgyással: méltán kérdezhetjük, vajjon a zsidó tanító, amikor már az élet ellenőrzése alatt áll, akkor is tovább fejlődik-e? tovább tanul, olvas, ír?

Hát igen. Nem mind, persze; de a zsidó iskolának mind máig meg nem fogyatkozott régi híve mutatja, hogy sokan, nagyon sokan vannak ilyenek. Hogy ezt mi magyarázza? A mi tanítóegyletünk és különösen az Értesítője, ez a folyóirat, melynek ma ötven éves jubileumát ünnepeljük.

Derék férfiak, szerkesztők és munkatársak — törzskar, melyet bő succrescentia mindig kiegészített — gondoskodnak róla, hogy ez az Értesítő tükrözze a kornak és pedagógiai mozgalmainak, az országnak és nemzeti aspirációinak, a felekezetnek és sokszor elhanyagolt érdekeinek. Bátrak és ildomosak voltak, szerények és önérzetesek, ahogy a viszonyok javultak, de mindig hívek földadataikhoz, szerények és kitartók a súlyos munkában. És értünk dolgoztak, valamennyiünkért kongresszista és orthodox tanító közt nem engedtek mesterséges ellentétet tornyosodni — testvéri egyetértésben dolgoztak a zsidó tanítók mindig a zsidó iskola közös ideáljaiért. Így maradt a mi elemi iskolánk, a pártok jelszavaitól és harcaitól távol, az egyetlen intézmény, mely felekezeti egységünket dokumentálja.

Ily szellemtől vezetve lett az Értesítő mindnyájunk öröme és dicsekvése. De mi: az országos izr. tanítóképző, hálával is tartozunk neki. A mi fiatal pionierjainkat az Értesítő érlelte, nevelte és képezte tovább a felekezeti tanügy harcosaivá, a nemzeti tanügy apostolaivá. Leghathatósabb és legderekabb munkatársunk az Országos izr. tanítóegyesület és jubiláló Értesítője. Ad multos annos.

Bánóczi József.

* * *

Az Izr. Tanügyi Értesítő 50 éves jubileumára.

A biblia számos ízben figyelmezteti az apákat, hogy fiaikat tanítsák a tórára és a mindennapi imába a rabbik azt a szakaszt vették fel a tórából, amely ezt a parancsot élesen hangsúlyozza. A zsidó hitvallomásban, a *Sema Jiszráél*-ben, az egyisten eszméje mellett és kapcsán a tanulás és a gyermekek tanítása van megparancsolva. A zsidó vallás eszméken és parancsokon épül fel, melyek az isteni kinyilatkoztatást tartalmazó könyvben, a tórában vannak egybefoglalva. A szent könyv tudása nélkül nincs jámborság, mert a hívő nem ismeri Isten akaratát. Ebből a körülményből folyt az, hogy a gyermekeket tanítani kell és a zsidók voltak az elsők a népek között, kik iskolákat állítottak fel, kik a népoktatást hivatalból országosan szervezték, még pedig már időszámításunk előtt. Mint a talmud a biblián, úgy épül fel a felsőbb oktatás az elemi iskolán. A város őrei a tanítók, mondják a régi rabbik. A zsidó példát követték a zsidók leányvallásai is, melyek szintén vallási célból és okból állították fel első iskoláikat. A civilizált népek népműveltsége nem a klasszikus irodalomból sarjadt ki, hanem a szentírásból. Ebbe a vallásos törzsbe ojtották be a világi művelt-

séget. Ez a történelmi fejlődés ujmutatás arra, hogy a népiskola akkor felel meg legjobban céljának, ha a vallásos és világi műveltséget harmónikusan egyesíti, ha a kapcsolatot az évezredes multtal nem szakítja meg. Ennek a célnak szolgálatában áll a zsidó iskola és a zsidó tanító, amióta a zsidóság az európai művelődés körébe belépett.

Hogy azonban mikép lehet és kell az öröklött régi vallási művelődést az új világi művelődéssel harmónikus kapcsolatba hozni, úgy hogy ne sértse egyik a másikat, nehéz új feladat volt, amely csak a legjobb pedagógusok közös tanácskozása és eszmecseréje útján volt megoldható. Ennek felismerése indította tanítóságunkat arra, hogy a zsidó népiskola pedagógiája számára külön orgánumot teremtsen, amely a régi és új nevelést egyaránt szolgálja. A *Tanügyi Értesítő* 50 évfolyama azt mutatja, hogy célját kiváló sikerrel szolgálta — a modern pedagógia magaslatán állva, sohasem feledkezett meg a régi alapról, egyaránt ápolta a régi és az új pedagógiát.

Félszázados jubileumán, midőn hálával gondolunk bokros érdemeire, hön óhajjuk, hogy jövődő működésében maradjon meg a lelkeség és tudás azon tisztes magaslatán, melyen állott, hogy legyen jövőben is a tanítók fáklyája, a népoktatás szellemi táplálója, a serdülő nemzedékek erkölcsi és szellemi egészségére, felekezetünk díszére, hazánk javára, a tanítóság megalégedésére. Kísérje mindig Isten áldása az Izr. Tanügyi Értesítőt, ennek vezetőit, munkatársait és lelkes taborát.

Budapest.

Dr. Blau Lajos.

* * *

Pályám kezdete.

Irta: Munkácsi Bernát.

Bismarckról mondják, hogy Németország hatalmi gyarapodásának s világraszóló kulturájának igazi alapjait nem hazája haderejében, nem egyetemeiben s tudósaiban, hanem népnevelő tanítóiban látta. A mi magyar-zsidó társadalmunkban is ugyanily elismerés illeti a tanítót; mert ha — minden üldözés és megalázás mellett is — ma más időket élünk, mint hajdanában atyáink; ha önérettel hivatkozhatunk a nagy haladásra, mellyel az utóbbi félszázadban a művelődés terén előbbre jutottunk s a lelkes buzgóságra, mellyel hitfeleink a nemzeti feladatok minden ágában közreműködnek: ezt nagy részben felekezetünk tanítóinak köszönhetjük. A zsidó magyarság széles rétegei számára a zsidó iskola volt a műveltség első közvetlen forrása s két emberöltő óta itt tanulja serdülő nemzedékünk színe-java a vallási hűséggel párosult hazafias gondolkozást. Központi szervezője s irányítója ez áldásos munkásságnak az Orsz. Izr. Tanítóegyesület, e folyóirat pedig immár ötven éve e munkásság leghatásosabb eszköze. Itt az eszmék küzdelmeinek színtere, innen terjed a közös szellem és törekvés a szerteszórt kartársakhoz s ide fordul bajos ügyével, ki tanügyi téren tanácsra vagy tájékoztatásra szorul. *Értesítőnk* előkelő irodalmi színvonalával, nemes izlésével s — különösen az utóbbi időkben — ellentéteket elsímítő tapintatosságával megnyerte azoknak is vonzalmát, kik nem mindenkor értettek egyet a benne hangoztatott nézetekkel. Ezért méltán járul eléje hazai tanügyünk minden igaz barátja, midőn jelen számával jubiláris évfolyamába lép s köszönti ügyvivőit az elismerés és nagybecsülés kifejezéseivel.

Szíves örömezt csatlakozom én is ez ünneplőkhöz s midőn továbbra is Isten áldását kívánom e folyóirat működésére, kis tért kérek pár apróság közlésére, mely ez emlékszámban mint ugyancsak emléke egy immár 35 éves tanügyi pálya kezdetének alkalomszerű lehet, de talán egyébként sem érdektelen.

I.

Kezdem azon, hogy miként lett belőlem a pesti izr. hitközség tanfelügyelője.

Hát — nem pályázattal, nem jelentkezéssel s nem rangsorbeli előlépéssel. Midőn egyetemi tanulmányaimat befejezve Reguly Antal nyomdokain a Volga, Káma, Ural és Ob vidékeit jártam s e tájakon a magyarral rokonfajú népeket és nyelveket éveken át kutattam, távolról sem sejtettem, hogy e tanulmányok a pesti izr. hitközség hivatali helyiségébe fognak vezetni s szerény erőmet egész élet folyamán két magasztos ideál, a vallás és tudomány szolgálatában kell majd megosztanom. Nem voltam én soha talmudiskolának növendéke, rabbiképzőt sem végeztem. A nagyváradi premontrei szerzetesek kath. főgimnáziuma volt az én középiskolám, melynek tanáraitra hálával gondolok mindig, mert művelt, vallásos és emberséges férfiak voltak, kik a szegény zsidó diákot is megbecsülték, ha szorgalmas és tehetséges volt. Szerették a zsidó tanulóiban is a vallásosságot; ezért szombaton 10 órakor fölmentettek bennünket a többi órák alól, hogy istentiszteletre jár-hassunk s csak azt vették rossz néven, ha néha ez engedéllyel visszaélés történt. Osztálytársaim közül több jutott országos, sőt európai hírnévre, így: *Karácsonyi* János dr. nagyváradi választott püspök, a jeles történettudós, a M. Tud. Akadémia rendes tagja, *Székely* István dr., a kiváló theologus, volt budapesti egyetemi rektor, a Szt. István Akadémia másodelnöke, *Ladik* Gusztáv, dr. belügyminiszteri h. államtitkár és *Istvánffy* Gyula dr. kuriai bíró. Soha én ezeknél, ép úgy mint más osztálytársaimnál a zsidógyűlölet leghalványabb jelét sem tapasztaltam, mert kizárta ezt tanáraink és iskolánk szelleme.

Szüleim házában felvilágosult gondolkodás mellett szigorú vallásosság uralkodott. Áldott emlékü édes atyám — *Munk Adolf* (Méir Ábrahám) — a világi ismereteken kívül, híven a családjában négy század óta hitelesen kimutatható hagyományhoz, nagy súlyt helyezett a vallási tanulmányokra is. Még be sem léptem az első elemi osztályba, midőn már nemcsak olvasni tudtam héberül (természetesen magyarul és németül is), hanem az imaház gyakori látogatása s az otthoni imádkozás révén az imakönyv fontosabb részeit könyv nélkül is elmondhattam. Tíz éves koromban kezdtem meg édes atyám vezetése mellett a Talmud tanulását (Rasival és Tószáfóth-tal), mely bibliai tanulmányokkal párhuzamosan 7 éven át tartott. Ekkor egy jesibatanuló utján *L. Büchner* „Kraft und Stoff“ című könyve került kezembe, melynek hatására alatt a Talmudtól elfordulva, egyideig csak a biblia pozitív történeti könyvei (Királyok, Krónikák, Ezra és Nehemja) foglalkoztatták érdeklődésemet. Ekkor olvastam először az evangélium könyveit is, még pedig sajátos véletlenből héber fordításban (azt hittem, hogy ez az eredeti). Mikor 1878-ban a szülői háztól elbucsuztam, hogy Budapestre, az egyetemre jöjjek, édes atyám arra kért, hogy ne hagyjam el teljesen a héber tanulmányokat. „Még javadra válhatik“, úgy mondotta. Ide iktatom utolsó intelmét, mellyel utnak bocsátott: „Ugyebár — így szólott — a zsoltárköltő azzal magasztalja Istent a Hallél énekében, hogy „föltámasztja a porból a szegényt, a sárból fölemeli az inségest, hogy előkelők közé helyezze őt: népének előkelői közé.“ Miért ismétli Dávid király ez utóbbi szavait? Azért, mivel nem abban találta boldogságát, hogy általában uralkodó lett, hanem abban, hogy éppen „népének“, az ő *Izrael* népének lett fejedelme, vezére. Lehet, hogy te majd Pesten, ahova most méssz, szorgalmaddal és tehetségeddel előkelő társadalmi állást fogsz elérni: mi örömem volna nekem akkor abban, ha ez eltérítene szüleid házában s őseidnek hagyományától s nem maradnál meg vallásos, jó zsidónak?! Nekem is az lesz majd a boldogságom, ha te *népednek* előkelői közé fogsz emelkedni.“

Mélyen megfogant szívemben ez az atyai intellems s egyetemi tanulmányaim mellett keresve kerestem a zsidó tudományosság forrásait is. Nagyon meglepett mindjárt kezdetben az az észlelet, hogy a Szentírás és úgy tárgya a kritikai kutatásnak, mint akár a klasszikus költők is hogy a zsidóságnak a világon való szétszóródása óta is van külön történelme, miről eddig a gyarló középiskolai vallásoktatás miatt* sejtelmem sem volt. Az első modern zsidó tudományos könyv, melyet (a tanárképző könyvtárából kikölcsönözve) olvashattam s mely reám nagy hatást gyakorolt *Goldziher* Ignác tanáromnak „*Der Mythos bei den Hebräern*“ című műve volt. A rabbiképző szeminárium, ahol az engem érdeklő zsidó tudományosság dús forrásai csörgedeztek, akkortájt nem-theologus egyetemi hallgatók számára chinai fallal volt elzárva. Az akkori seminaristák is nagyon elkülönültek zsidó egyetemi kollégáiktól: méltóságos viselkedésükkel úgy tetszettek előttünk — bibliai képpel élve — „mint az óriások s minmagunk mint a sáskák tűnhettünk szemeikben“. Szorosan vett theologus kortársaim közül csupán *Neumann* Edével volt Vámbéry és *Goldziher* közös tanáraink révén valamennyire bizalmas érintkezésem. Megváltozott a helyzet, midőn földim, *Schreiner* Márton, a Berliner Lehranstalt für die Wissenschaft des Judentums későbbi jeles nevű, sajnos, korán elhunyt tanára, jött fel a budapesti rabbiképzőbe. Ennek a zsidó tudományért rajongó ifjú tudósnak vencégszerető lakásán sokszor volt alkalmam összejönni az ifjabb rabbinövendékekkel, kik közül különösen *Diamant* Gyula, *Elszász* Bernát, *Flesch* Ármin, *Goldschmied* Lipót, *Kolbach* Bertalan, *Rosenberg* Ede és *Venetianer* Lajos fogadták szívesen baráti vonzódásomat. Az ő társaságukban bő alkalmam nyílt megismerkedni a tudományos problémákkal, melyek őket foglalkoztatták, főképp pedig a szakmunkákkal, melyek tanulmányaikban forrásul szolgáltak. *Schreiner* barátom könyvespolcán mindig volt egész rakás könyv a Rabbiképző könyvtárából s ő mindig kész volt egy-egy kötetet számomra néhány napra tovább kölcsönözni.

Igy jutottam ahhoz, hogy az 1883—4-es években rendre átolvashattam mohó érdeklődéssel *Zunz*, *Geiger*, *Jost*, *Grätz* és *Maybaum* főbb munkáit, miben különben segítségemre volt *Guttenberg* Pál velem egy hajlandóságú tanárjelölt-társam és barátom is, kinek közben sikerült kieszközölni, hogy személyesen is kivehetett könyvet a szemináriumi könyvtárból. Rákerült a sor a héber tanulmányok megújítására is. Felejthetetlen szép emlékem az a privatissimum, melyet számomra *Blau* Lajos (akkor még rabbinövendék) hónapokon át adott magánlakásán a Szanhedrin traktátusból, megmutatva a Dikdúké Szóferim hozzávonásával, hogy mikép lehet és kell a szövegkritikai módszert alkalmazni a Talmud tanulmányánál is. Egy másik barátságból adott magánleckében *Schreiner* Márton tovább egy félévnél Majmuni „*Iggereth Téman*“ művét és a karaita *Toroki* Izsák „*Chizzuk Emúnáh*“ híres apologetikai iratát olvasta s magyarázta nekem igen tanulságos fejtegetésekkel.

* A középiskolák felső osztályaiba járó zsidó tanulók közül azoknak vallásoktatását, kiknek szülei az orth. hitközséghez tartoztak, *Landesberg* Izsák Áron főrabbi végezte. Az oktatás a templom előcsarnokában, az ő talmudelőadó helyiségében (egy a tisztaság és a higiénia követelményeivel hadi lábon álló szobában) történt, melyben a padokat néhány lóca helyettesítette. Az érdemes és tudós főrabbi nekünk, VI. és VII. osztályba járó gimnáziumi diákoknak, kik az iskolában Shakespeare drámáiról irtunk esztétikai tanulmányokat — horribile dictu! — *Kiccur* Sulchán Áruh alapján a *Hilchóth* Cicisz-t adta elő (hogy hány görccsel és hány gyűrűvel kell megalkotni a cicisz-rojt tövét) több héten át, még pedig németül. Minthogy pedig több tanuló nem értett jól németül, minden elmondott szabályt a főrabbi után az ő jesibájának magyarul tudó legkiválóbb báchurja, *Steiner* Sámuel — későbbi jeles matematikusunk, a bpesti Kereskedelmi Akadémia tanára, *Bogyó* Samu — magyarul tolmácsolt. A „neolog“ vallásoktatás (melyhez per nefas többen „át-tértünk“) akkor a felsőbb osztályokban néhány prófétai fejezet és zsoltár verbalis tanításából állott, mely tanuláskedvet a héberben jártasabb tanulók közt sem keltett. Mindkét vallásoktatásnál a fődolog az osztályzatadás s a tandíj pontos lefizetése volt.

Mindez a tanulmány csupa vallásos érdeklődésből, „lesém somájim“ történt, senki sem sejtette akkor, hogy „javamra válhatik“, mint édes atyám megjósolta.

Igy teltek el a tanulóévek. Aztán jöttek a keleti tanulmányutak (1885, 1888—9) s ezek eredményeinek nagy sietve történi* feldolgozásai és kiadásai. A lelkesedés, mellyel tudományos feladataimon munkálkodtam s a megbecsülés, melyben e munkásságomat a bel- és külföldi szaktársak részécsítették, feledtette velem a jövő gondjait s nem sok ügyet vetettem arra, hogy az alma matertől való elszakadás óta immár 8 éve hanyódott sorsom hajója magas hullámokon anélkül, hogy bármerről is feltűnt volna a rév, hova megnyugvásra betérhetett volna. Mert hiába volt a kitűnő tanári képesítés s doktori oklevél, hiába a tudományos sikerek: ott, hol a tanári állást osztogatták, keresztlevelet követeltek. A „rendezetlen vallási viszonyok“ jellemző kifejezése Trefort minisztersége óta jött divatba. A zsidó tanárjelöltnek, hogy állami alkalmazáshoz jusson, előbb „rendeznie“ kellett a religióját; ezt a „rendezést“ azonban, melyet keresztény jóakaróim mint természetes, egyszerű kívánalmat előbb ártatlan képpel,** majd bosszúsággal vegyest fényes ígéretekkel ajánlgattak, szivet-lelket hasogató szörnyű becstelenségnek tartottam, melynek elkövetését még az egész életen át tartó nyomorgásnak lehetősége sem igazolja. Több kísérletem a társadalmi elhelyezkedésre eredménytelen volt*** s még 1890. május havában is, midőn a M. Tud. Akadémia taggá választott, *Vikár Béla* barátom a Borsszem Jankóban ez alkalommal közölt humoros versében azzal jellemezhetette helyzetemet, hogy „ülése“ van, de „állása“ nincs. Így telt az idő tovább, midőn egy szép nyári délután, 1890. július 9-ikén — amikor épen a vogul világteremtési regék és énekek jegyzeteivel voltam nagyban elfoglalva — a posta egy levelezőlapot hozott, melyben *Goldziher* tanár ezeket írja: „Egy (talán Önre nézve sem közönyös) fontos ügyben akarok Önnel elutazásom előtt értekezni“ s arra kér, hogy látogassam meg a lakásán, vagy a hivatalban. Ez a lap fordulópontot jelez életem történetében.

Goldziherrel való érintkezésem első egyetemi éveimmel kezdődött. Az „írás eredetéről“ tartott s az „összehasonlító mythológiába“ bevezető előadásai (1878—80) a legvonzóbbak és legérdekesebbek voltak mindazok közt, melyeket az egyetemen hallottam. Rendkívül széleskörű tudása, szellemessége és kedvessége szinte bűvöletkép hatott az ifjura, ki környezetébe jutott. Engem korán kitűntetett érdeklődésével és pártfogásával; de mivel főtárgyai az arab

* A nagy sietségnek nemcsak az volt az oka, hogy a hozott új nyelvi és folklorisztikai anyag minél hamarább a tudomány közkincsévé váljék, hanem hogy be ne következzen az, mi az előttem járt urali utazókkal, *Reguiyval* és *Castrennal* történt, kik t. i. kimerülten és betegen térvén vissza hazájukba, sírba szálltak fiatalon anélkül, hogy gyűjtéseiket maguk kiadhatták s megmagyarázhatták volna, amint ez — mély fájdalomra — az én drága emlékü etnográfus utitársammal, dr. *Pápai Károllyal* is történt. *Reguly* gyűjtései 40 esztendőn át heverték kiadatlanul és megfejtetlenül az Akadémia kéziratárában, most már tehát fontos tudományos érdek volt, hogy ennek felderítése a magam anyagával együtt biztosítsák.

** Néhai dr. *Váczy János*, a *Kazinczy-levelek* érdemes bűvára, ki velem együtt végezte egyetemi éveit, de kellő pártfogó híján született jó katolikus létére sem kapott hamarosan tanári alkalmazást, egyszer az utcán velem találkozá ekkép torkolt le panaszmért: „Ej-haj, mi bajuk van maguknak! ? Jó dolguk van a zsidó tanároknak, mert ha kitérnek, mindjárt megvan az állásuk; de hova térjek én ki? !“ Semmiképen sem tudta megérteni, hogy mi nagy dolog van a valláscserében. A tanulmányaikban buzgó zsidó tanárjelöltekről olyan előkelőségek, mint *Szarvas Gábor*, *Tanárky Gedeon* és *Bartal Antal* föl sem tették, hogy a keresztlevél követelésében megütköznek.

*** Ezek közé tartozik pályázatom a nagyváradi orth. izr. hitközség megüresedett jegyzői állására (1886), melyre néhai *Ullmann Izidor* nagyérdemű elnök hozzájárulásával *Frankl Lázár* előljáró buzdított. A szavazásnál kiderült a régi mondás igazsága: *Nemo propheta in sua patria!*

nyelv és irodalom s az iszlám kívül estek szaktanulmányaim körén, utóbb meglazult vele való összeköttetésem s csak egyetemi éveim után, a tudósok körében vált ismét szorosabbá. Igaz lelki gyönyörűséggel s áhitattal hallgattam az 1887-ik év őszén megkezdett s a hitközség ifjusági imatermében tartott sorozatos előadásait „a zsidóság lényegéről és fejlődéséről“, melyek nagy hatással voltak vallásos gondolkozásom egész irányára. Ez előadásokon kívül még egy helyt volt alkalmam vele gyakran találkozni, ahol magamfajta ifjak ritkán voltak láthatók — a *templomban*.

Képzeltető meglepetésem, midőn a fenti meghívásra Goldziheret fölkerestem s ő velem azt közölte, hogy a két évvel előbb (1888) megválasztott tanfelügyelő, dr. *Bárany József*, mivel a kecskeméti rabbi-állásra hívják, megváltik tanfelügyelői állásától s ezt a megüresedő helyet *Schweiger Márton* oktatásügyi előjáró egyetértésben *Wahrman Mór* elnökkel, nekem szánta. Megvallom, hogy bár a kínált állás dísz és javadalmazás tekintetében messze túlszárnyalta reményeimet, életproblémám ily megoldásának nem örültem. Amit a pesti vallásoktatásról eddigelé hallottam és tapasztaltam, nem volt megnyerő. Előrelátható volt, hogy ezen a pályán nem lesz nyugalmas munkásságom s hogy rajta haladva, jobbról, balról tüskékbe kell majd ütközni. Nem is adtam határozott választ jóakaró nagy mesteremnek. Figyelmeztettem arra, amit ő különben is jól tudott, hogy nem készültem soha theologiai pályára, hogy vallástanulmányaimban nem volt rendszeresség s hogy talán célszerűbb volna a szóbanforgó állást ismét egy ifjabb rabbival betölteni. Goldziher, kinek akkoriban nem volt kedvező véleménye az ifjú rabbikról, igyekezett aggodalmaimat mindenkép eloszlatni. Utalt arra, hogy a vallástudomány köréből már szerzett ismereteim alapján nem nehéz azt a többletet is elérnem, mely a hitközségi vallásoktatás irányításához szükséges. Továbbá, hogy a hitközség a középiskolai vallástanári állásokat is világi képesítésű tanárokkal tölti be, kik azzal, hogy paedagogiai tudásukat és didaktikai gyakorlatukat a vallásoktatás terén is érvényesítik s hogy lelkiismeretes készüléssel pótolják az előtanulmányok hézagait, teljes megelégedésre felelnek meg a hozzájuk fűzött várakozásoknak. Avval is bátorított, hogy tanáccsal és útbaigazítással maga is segítségemre lesz az állással kapcsolatos feladatokban. Végül megnyugtatót arra nézve, hogy a szakítást eddigi tudományos munkásságommal (mit föltétlenül semmi szín alatt el nem fogadtam volna) senki sem kívánja. Ezek után — minthogy a beállott nyári szünidő lehetővé tette — megfontolásra három hetet állapítottunk meg. Tanárain és barátaim értesülvén a nem remélt „szerencséről“ s azt hívnék, hogy a kínálkozó „sinecurá“-ban kényelmesen élhetek tudományos munkámnak, az állás föltétlen elfogadását javasolták. De döntő súlya a kérdésben édes atyám szavának volt, ki boldogan áldotta Isten kegyelmét, hogy számomra hitfeleim közt vallásos feladatra adott hivatást s így teljesül régi álma: „im nedivé *ammau*“.

Augusztus 1-én megírtam Goldzihernek határozatomat, hogy az állást elfogadom. Levelem végén idéztem a prófétai ígét, melyet küzdelmes éveimben életem jeligéjéül választottam s magam bátorításául uti naplóim címlapjára jegyeztem. Aranybetűkkel selyemre hímezve most is díszlik könyvtárszobám falán Ézsajas ez igéje (50. fej, 7. vers): „Az én Uram, az Örökkévaló meg fog engem segíteni, azért nem pironkodom; azért tettem arcomat olyanná, mint a kovakő: tudom, hogy nem fogok szégyent vallani.“

Postafordultával megérkezett a mester válasza az első teendőkre vonatkozó tájékoztatással s e buzdítással: רק חזק ואמץ („Csak légy erős és kitartó!“).

* * *

Meleg szeretettel üdvözlöm az Izr. Tanügyi Értesítőt félszázados jubileuma alkalmából. Ez a dátum sokszorosan számít, ha tekintetbe vesszük, hogy a magyar zsidó közélet évtizedeken át mennyi közönnyel volt átítatva és egy ideális eszmének terjesztése a mi sajátos viszonyaink között mennyi nehézségbe ütközött. Pedig a zsidó iskola eszméje és a zsidó iskola kultusza, melynek a tisztelt szerkesztőség egy félszázados munkát szentelt, megérdemli az egész magyar zsidóság legintenzívebb támogatását.

Azok a testületek és intézmények, melyek a magyar zsidóság kebelében a liberális korszakában alakultak és melyek ma, a dekadencia szomorú korszakában tartanak számadást és vetnek visszapillantást működésükre, joggal panaszkodhatnak és joggal rekriminálhatnak. Az ország szétszabdalásával együtt a magyar zsidóságnak is egy olyan széttépettsége következett be, mely hatásaiban ma még kiszámíthatatlan. Tisztában vagyok vele, hogy a vallásos és hitéletnek rendkívüli fellendülése következett be az utolsó években, tisztában vagyok avval is, hogy a politikai harcokkal összeköttetésben álló zsidó jótékony és kulturális intézmények helyzete talán kielégítő, de avval is tisztában vagyok, hogy azok az új zsidó tömegek, melyek csak az üldözés korszaka óta jelentek meg a zsidó közéletben és lassanként átveszik annak vezetését: a legtöbb esetben milyen dermesztő közönyt tanúsítanak rég fenálló érdemes zsidó kulturális intézményekkel szemben. Tanuskodhatom róla, hogy legnagyobb fáradságukba kerül a zsidó nagyközönség támogatását egy-egy régen fenálló, de ma az érdeklődés homlokterébe nem kerülő zsidó intézmény felé fordítani.

Az intézmények közé, melyekre nem helyez kellő súlyt a magyar zsidóság, tartozik a zsidó iskola is. Nem győzzük ennek fontosságát elégszer hangoztatni. A zsidóság belső megerősödésének, a zsidó belső front felfegyverzésének leghathatósabb eszköze a zsidó iskola és ezért az egész magyar zsidóság történelmi hálája kell, hogy övezze Önöket, akik egy félszázadon keresztül ezt a programot lankadatlanul hirdették és népszerűsítették. További áldásos munkájuknak pedig tág teret nyit az a feladat, hogy a teljesen újalakult és új elemekkel megtöltött zsidó közéletet odakapcsolják a zsidó iskola ügyéhez, figyelmét reáirányítsák és bevigyék a köztudatba annak a jelentőségét, hogy a vidéken minden hitközségben, a fővárosban minden kerületben *legalább* egy elemi zsidó népiskola működhessék.

Bánóczi József, Stern Ábrahám és Málnai Mihály olyan zsidó tanítónemzedéket neveltek a magyar zsidóságnak, melyre nem csak ők lehetnek büszkék és mely nemcsak a magyar zsidó kultúra gerincének bizonyult egy félszázadon át, de mely nemzedékre az egész nemzet büszke volt és büszke lehetett a régi nagy Magyarországon. Hogy tovább is ily lelkes zsidó és ily lelkes magyar tanítónemzedék működhessék, ahhoz szükség van a zsidó tanítóképzőintézet legmelegebb felkarolására és leglelkesebb támogatására.

Ez a két nagy feladat: a zsidó iskola gondolatának bevitele a zsidó közvéleménybe és a zsidó tanítóképző megerősítése, fog Önök előtt további nemes missziójukban vezércsillagul világítani. A magam részéről büszke leszek rá és kitüntetésnek veszem, ha nehéz munkájukban elfogadják az én szerény szolgálataimat is, amit szeretettel ajánlok fel.

Fogadja a tisztelt Szerkesztőség legmelegebb üdvözetem kifejezését.

Dr. Szabolcsi Lajos,
az Egyenlőség főszerkesztője.

* * *

Levél a szerkesztőhöz.

Kedves Barátom! Örömmel teszek eleget megtisztelő felhívásodnak, hogy az Izr. Tanügyi Értesítő ötvenedik évfolyamának megnyitásához én is hozzájáruljak véleményem nyilvánításával. És külön köszönöm a felszólító levélnek azt a mondatát, amelyet aranyba kellene foglalni nálunk mint csodás ritkaságot, hogy nem méltató sorok múzeumát akarjátok összegyűjteni a jubileum alkalmából és az én mondataim is „*ne legyenek magasztalások, hanem a lap hivatásának tárgyilagos bírálata*“. Én is úgy érzem, hogy az Értesítő ötven évének határköve nem afféle parádés sírkő, amelyre a „*nihili nisi bene*“ alapelvén csak dicséretet szabad reávérsni, hanem inkább büszke útjelző, amely új hatalmas nekilendülésre, göröngyös akadályok erőfeszítő legyőzésére mutat. Helyénvaló tehát, ha ez alkalomból visszapillantva a múltba, igyekszünk az egyes észlelt hézagokat pótolni és a végzett munkát emberi erőnkhez képest tökéletesíteni.

Mint zsidó szerkesztő és mint pedagógus egyformán kollegiális szeretettel és lelkesedéssel köszöntöm az Izr. Tanügyi Értesítőt. Kedves emlékek is fűznek hozzá majdnem gyerekkorom óta, amikor első írói zsenyémet annyi gyengédséggel és kimélettel becézte. És ezzel talán már bizonyosságot és állítottam amellet a tény mellett, hogy az *Izr. Tanügyi Értesítő szűkebb programjának korlátait áthágva, a zsidó irodalom tágabb területének szemléjévé igyekezett szélesedni. Nagy szolgálatot tett ezzel a zsidó ügynek és a tanügynek egyaránt. A tanítóságot közelebb hozta a zsidósághoz és a jövő nemzedék nevelőin keresztül hatást gyakorolt az egész zsidó generációra. Ez kétségbe nem vonható történeti tény. Azért tartom az Izr. Tanügyi Értesítőt az összes zsidó orgánusok közül a zsidóság jövőjének szempontjából a legfontosabbnak!*

De épen azért, mert az Izr. Tanügyi Értesítő történelmi hivatását világosan látom, érzem és értékelem, úgy vélem, reá kell mutatnom néhány pontra, amelynek irányában azt a nagyszabású pedagógiai és irodalmi értékű munkát kiegészíteni kellene:

1. Az Izr. Tanügyi Értesítőnek többet kell foglalkoznia az egyetemes zsidóság kérdéseivel. *Nem csak a zsidóság, hanem a tanítóság érdekében is.* Mert a zsidó érzés intenzívebbé tevésével fokozza a zsidó tanító munkakedvét, a gépies hivatottságot lelki hivatássá magasztosítja és a zsidó tanító zsidó öntudatának emelésével emeli a zsidóságban való pozícióját is. Ha a zsidó iskola nem ad intenzív zsidó nevelést, csakhamar fölösleges tehernek érzik, amelyért áldozatokat hozni nem érdemes. A hivatalos két kanálnyi hittan kedvéért nem kell külön zsidó iskolát fentartani. *A zsidó iskolának zsidó világszemléletet, mély zsidó érzést kell plántálnia a gyermek lelkébe és ehhez szükséges, hogy a tanító állandó kapcsolatban legyen az egyetemes zsidóság problémáival, eszményeivel, szellemi áramlataival.* És minthogy a tanító legtöbbszörre nincs abban a helyzetben, hogy a zsidó világsajtót és zsidó világ-irodalmat olvashassa, az Izr. Tanügyi Értesítőnek kell elvégeznie számára a közvetítés hálás feladatát.

2. Többet kell foglalkoznia az Értesítőnek a héber nyelvoktatás kérdésével, amely szerintem a zsidó oktatás gerince. A héber nyelvtanítás hanyatlása a zsidóság hanyatlásának legfőbb okozója. Ma már *mint élő nyelvet* kell a hébert bemutatni és tanítani. Láttam a Szentföldön kis gyermekeket, akik egy évi otttartózkodás után ép úgy megtanulták az eleven héber beszélgetést, mint ahogy a Németországba került gyermek megtanul egy év alatt németül. A héber nyelv elsajátítása nem boszorkányság, csak a módszereket kell ismerni. A módszerek ismertetése és a kérdés állandó napirenden tartása az Izr. Tanügyi Értesítő életbevágó feladata.

3. Foglalkoznia kell az Értesítőnek az új szentföldi élet pedagógiai vonatkozásaival. Ha a tanító az Értesítő információi alapján elmondja az iskolában a régi bibliai helyeken alakuló új zsidó gyarmatok történetét, közelebb hozza a gyermek lelkéhez a Biblia színhelyét, eseményeit, életét. Mintegy bekapcsolja a multat a jelenbe és demonstrálja, hogy nem „holt anyag” az, amit tanul. Azonban kétségtelenül tanulságos a szentföldi héber iskolák, tanítóképzők, elemi-, közép- és főiskolák metódusainak és eredményeinek ismertetése a tanító szempontjából is.

4. Ismertetni kell az Értesítőben állandóan a külföldi zsidó ifjúsági mozgalmakat, hogy a tanítóság lássa, milyen irányban terelődik a zsenge zsidó lélek mindenfelé, mi lehet hasznára, mi lehet kárára. Rengeteg érdekes és tanulságos anyagot nyújtanak erre a németországi és amerikai zsidó ifjúsági lapok, melyek új világot tárnak a tanító és az ifjúság elé és bővítik mindketőknek látókörét.

Meg vagyok róla győződve, hogy ha az Izr. Tanügyi Értesítő kiterjeszti sokoldalú dicső működését ebben a négy irányban is, csak fokozni fogja eddigi pályájának sok sikerét. Adja Isten, hogy minél előbb bekövetkezzék a teljes béke ideje és az Értesítő minél gazdagabb külsővel és belsővel szolgálhassa tovább a haza és a zsidóság szent ideáljait.

Kollegiális szeretettel igaz hived

Dr. Patai József,
a Mult és Jövő szerkesztője.

* * *

Ötven éves az „Izr. Tanügyi Értesítő.”

Ötven év előtt olvasta fel nekem néhai Szántó Eleázár az első szám kéziratát.

Azóta hány szám jelent meg, mennyi érdemes, tartalmas paedagogiai és vallástani cikk, valamint iskoláink dicsérete az arra hivatottak részéről. De egyuttal hányszor kellett felpanaszolnia az iskola munkásainak, a tanítóknak szomorú sorsát, nélkülözését, sőt üldöztetését is. Tanügyi lap volt az Értesítő, mélyen szántott a paedadogia mezején, zsidó lap volt, de egyuttal küzdött a tanítók igazáért is.

Kegyelettel emlékszem meg a lap kidőlt munkatársairól, szeretettel üdvözlöm azokat, kik a kidőltek nyomaiba léptek.

Szivemből kívánom, hogy az Értesítő ezentul egy boldogabb haza viruló iskolaügyéről és megelégedett magyar tanítókról irhasson!

Kornfeld Gyula.

* * *

A bibliatanítás — 50—60 évvel ezelőtt és most.

Lapunk e hónapban az ötvenedik évfolyamot éri el. Eredményes multja örömnéppé avatja alapításának ötvenedik évfordulóját. Bizodalommal Isten kegyében örvendezünk ma, lapunk e nagy napján. Ha dicsteljes multjára gondolunk, eszünkbe jutnak azon derék férfiak, kik hervadhatatlan érdemeket szereztek lapunk felvirágoztatása körül, lelkünk örömmel telik el, s hálát adunk a Mindenhatónak, „*hogy éltetett és fentartott minket és megérette velünk ezt az időt!*”

* * *

Lapunk érdemes szerkesztője engem is abban a megtiszteltetésben részesített, hogy tőlem is cikket kért az ünnepi szám részére. Előrehaladt korom és gyöngékedésem miatt csak röviden írok arról, ami nekem lelki fájdalmat okoz; csak röviden akarok rámutatni, hogy *mit veszített a magyar-zsidó népiskola az elmúlt 50—60 év alatt a héber tanítás, a bibliatanítás*

tekintetében. Változtak, rosszabbra fordultak a viszonyok. Nem akarok itt részletes tudósítást közölni arról a fényes eredményről, amelyet *Wollner* Lipót Mosonyban, *Roder* A. Rohoncon, *Blum* Joáchim Ujverbáson, *Guttman* J. Pécsen és a zsidó népoktatás más hőszai a héber tanítás terén 50—60 évvel ezelőtt produkáltak; — de 50—60 évvel ezelőtt még az ugynevezett modern zsidó hitközségek népiskolái is, amelyekben a hittani tárgyak anyagát a minimumra redukálták, sokkal többet nyújtottak a tórafordítás- és a többi vallástani tárgyakból, mint a mostani neolog hitközségi elemi iskolák nagyobb része. Így pl. felejthetetlen szeretve tisztelt barátom, bold. *Klingenberg* Jakab pécsi iskolaigazgató 1866-ban Czegléden az akkor ott fennállott *kétosztályu* zsidó elemi iskolában a tórafordításból Mózes I. könyvének két utolsó és Mózes II. könyvének két első szidráját (összesen 446 verset) vette át, az imakönyvből pedig a reggeli imákat átó *hu ad seló nivró hoólam-ig* és a *semát* fordították a tanulók, folyékonyan olvastak héberül és héber nyelvtant is tanultak. A reáliákból földrajzt, magyarok történetét és természetrajzot és ezeken kívül magyar és német nyelvtant is kellett tanulniok a napi hat tanítási óra alatt. S a napi hat óra alatt kitűnő sikert értek el az összes vallástani és profán tantárgyakban.

De lássuk most, mit végzett el akkor az osztatlan négyosztályu magyar-zsidó népiskola a hittani tárgyakban.

A zsidó népiskola akkor a hittantárgyak tanításában elért eredmény tekintetében megfelelt a több joggal várható és követelhető igényeknek. 50 évvel ezelőtt és a következő 15—20 évben a magyar-zsidó népiskolák legnagyobb részében a tórát *לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל וְלִבְרֵאשִׁית*-ig, tehát az egész tórát tanították. E mellett a III. osztályban 20 fejezetet Józua és Birákból, a IV. osztályban a Zsoltárokból 50 fejezetet, vagy Mislét vették át. Gondos ápolásban részesült az imafordítás és a zsidók rövid története; a héber nyelvtant pedig kapcsolatban héber nyelv- és írásbeli gyakorlatokkal a II. osztálytól kezdve oly nagy eredménnyel tanították, hogy a negyedik osztályban a nikud és beszédrészek rendszeres ismertetése, főtekintettel a teljes, hiányos és nyugvó igékre (*slémim*, *chászérim* és *náchim*), nyelvgyakorlatok fordítása. Később redukálták a heti tanóraszámot 32—33-ról 28—30-ra s akkor M. III. könyvét kihagyták a tórafordításból. Nem túlzás, ha azt mondom, hogy akkor a zsidó iskolából kikerült fiu annyi héber ismerettel bírt, hogy kellő előkészítés után a jesivára mehetett és annyi világi tudományt vitt ki magával az életbe, hogy kellő önművelődés mellett a társadalom művelt tagjává vált.

De mit mondjak a mostani zsidó iskoláról? Most a legtöbb zsidó iskolában a sok testgyakorlat, ének, rajzolás, kézügyességi gyakorlatok és a gazdaságtan miatt hátérbe szorul a *tóra*, a zsidó népiskola legfontosabb tárgya, úgy, hogy *a negyedik osztály most a tórafordításból horribile dictu kevesebbet vehet át mint amennyit 50 évvel ezelőtt a II. osztályu tanuló.* (A II. osztály akkor Genesis 17. fejezetéből Exodus 10. fejezetéig tanulta a tórafordítást.)

Igaz ugyan, — s ezt örömmel regisztráljuk — hogy hazánk sok zsidó hitközsége úgy igyekszik a bajon segíteni, hogy bővített héber tanításról gondoskodik, héber iskolát, talmud-tórát létesít, de ezek csak alkalmi intézkedések, az új institúciók jövője sok helyen nincs biztosítva.

Tegyük tehát a dolgot megbeszélés tárgyává. Alakuljon minden hitközségben *iskolaegyesület*, melynek célja az iskola anyagi támogatása és *intenzív héber tanítás biztosítása legyen.* A jó izr. népiskola az izr. hitfelekezetnek fundamentuma és csak addig állhat fenn biztosan a zsidóság, míg iskoláit gondozza. Bölcseink szerint Jeruzsálem is csak azért pusztult el, mert abbahagyta a tanulóifjúság tanítását. (Lo chorvo jerusolájim, elo bisvil sebotló bo tinókósz sel bész rábbon.)

Sátoraljaujhely.

Knopfler Sándor.

Az Értesítő multjából.

Kevesen vagyunk még életben azok közül, akik ötven évvel ezelőtt nagy örömmel üdvözöltük Értesítőnknek 1875. november 1-én megjelent első számát. Kézről-kézre adtuk egymásnak abban a felvidéki városkában, hol e sorok írója mint nevelő működött. E lapban nemcsak együletünk szócsövét láttuk, hanem a magyarországi zsidó tanítók hitközségeikhez való zilált és szomoru jogviszonyának nyilvános és hangos ismertetőjét is, melynek hivatása és feladata — amint a próféta mondja — „teli torokkal, kürtként” szót emelni a zsidó tanítóságnak ingatag alapon levő állásainak stabilizálása, türhetetlen helyzetének erkölcsi és anyagi javítása érdekében.

Egyesek részéről történtek ugyan már azelőtt is gyenge kísérletek hasonló célú zsidó tanügyi lapok szerkesztésére, de mindezek csak rövid-életűek voltak, mert már napvilágra jöttükkor magukban hordták gyors elmulásuk csiráját. Hiányával voltak valamely erkölcsi testület támogatásának, nem volt mögöttük egy egyleti szellem éltető energiája. Együletünk megindította lapunk azonban azon két fontos tényezőtől támogatva mindjárt eleve életképesnek mutatkozott. Ehhez járult még az is, hogy első szerkesztőjében, a felejthetetlen Szántó (Seligmann) Eleázárban, ama derék, diplomatikuson okos és energikus tanférfiuban oly spiritus rectort nyert, ki leghivatottabb volt arra, hogy a magyar zsidó tanítók vezére, társadalmi képviselője és jogi előharcosa legyen. És valóban, az egylet elnöksége, valamint értesítőnk olvasói nem csalatkoztak a beléje helyezett bizalomban és reményben. Egyletünk közlönye számról-számra fokozta az érdeklődést és rokonszenvet maga iránt, mert egyre bátrabb és határozottabb lett harca a számtalan visszaélés ellen, melyeket basáskodó vidéki hitközségi előljárók azáltal követtek el, hogy kegyetlenül vándor- és koldusbotot nyomtak alapos ok nélkül elbocsátott tanítóik kezébe.

Nagy erkölcsi súlyt adott a lapnak keletkezésekor még a felelős szerkesztő mellé rendelt és zsidó tanítóság színe-javából összeállított szerkesztő bizottság, melyből Knopfler Sándor, derék veterán paedagogusunk — Isten éltesse még lapunk 100 éves jubileumáig is — még köztünk van. Türhetetlenül és sikeresen vivta ki lapunk a hatóság támogatásával kartársaink véglegesítését és jogi pozícióját, és ép oly szívóssággal és kitartással harcolt a 60-as évek végén erősödő és terjeszkedő, de rosszul felfogott szabadelvűség nyomán keletkező mozgalom ellen, mely arra törekedett, hogy a felekezeti iskolákat át kell alakítani községi iskolákká. Sajnos, hogy a zsidó tanítók közt is akadtak, még pedig nem kevesen, kik elkedvetlenül sok zsidó községnek tanítóikkal való bánásmódjától urbi et orbi hangoztatták, hogy népiskoláinkat államosítani, vagy községesíteni kell. Lapunk felvilágosító és intő cikkei azonban sok községet visszatartottak ilyen, a korszerű zsidó tanügyet veszélyeztető lépéstől, másokat meg rábirt arra, hogy a már megállamosított iskolák mellé megint restituálták feloszlott zsidó iskoláikat.

Ép oly érdemet szerzett magának lapunk a magyar zsidó tanügyi irodalom fejlesztése körül, kivált avval, hogy lelkesen propagálta a pentateuchnak zsidó iskolai használatra alkalmas jó magyar fordítását és iskoláink számára megirandó jó magyar nemzeti olvasókönyvek szerkesztését. Lángoló hazaszeretettel irt cikkei előmozdítottak és sietették a magyarhoni zsidó iskolák teljes megmagyarosodását.

Hú visszhangja volt a lap együletünkben mindenkor elevenen lüktető paedagogiai életnek, annak a tanítók jogi és anyagi helyzetének javítására célzó törekvésének. Ha néha a hitközségek túlkapásai ellen irt egy-egy cikke egy kissé borsósan is volt megírva, azért mégis, vagy talán éppen azért megtette kellő hatását és ha hova-tovább egy zsidó tanügyi versenylap fel is

ütötte fejét, az ép oly gyorsan letűnt a megsemmisülés fenekére, mint amilyen váratlanul és gyorsan megjelent felekezeti sajtónk láthatárán. De túlélt sok-sok más felekezeti és felekezetnélküli tanügyi lapot is és kitartóan jól-rosszul keresztülvergődött a lefolyt szomorú tiz esztendő alatt a súlyos anyagi és egyéb nehézségeken.

Ilyen dicső félszázados múltja után erős a hitünk és reményünk, hogy meg fogja érni 100 éves jubileumát is; de most, hogy második félszázadának küszöbén áll, még két missziós feladat vár rája.

Először, hogy tőle kitelhető energiával küzdjön a zsidó iskolák létét fenyegető azon veszély ellen, mely különösen a kisebb és szegényebb községek iskoláit még egyre ostromolja az állami szubvenció megvonásával.

Második nagy misszióját abban látom, hogy egész erkölcsi tekintélyével és szellemi súlyával készítse végre elő egy jó zsidó hittanítási methodikának megírását, mint amilyennel hazánk többi felekezetei már régen dicsekedhetnek. Hogy ezen két, most előtérben álló feladatának teljesítése kellő eredménnyel járjon, erre szívből jó munkát kívánunk 50 éves lapunknak.

Jejässer kocho!

Budapest

Mandl Bernát.

* * *

A „Tanügyi Értesítő“ bölcsőjénél.

Talán szívesen veszik ifjabb kartársaim, ha Értesítőnk megszületéséről néhány adatot elmondok.

Mikor 50 évvel ezelőtt b. Szántó Eleázár a közgyűlésen indítványozta: adjon ki az Orsz. Izr. Tan. egyesület havonként megjelenő értesítőt, az akkor még gyérszámban jelen volt tagok Sz. indítványát nem fogadták egyhangú lelkesedéssel. Voltak felszólalók, kik a kiadást elleneztek. Egyik kartárs ellenzését azzal indokolta, hogy az egyesület fölösleges kiadásokba bocsátkozik csupán csak azért, hogy egyes urak szerkesztősdít játszhassanak. Én sok más kollegámmal együtt a kiadás mellett szólaltunk fel. Az indítvány szavazás alá kerülvén, a nagy többség a folyóirat kiadása mellett döntött. Most, hogy a mennyei Gondviselés megérnem engedte Értesítőnk 50 éves jubileumát, örömmel gondolok vissza akkori eljárásomra. Hogy mit köszönhet a zsidó tanítóság, a magyar zsidóság és a hazai kultúra 50 éves lapunknak, annak méltatását avatottabb kézre és gyakorlottabb tollra bízom, mint amilyennel én rendelkezem.

Csak egy-két dolgot akarok elmondani, amikről fiatalabb kartársaimnak alig van tudomásuk. 50 évvel ezelőtt az Értesítő kiadásának elhatározásával egy kis csemetét plántáltunk, mely már zsenge korában nem egy zsidó tanítónak védelmet nyújtó árnyékkal szolgált. Abban az időben ugyanis a zsidó tanító kötelességei körül voltak írva, sőt egyes helyi nagyságok azokat bőkezűen meg is toldották. A tanító jogai azonban annál hézagosabban voltak kodifikálva s így bizony gyakran megesett, hogy egyes megszorult kartársak az egyesülethez fordultak támogatás és jogorvoslás végett.

Ilyenkor nemcsak a személyes közbenjárás, hanem az Értesítő hasábjai is a megszorult kartársnak igen jó szolgálatot tettek. Mikor idővel a zsidó tanító helyzete javult, aminek kivívásában megint Értesítőnknek is jó osztályrésze volt és így ritkábban kellett üldözött kartársakért síkra szállni, lapunk már terebélyes fává fejlődött, mely egyesületünk tagjai és a zsidó iskola részére zamatos gyümölcsöt érlelt.

Sok humánus intézmény létesítése, jó tankönyvek kiadása és terjesztése, tagjaink továbbképzése a Tanügyi Értesítő útján és segítségével valósult meg. Tévedett tehát a soraim elején említett felszólaló, midőn azt állította, hogy a kiadandó lap csak arra lesz jó, hogy egyes urak szerkesztősdít játszhassanak,

mert szerencsések voltunk olyan szerkesztőket lapunk élére állítani mint b. Szántó Eleázár, Barna Jónás és jó barátom Bárd Rezső, de a mostani szerkesztők sem válik szégyenünkre.

Adjon a Mindenható vezéreinknek erőt és kitartást nemes munkájukhoz, hogy Értesítőnk még fokozottabb mértékben tölthesse be magasztos hivatását.

Celách urcháv!

Veszprém.

Barta Fülöp.

* * *

1875—1900—1925.

Régi feljegyzéseimben lapozgatván, egyebek között megtaláltam konceptusát annak a cikknek, amelyet 1900-ban a Tanügyi Értesítő 25. évi ünnepi számának szántam és amelyről nem emlékszem, megjelent-e ott és akkor . . . És átfutván sorait, azok tartalmát, helytállónak és aktuálisnak vélem ma is, amiért ime ide iktatom:

„ . . . Ott voltam születésénél; ott voltam e mindnyájunk drága gyermekének: a *Tanügyi Értesítő*-nek bölcsőjénél 25 év előtt én is . . . Hogy örült a lelkem, amikor az első értelmes szavakat hallatta . . . Hát meg mikor már összefüggő és figyelmet keltő beszédben értésére tudta adni az érdeklődőknek, *hogymit akar* . . . Szerettem is, becézgettem; el is tűrtem némely csintalanságát . . . Majd meg tanuja voltam, mikor *nevelőt* kellett adni melléje, ki művelje, irányítsa, hogy a kor igényeinek megfeleljen, serdüljön s erősödjék. Hisz annyiféle követelményekkel léptek fel vele szemben. *A zsidó tanítóság*: anyagi érdekeinek előbbre vitelét, létérdekeinek megóvását. *A tanügy*: a paedagogia vívmányainak közkincsévé tételeit. *A felekezet*: a hitélet és zsidó érzés fellendítését és . . . *a Haza*: édes nemzeti nyelvünk terjesztését és a magyar nemzeti szellem felélesztését *várta tőle* . . .

Hát a *Tanügyi Értesítő* megfelelt minden várakozásunknak!“

Ma pedig 1925., שנת ה'תרפ"ה-ben, még inkább — joggal és elégtelenséggel — állíthatjuk, hogy megfelelt derekasan és hatványozott mértékben az imént lefolyt második 25 éven át is. Amely idő alatt az elődök, a kezdeményezők és úttörők és azok a lelkes munkatársak nyomdokába új és újabb, fényesnél fényesebb erők léptek, akik a mi lapunkat a mai tagadhatatlan magas színvonalra emelték és azon fentartani igyekeznek. Fentartani, igen. Csakhogy óh, jaj! ránk szakadt Trianon, mely fölismerhetetlenségig megcsonkítva hazánkat, elszakította tőlünk tagjaink nagyobb részét. Ugy, hogy lapunk fentartási terhe a mi, a megmaradt kicsiny számú tagok vállaira nehezedik. Ugy, hogy most aggódó lélekkel kérdeznünk kell: kibírjuk-e azt? De ki kell bírni, még gyöngye erőink megfeszítése mellett is; még annak az árán is, hogy végső szükségben a különböző *alapítványaink kamataihoz*, sőt *azok tőkéihez* is nyulni kénytelenítettünk. De ezt, ami végső mentsvárunkat, fel nem adhatjuk; ezt a mi világító fáklyánk lángját kialudni nem engedjük, ezt ami szellemi vezérünket: *Tanügyi Értesítő*-nket el nem hagyhatjuk. Hisz szüksége van rá, most inkább, mint valaha, úgy a Hazánknak, mint a zsidó felekezetnek.

A magam részéről 50.000, szóval ötvenezer koronát ajánlok fel ezen ünnepünk alkalmából, amelyet idecsatoltan a lap céljaira a t. vezetőség rendelkezésére bocsátok. Fogadja a t. Szerkesztőség összes munkatársaival együtt szívből jövő hálámat munkálkodásukért és üdvözlétem az elért sikerekhez.

Baja, 1925. január 9.

Scheer Berndt.

Etika a zsargonban.

Nem akarom a zsidó etikát felfedezni. Megvan az már Ábrahám ősapánk óta. A könyvek könyve, a talmud és az utána következő óriási irodalom írásos bizonyítéka. Modernül pedig Lazarus írta meg két kötetben.

A zsargont sem akarom dicsőíteni. Szivesebben hallom a magyar „vagyok“, vagy „nekem van“, a német „haben“, a francia „avoir“ és a héber „יש“ igét ragozni, mint a zsargon: chob (ich habe), doszt (du hast), rot (er hat), momer (wir haben), szotz (ihr habet), zoben (sie haben) kifejezéseket.

Hogy mit akarok? Bebizonyítani, hogy többé nem fokozható, tehát utólérhetetlen erkölcsi magasságban áll — mondjuk a most divatos kifejezéssel — az a faj, melynek társadalmi *legalsó rétege* is úgy beszél minden-napi, különben zagyva nyelvét, hogy az telítve van az erkölcsiség lényegét jelentő alább felsorolandó kifejezésekkel. Tudni kell ugyanis, hogy pl. ezt a mondatot: Az árva gyermeket nem szabad megütni, (mert nem szabad ám!) a szabolcsi, szatmári, ungi, beregi, zempléni, sárosi, máramarosi, gömöri stb. zsidó nem így fejezi ki, hogy: Das Waisenkind darf man nicht schlagen, hanem imigyen: **ע** תור מן נישט שלגן. És ebben a kifejezésben mennyivel több van kifejezve, mint a Waisenkind szóban! Mindig több erkölcsi tartalom van a zamatos, zsargonbaszótt héber kifejezésben, mint bármely fordításban. Avagy kifejezi-e a „höre Israel“, az „écoute Israel“, vagy éppen édes anyanyelvünk „halljad, Izraelje“ a שמע ישראל lényét! Nem! Az alant felsorolt kifejezések magyarítását sem azért közlöm, mintha ez fedné a héber kifejezés egész belső erkölcsi tartalmát. Csupán azért fordítom, hogy a zsargont és hébert nem értő olvasó is körül-belül sejtse, miről van szó.

Nem szeretném, ha félreértenének; magyar anyanyelvemért épügy rajongok, mint vallásom erkölcsi tartalmáért. Nagyon szép harmóniában van nálam magyar voltom és zsidó valláserkölcsöm. Így van ez a magyar nyelvet és a zsargont beszélő minden hazai zsidónál.

Lássuk a zsargonban élő, a mindennapi életbe szótt, az erkölcsöt minden viszonyaiban érintő kifejezések legtöbbszörét:

En תור מן נישט מצער sein: az özvegyasszonyt nem szabad megkeseríteni, nem szabad neki fájdalmat okozni. A koldus אורה. E szó alap-jelentése „vendég.“ A zsidó erkölcs tehát a kéregetőt, a szegényt vendégnek mondja. En תורה of שבת, egy házaló szegényt szombatra magához meghívni iz e grojsze מצוה. Ha büszke vagyok a gavalléros magyar vendégszeretetre, leborulok hittársam előtt ki pénteken este, és szombat napján kétszer is asztalhoz — nem a konyhában — ülteti a szegényt és eteti, itatja, mint családja bármely tagját. Ki így cselekszik, iz e grojszer בעל מבנים אורה, vendégszerető, szegényt szivesen fogadó. A könyörületet nem ismerő, köszívű ember iz e grojszer אכזה. Ha arról van szó, hogy valami baj, szerencsétlenség érhet valakit, hozzáfűzi אל תפתה פה לשטן, ne nyisd meg száját a sátánnak, ne adj alkalmat a vádlónak, hogy vádoljon, melynek következménye Isten büntetése lehet a szóban levő baj vagy szerencsétlenség. Ha pipógya emberről van szó, der iz kein אדם. Ha valaki megérkezik, kit nem is várunk, בא ברוך-vel fogadja a zsidó, azaz legyen áldott a megjött, az érkezett! A dözsölő, a szoknyahős בעל תאוה. A szemérmes, szégyenlős ember בישן. Ki minden körülmények között Istenben bizik, az בעל בטחון. Az önzetlen segítség (tanáccsal, pénzzel) גמילת חסד. A büszke, gögös ember is e בעל גאווה. A tartalmas, talentumos, eredményt felmutató ember hat-e גבורה, vagy iz-e בעל דבר. A társadalmi szokásokat, az illem-szabályokat megtartó embernek ארץ דרך-je van. Kellemetlen ügyet sokszor

nem állítanak élire **שלום**, מפני דרכי שלום, a béke kedvéért, a békesség megóvása céljából. Az ember soha ne feledkezzék meg arról, hogy számot kell majd adnia Istennek cselekedeteiről, az eret **דין והשבין** upgéb. Isten az egyeddel is, nemcsak a fajjal törődik, mert van **השגחה פרטית** gondviselés az egyedre. Istennek tetsző nagy dolog a leányt főköttő alá juttatni, különösen szegény árva leányt **כלה**. A hirhordó **הולך רכיל**.

Ha zsidó meg nem engedett dolgot követ el, ha olyat tesz, amin a nemzsidó is megbotránczik, hogy valaki zsidó létére ilyet cselekszik, az egy **הלול השם**. Isten nevének megszenteltelenítése. A zsidó fajszellem tehát úgy érzi és úgy fogja fel az ilyen dolgot, hogy a zsidónak száz- és ezerszeresen jobban kell ügyelnie tetteire, mert a nem-zsidó megbotránczásában felkiált: „Egy zsidó cselekedjék ilyet!” A zsidótól több jámborságot, több vallásosságot, nagyobb istenfélelmet követel öntudatlanul is a nem-zsidó vallásu. — Az okos ember iz e **grojszer חכם** Szivességet tenni: e **טובה** tón. Az előkelő családból származás iz e **יהום**. Az istenfélő, jámbor ember iz e **ירא שמים**. Az elzüllött, minden rosszra képes ember iz e **כל בו**, minden benne van, azaz minden gonoszság. Az atheista iz e **כופר בעיקר**, tagadja a lényegét, a substantiat, a magánvalót: Istent.

A szülők iránti tisztelet **כבוד אב ואם**. A jószivű ember iz e **לב טוב**. Temetésre menni, halottnak végtisztességet megadni Istennek tetsző dolog; ezt cü vagy of de **לוייה** gein kifejezést mondják; nagy dolog a gyászolókat meglátogatni és őket vigasztalni: **מנחם אבן** zán. A talmudtudós **מדן**; jellemző, hogy e szó alapjelentése: tanulmányozó. Ha A B-nek elpanaszolja betegségét, családjában előfordult halálesetet, hozzáteszi: **לא עליכם** téged ily baj érjen, Isten mentsen téged ilyentől. Valaki embertársának rossz hírét költi az **מוציא שם רע** pletykázik róla: **בעל לשון הרע**, azaz az ilyen rossznyelvű ember. Erről kötetek vannak megírva, mert me **tor nischt מלשין** zein. Nagy bűn valakinek kezéről üzletet, keresetet elütni, e **מסיג גבול** ton; valakit tisztességgel fogadni, minden lehetővel ellátni: **מכבד** zein. Ugyanez járja, ha egyik ember a másikra ruház vallásbeli, rituáléhoz, istentisztelethez tartozó ténykedést. Az áruló **מסור**; de mennyivel súlyosabb jelentésű, mennyivel elitelőbb ez a kifejezés, mint magyar megfelelője, vagy a „denunciáns.” A beteget meglátogatni **מבקר חויה** zein. De a „meváker” kifejezés nem látogatást jelent, hanem kikérdezést, kikutatást: nincsen a betegnek valamire szüksége. Ki önfeláldozóan segített embertársán, der **hot zich מוסר נפש** gevén. Ki a szombatot kellőképp nem tartja meg, tiltott munkát végez, az **מהלל שבת**. Sok dolgot, mi különben nem erkölcs-, vallás- és becsületellenes, de könnyen félremagyarázható, nem szabad elkövetni **עין מראית**. A szegénynek nem alamizsnát ad a zsidó, hanem **נדבה** önkéntes adományt. Általában a jótékonyosság nem „jótékonyosság”, hanem **צדקה** igazságszolgáltatás; igazságot kell szolgáltatnunk a szegénynek, amiért neki nincs, nekünk van. Tulvilági üdvösséget szerezni jótettel: **zich עולם הבא** kajfn. Elveszíteni azt rossz, gonosz tettel „ajlem habe” verliern. Élőlényt, állatot kinezni iz e **בער בעלי חיים**. Szépet, jót, nemeset cselekedni bárminő felekezeti, faj, nemzetiségű emberrel, iz e **קידוש השם**: Isten nevét szentnek hirdetni.

Minden földi, anyagi jutalom reménye nélkül nemesen cselekedni **לשם שמים**: Isten nevében ténykedni. A bűnös étellel felhagyni, az ellenkező útra: a valláshoz, az erkölcshez szívvél-lélekkel visszatérni **תשובה** ton.

Még sok hasonló kifejezés van. Mindannyi mélyiséges etikai tartalma. Nem tudom eléggé nyomatékosan hangsúlyozni, hogy a mindennapi zsargon beszédbe beleszótt eme héber kifejezések magasztosabbat fejeznek ki erkölcsi

vonatkozásukban, mint legmiveltebb nemzetek nyelvének idevonatkozó szó-kincse. És ezekkel a kifejezésekkel él az az עם הארץ, tudatlan, tanulatlan zsidó is, ki különben nem tud héberül; nem tud egy eredeti bibliai verset zsargonra fordítani. A zsidó lélek, a zsidó sziv így nyilatkozik meg.

Ápoljuk tehát magyar anyanyelvünk mellett a héber nyelvet, tanítsuk lelkesedéssel a bibliát; idegezzük be növendékeink valóját avval a tudattal, hogy neki mint zsidónak hatványozottan kötelessége erkölcsös, etikai életet élnie, akkor:

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך

És látják majd a föld népei mind, hogy az Örökkévaló nevéből neveztetel.
Eger. *Biedermann Adolf.*

* * *

Néhány szó a legközelebbi jövő teendőiről.

Ha egyesületünk múltját kutatjuk és történetének tanulságait levonjuk, úgy arra a megállapodásra jutunk, hogy az Orsz. Izr. Tanítóegyesület fényes sikereit, fejlődését és virágzását főképpen két tényezőnek köszönhetette: kitűnő szervezetének, mely az alapszabályokban van lefektetve, s hivatalos lapjának: az Izr. Tanügyi Értesítőnek.

Egyesületünk példás szervezetét már alapító elődeink rakták le és az az idők folyamán szükségessé vált kisebb-nagyobb alapszabálymódosítások után lényegében ma is ugyanaz. Ez a szervezet állapította meg az egyesület pontosan körülírt céljait, igazságosan mérlegelte a tagok jogait és kötelességeit, kimérte vezető testületeinek munkakörét és feladatait, s főleg ez tette lehetővé, hogy a zsidó magyar tanítóság, — minden külső ostrom és a zsidó felekezet pártviszályainak ellenére is, — egy oszthatatlan táborba tömörült és ezt a belső egységet fenntartotta mind a mai napig.

Ebbe a szilárd szervezetbe életet és erőt öntött az Izr. Tanügyi Értesítő: az egészséges testnek szelleme, lelke és lelkiismerete volt, éltető energiája az ép organismusnak. Az egyesület törekvéseinek és terveinek, gyűléseinek, és közérdekű munkásságának lendületet adott e lap a nyilvánosság erejével, ez propagálta a vezetőség eszméit és vitte szét az ország minden zsidó iskolájába, egyuttal szószólója volt egyesek és az egész tanítói közvélemény minden gondolatának, célravezető indítványainak.

E lap állandó agitációjának volt köszönhető mindenkor az egyesület taglétszámának és anyagi erejének állandó gyarapodása. S ha büszkén mutathatunk rá a zsidó magyar tanítóság elismert és sokszor dícsért munkásságára a magyar nemzeti eszme szolgálatában, ha a zsidó tanítóság paedagógiai készsége, hivatásszeretete és lelkes buzgósága az illetékes körök előtt is mintegy magától értetődő, sohasem vitatott ténynek volt elismerve, úgy ebben nem kis része volt az Izr. Tanügyi Értesítő félszázados, céltudatos munkásságának.

A háboru következményei és az azoknak nyomában fellépő gazdasági viharok nem egy jobb sorsra érdemes egyesületet tettek tönkre, némitottak el, vagy hosszantartó tétlenségre kényszerítettek. Megtépázták egyesületünket is, megbénították tevékenységét és lemorzsolták anyagi erejét, de szervezetsége még ennek a rombolásnak is ellen tudott állni, legalább is jobban, mint minden más hasonló erkölcsi testület.

De mi, kik ismertük az Orsz. Tanítóegyesület sokoldalú tevékenységét a múltban, különösen virágzásának tetőpontján, nem tudunk belenyugodni a jelenlegi tétlenségbe, e szomorú vegetálásba, mikor nagyra hivatott egyesületünk az egyre gyarapodó, nagy és súlyos feladatok megoldásába bele sem kezdve, jótékonykodásban meríti ki egész erejét. Kötelességünk, hogy a

tespedés e szomorú korszakát végre lezárjuk és útját egyengessük a jövő fejlődésnek. Az idei nyáron tartandó közgyűlésnek lesz első sorban kötelessége, hogy intézkedéseivel a fellendülés egy újabb korszakát készítse elő. Csak egy-két töredékes gondolattal akarok e munka tervéhez a magam részéről is hozzájárulni:

a) Mindenek előtt a fiatalabb tanítónemzedékeket kell bekapcsolnunk az egyesületi életbe. Be kell vinni e tanítógenerációk munkabíró, érdeklődő tagjait az egyesület vezetőtestületeibe.

Tagadhatatlan, hogy a vezető testületek tagjai — elnökség, központi választmány, teljes választmány — túlnyomó többségükben előregedtek; tevékeny, érdemekben gazdag élet alkonyán munkabírásuk megfogyatkozott, energiájuk ellankadt; nem is tudnának megbirkózni a jelen sajátos, komplikált feladataival, nem is ismerik talán e feladatok minden részletét úgy, mint a küzdő hévvel a mai életet élő fiatalabb tanítói nemzedékek.

Egy pár vezető állást ismét a régi, érdemekben megőszült kartársakkal töltsünk be, hogy tapasztalataik tárházából tanáccsal szolgáljanak, hogy a régi, bevált tradícióknak őrei legyenek, de a munka terhét rakjuk fiatalabb vállakra, kik a mai zsidó iskola és a most küzdő zsidó tanítósg bajait a maguk testén tanulták megismerni és fiatalos hévvel készek harcolni a bajok orvoslásáért és egy jobb jövőért.

b) Az új vezetőségnek pedig adjuk rendelkezésére a múlt legerősebb fegyverét: a *havonként* megjelenő, a réginek mintájára felélesztendő Izr. Tanügyi Értesítőt. Csak a havonként megjelenő egyesületi lap teremtheti meg ismét azt az állandó kapcsolatot és az annak nyomában támadó eleven kölcsönhatást, mely a központ és az ország legkülönbözőbb helyein működő tanítók között kell hogy fennálljon, hogy az egyesület működése eredményes legyen. Csak a havonként megjelenő Izr. Tanügyi Értesítő válhatik ismét paedagógiai és tanügyi lappá, mely a zsidó tanítósg oly fontos önművelődésének nélkülözhetetlen eszköze. A mai gazdasági viszonyok között, mikor a mindennapi élet szükségleteiben is szűkölködő tanítócsaládoknak szakkönyvek beszerzésére, külföldi paedagógiai lapok előfizetésére nem futja, az Izr. Tanügyi Értesítőnek feladata, mint egyedüli zsidó paedagógiai és tanügyi lapnak, hogy a zsidó tanítókat önművelődésükben támogassa, a magyar tanügy változó eseményeit velük közölje, a külföld fontos paedagógiai eszméinek közvetítője legyen, az újabb tudományos szakkönyveket legalább kivonatban tárgyalja, sőt a legfontosabb bel- és külföldi kulturmozgalmakat is ismertesse.

Nehéz feladat! De lapunk sohasem szűkölködött érdemes munkatársakban és végül is, minden idő megtermi a maga embereit.

c) Nem kétséges, hogy a lap rekonstrukciójának kérdése egyúttal pénzkérdés is. A nyári közgyűlésnek ezt a nehéz anyagi kérdést is meg kell oldania. S bármily nagy összegekről lesz is szó, nem kétlem, hogy ezek az új vezetőségnek rendelkezésére fognak állni. Bár a zsidó áldozatkésztségnek és jótékonságnak kincsekkel megrakott asztaláról csak morzsák jutnak a zsidó tanítósg céljaira, egyesületünk e csekély eszközökkel is mindenkor be tudta érni. De biztosan számíthatunk arra is, hogy az egyesületi élet fellendülése anyagi megerősődéssel is együtt jár, mely tagjaink soha nem lankadó buzgósága révén megteremti majd a fokozottabb munka felszaporodó anyagi szükségleteinek fedezetét is.

Bárd Rezső.

* * *

A hitoktatás mint a zsidóság értékelésének mértéke.

Magyarországon minden zsidó panaszkodik a hitoktatás mikéntjére, de csaknem minden ember rémdolgokat mond a középiskolai tanításról általában. Ez mutatja, hogy mily nehéz művészet a tanítás, mikor annyi idealista lelkületű, komoly, képzett tanár között oly kevés jót találunk. De semmi más tanári vagy egyéb pályán nem olyan hosszú a skála a legjobb és a legrosszabb teljesítmény között, mint a vallástanárin, mert itt a 0-fokon alul is messzire nyúlik, sőt sokkal többet árthat a vallástanítás elhibázása, mint amennyit használ a jó tanítás. Ez azonban ép azt jelenti, hogy a vallástanítást általában is mint nagy művészeti rátermettséget igénylő foglalkozást, annál többre kell becsülnünk.

Tekintve pedig, hogy a vallástanítás sokkal lazább ellenőrzés és számonkérés alatt áll, mint más tárgy, vagy más hivatali teljesítmény, itt már maga a legszorosabb kötelességtudás is érdemszámba megy. De az értékelésben méltánylást igényel a hitoktató egyéni célkitűzése is. Állandóan Scylla és Charibdis között kell eveznie nem csupán a tantervi nézeteltérések hullámcsapásai közepette, hanem a legfőbb kérdésekben is.

A szülők nagyrészének a vallástanítás csak azért becses, mert *gyermekkori reminiscentiát* nyújt nekik, jól esik gyermekökben még egyszer végigélni barmicva napjuk élményeit stb.-it. Mások még tovább nyúlnak vissza, *őseikhez*, egy rabbihoz vagy cégalapítóhoz, ennek a kedvéért kegyeletből fogják gyermeküket egy csekélyke megerőltetésre. A paedagógus rendszerint abba az egyik végletbe esik, hogy a *zsidó múlt* kultuszának oltárán áldozza fel a gyermek lelki üdeségét, egy másik véglet, mely már cionista jellegű, a zsidó jövő kiépítésében látja a kizárólagos célt.

A rabbik leghajlandóbbak a *templom* számára híveket, a tudósok és irodalombarátok a *biblia* számára olvasókat nevelni. Mindezek a célkitűzések más-más tanterveket követelnek. A lelkiismeretes hitoktató mindekelőtt lelki sugallatát követve, a tanulót *a tanuló számára*, az ő saját boldogsága számára neveli és ebben bennfoglaltatik a templombarátság, a biblia-kezdvelés, a zsidó multnak büszke élvezete, a jövő előkészítésén való közremunkálkodás, valamint a családi kegyelet ápolása, de ennek a tanterve és módszere sokkal spontánabb és egyénibb lesz, semhogy hivatalos közegek számonkérhessék és lelkiismeretesen megbecsüljék.

A hitoktató azonban ne fölfelé és ne kifelé sandítson a tanításnál, hanem csak lefelé, a tanuló lelkébe és csak ehez tartsa magát. Kifelé csak akkor tekintsen, amikor arra van alkalma, hogy a tanítóság tekintélyéért sikraszálljon. És senki nem tett eleget kötelességének, senki nem térhet nyugodt lélekkel nyugalomba, míg valamit nem tett a kar megbecsüléséért folyó harcban. A hitoktató becsülete a zsidóság becsülete. És a mi nagyjaink, akik zsidó becsületükben sértve vagy lekicsinyelve érzik magukat, vessenek magukra, hogy ők mennyire becsülik a zsidóság lelkének fenntartóit, mennyire demokratikus érzületűek lefelé, a szellemiség, az egyszerű, szerény, zajtalan munka megbecsülésében és mennyit tettek azoknak a viszonyoknak előteremtésére, melyek között ez a becsületes munka biztosítva lehet. Tanulókra és szülőkre egyaránt áll a régi igazság: „vajaminu báádonáj uvemóse avdo“, akkor hittek Istenben, mikor hittek Mózes szolgájában, a tanítóban. A tanító megbecsülésével áll és bukik a vallás és evvel a zsidóság megbecsülése.

Dr. Fényes Mór.

* * *

Reflexiók.

Ötven esztendei tevékenységre visszatekintően mindig könnyen állapíthatók meg a fény és árnyvonalak. Bizonyos, hogy a magyar zsidó tanítóság utolsó ötven esztendei sikerein a jó és rosszakarat egyaránt találni fog, dicsérni és gáncsolni valót. Én az ötven évvel nem akarom a mi lapunk munkásságát befejezettnek tekinteni és így sem magasztaló, sem elítélő kritikát nem írok. Ha a magyar zsidóság lapjának aktiváit nézem, hála Istennek elég súlyos tételeket találok. A tanítóságon áll, hogy eddig elért eredményeire tovább építsen és az igazi művelt zsidó népnevelésnek az útjait egyengesse.

Feladataimat megkönnyíti, hogy e lapok hasábjain már több ízben megkíséréltem egyes programmpontok felállítását. Visszatérek tehát a már többször elmondottakra és újból hangsúlyozom, hogy a zsidó tanítók ténykedésének nem szabad a népiskolai munkásságban kimerülnie. A tanító csak akkor tanító, ha a népnek nevelője, ha megragad minden alkalmat, hogy a népnevelést irányítsa. Magának a zsidó gondolatnak, a zsidó öntudatnak is szüksége van arra, hogy a hívek a tanítóban meglássák azt a magasabb műveltségű férfit, akinek érzéke van a zsidó tömegek közművelődési, szociális és erkölcsi követelményei iránt és akiben elég energia van ahhoz, hogy a maga népnevelési elveit a való életbe átvigye. És ha a rabbi és az előjáróság a vallásos érzület kielégítésén fáradoznak, a tanítónak társadalmi úton a milliót kell előkészíteni, melyben az az érzület felmelegszik.

Ugy képzeljük, hogy a tanítónak nincsen megfelelőbb munkaköre, mint az, ha arra igyekszik, hogy az iskolán kívül álló kevésbé tanult férfiakat és nőket olyan gondolatkörben tartsa, mely a műveltséget, a tudást, a szociális gondolkodást, a zsidó történeti meglátást és a világszemléletet mélyíti. Ha a tanító arra törekszik, hogy hitközségében egy zsidó könyvtár álljon rendelkezésre, mely az ő vezetése mellett a híveket könyvekkel látja el, ha gondoskodik népszerűen tartott előadások és ciklusok megszervezéséről és különös figyelmébe veszi községe iparos és kereskedő inasait, azonkívül pedig evidenciában tartja a zsidó ifjuságnak más városba került rétegeit, melyeknek életfolyását figyelemmel kíséri és kísérteti.

Különösen ezen a ponton sok a teendő. Ez utóbbi alkalmas szerve volna a zsidó ifjuság erkölcsi szintje emelésének és kapcsolatteremtésének a hitközségek egymás közötti viszonyában. Milyen szép és üdvös volna, ha a zsidó tanítóság kezébe venné ennek az elhanyagolt nevelési ágának a felélesztését és gyarapítaná érdemeit olyan ténykedéssel, mely méltó volna a tanítói névhez.

Ma röviden csak annyit. Ha már nem ünneplünk és a hétköznapok visszatérnek, szívesen állok rendelkezésre, hogy a kollegáknak bővebben kifejtsem álláspontomat és megjelöljem az irányelveket. Addig is azonban gondolkodásra hívom fel a figyelmet és hiszem, hogy minden különös magyarázat nélkül is a szervezés megindítható. *Dr. Frisch Ármin.*

* * *

Utánpótlás.

Súlyos idők megpróbáltatásai után mintha újra lélekzeni kezdene a meggyötört ember. Itt is, ott is életjelenségek nyilvánulnak meg. A tél jégpáncélja már olvadni kezd, egy-egy szerény hóvirág már biztatólag int felénk, hogy ne veszítsük el reményünket a természet törvényeinek föltétlen érvényesülésében. S én hiszek a hívő ember áhívatával egy jobb jövőben, melyben *nekem* ugyan már nem lesz részem, de önzetlen lelkem sóvárogva reméli azt a következő nemzedék számára. Boldog ember én, ki ezzel kielégülést nyerek, ki — a költővel vallom: „ha borsón térdepeltetnek is, szépet álmodom“.

Az erkölcsi világrend győzelmében való ez ideális hitemmel bizom én az Orsz. Izr. Tanítóegyesület fölött is elvonult pusztító számumtól ellankadt tagjainak új erőre kapásában is. Az egyén élete hervadásra van kárhóztatva, szemellátható elhalásra, a közösségnek azonban élnie és fejlődnie kell, ha van arravaló joga, hogy ezt követelhesse is. Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület 59 esztendei létében a magyar haza s a magyar zsidó felekezet életében tényezőként működött; ezt büszke önérzettel kell megállapítanunk most, e jubiláris alkalommal, még ha a felekezet, melynek ez az egyesület csak a történelem által értékelhető szolgálatot tett, ezt sértő mellőzéssel nem is veszi tudomásul. A Hitközségek Szövetségére gondolunk, amely a magyarországi zsidó felekezet összeségét reméli képviselni, amely azonban nem érezte hiányát tanácskozásai során a legrégebb, de mindig a kor színvonalán álló magyar-zsidó egyesületnek: az OITE-nek; tanácskoztak iskolaügyekről, de a magyar-zsidó iskolaügyben legilletékesebb, mert véleményadásra leghivatottabb OITE hozzászólására nem voltak kíváncsiak; a részekre bomlott felekezeti életet egységesíteni szeretnék, de azt az egyesületet, melynek kebelében még a legdúlóbb felekezeti visszavonások idején is harmonikus egyetértés uralkodott: kifelejtették. Tragikusan nem fogom fel én sem ezt a mellőzést, de — *megállapítani a tényt*: ezzel tartozunk önmagunknak.

E kis írás során ki fog tűnni, miért is került ez az intermezzo ide. A mi egyesületi életünkben ugyanis szintén megfigyelhetők az egy évtized óta tartó bénulásszerű álmatagság után való felébredés jelei; az összezsugorított tagok nyújtózkodni próbálnak, de a közben szűkösre alakult életünkhöz szabott keretek utját állják; a fásult dermedés után szemünk csak ködfátyolon át látja a kétségtelen napkeltének sugárzását; csak ritkán jutunk ugyanis új légáramlathoz, mely a ködöt eloszlatná. *Ilyen állapotban nem maradhatunk*, ilyen helyzetben a mi éledésünk csak a tetszhalálból való fölsóhajítás lesz, hogy utána a végleges, meg nem akadályozható elhalás következék be. Friss levegőre van szükségünk, hogy tudónk táguljon, vérünk gyorsabb ütemre lejtson s szívünk rendszeresebben, egészségesebben dobogjon. Ennek egyik, talán legelső feltétele pedig, hogy lapunk ismét elfoglalja legalább is azt a pozíciót, amelyet egy évtizeddel ezelőtt elfoglalt a hazai tanügyi szaklapok sorában. Tartalmában dúsabb s céltudatosabb, kereteiben tágabb legyen és gyakrabban, havonként legalább egyszer kopogtasson be nálunk, kik legtöbbjénél ez a lapunk jelenti az egyetlen érzékelhető kapcsolatot az egyesülettel s jelent üde levegőt a dohos, miazmás környezetben s ezzel új erőt a küzdelmes létben. Álmodom erről az új Izr. Tanügyi Értesítőről s e reményem megvalósulásának hitében *üdvözlöm félszázados évfordulóján lapunkat*. Multja megágyazta jövőjét, dús televénye gazdag termést ígér. Semmi ok arra, hogy kishitűek legyünk s aszálytól félve, bevetetlenül hagyjuk a termékeny talajt, melynek őszereje csak dudvát teremne a mi bűneink miatt.

A tagadás szelleme azonban, látszólag joggal szemembe kacaghatja, hogy ábrándjaim csak testetlen ideálok, amelyek engem, a javíthatlan álomlátót, tán elringatnak, de a józan s éber megfigyelőt meg nem győzik. Látszólag joggal mutathat rá két olyan kellékre: az anyagi és szellemi erők hiányára, amelyek nélkül a mulhatlanul szükséges renésszanszról beszélni se lehet. Elismerem ezt, anélkül azonban, hogy e kellékek hiányát vallanám. Az egyik — nincs meg, de elő lehet s elő kell teremteni; a másik — megvan, csak rá kell *nevelni* s előtérbe juttatni, s akkor meglesz a szükséges „*utánpótlás*“, mely minden hadviselésnek elemi kérdése s amelynek elhanyagolása juttatta a mi egyesületi életünket is a stagnációba, amelyből, ha ki nem mentjük magunkat erőteljes akarással, — de mihamar! — akkor pusztulás vár ránk.

A jubiláris szám korlátolt tere nem engedi meg, hogy a tárgyat részle-

tezzem. Csak rámutattam arra, hogy az egyik szükségletről: az anyagiakról lapunk múlt évi 8—10. számában ejtettem már egy-két szót. Lehet, hogy megmosolyogtak érte, de ezzel engem legyőzni lehet, de meggyőzni: nem. Különben is, hamarosan közgyűlésünk lesz s ha kellő módon erre előkészítik az egyesületi tagokat, meg fogják találni a nélkülözhetlen új erőforrásokat.

A szellemi erők hiányáról essék tehát szó; csak röviden: az idő és tér korlátainak megfelelő méretben. Nehéz feladat pedig ez; de bár fájdalmas mulasztásra is rá kell mutatnom, mégsem riadok vissza tőle. A műtörvos érző szívvel, de hideg fejjel végzi tisztét.

Aki az egyesületi életben kifejtett szerény működésemet némi figyelemmel kísérte, az vissza fog tán emlékezni arra, hogy több ízben tettem már szóvá, ha burkoltan is, e témát. A vezetőség azt is tudja, hogy személyesen, sőt évekkkel ezelőtt memorandumban is kifejtettem, mily hátrányos helyzetbe fog idővel kerülni Egyesületünk abból eredőleg, mert *intézményesen* nem gondoskodik „utánpótlás”-ról, új meg új szellemi munkásokról, akik friss vért hoznának egyesületi életünkbe. Ez agitációm következményeképpen *Stern Ábrahám* egy fejlesztési programot dolgozott ki. Hol feneklett az meg, nem tudom. Tény azonban s ma már el sem palástolható valóság az, hogy a baj bekövetkezett: az érdeklődés minimális, az önzetlen munkálkodásra, magáért a szellemi élvezetért való munkálkodásra való hajlam nem vehető észre az egyesületi tagok között; ha van még némi élet, azt az „öregek” táplálják, a fiatalok — közömbösek.

Rendjén van ez így? Tegye kezét szívére mindenki, s vallja be, hogy hibák történtek mindkét oldalon. A fiatal zsidó tanítói generáció csak a kenyér után törí magát; (az öregek, úgy látszik, soha se ismerték ezt a gondot s ma se szenvednek attól!), hogy egyéb életnyilvánulások is vannak a világon, arra az én fiatalabb kartársaim nem akarnak ráeszmélni.

De talán még nagyobb mértékben terheli a mulasztás vádja az egyesület mindenkori vezetőségét. A mi vezetőink ma is, a múltban is hódolatot érdemelnek mindnyájunktól az önzetlenségért és önfeláldozásért, amelyet lankadatlan szorgalommal tanúsítottak érdekünkben. De rossz tanító az, ki a tanítványt fölmenti a gondolkodás, a munka alól s nem *kényszeríti* arra, hogy nevelője munkájában tevőlegesen részt vegyen. Ezt pedig nem érheti el avval, ha túlságba vitt szeretettel megkiméli a gyermeket minden sikeres tanítás leg-
elemibb jellegétől: a *problémák* megoldásától. A mi vezetőink legjobb intencióktól vezéreltetve ebbe a hibába estek. Minden munkát ők végeztek el, minden teher órájuk súlyosodott s nem hárították át annak egy részét a tagokra; téglahordó napszámosok is voltak, irányító pallérok is. Egyik munkakör azonban kizárja a másikat; ha ki pedig mindkettőt akarja ellátni, az valahol hibát ejt.

Még nem késő. Hitem megrendíthetetlen a zsidó tanítóság kvalitásában; de adjunk teret, hogy erős akarásukról is tehessenek tanúságot, adjunk módot arra, hogy tehetségüket érvényesíthessék is. Fölfedező útra kell indulni s előtérbe *kényszeríteni* a szerénységet, mely már-már bűnösnek nevezhető igénytelenségbe téved; föl kell rázni tétlenségéből a közömböset; *problémák* megoldásával kell megbizni a fiatalságot, feladatok elé állítani. A vezetőség támogassa őket tanácssal, útbaigazítással, de — dolgoztassa őket Céltudatos program alapján neveljen munkaerőket a lapnak is, az egyesületi életnek is. Apelláljon a lelkiismeretre, ha pedig ez szunnyadozik, a — hiuságra, de okkal-móddal hasson oda, hogy — alkalmazom újra a hasonlatot — ne a vezetőség legyen a téglahordó napszámos.

Sokat lehetne még erről írni, de befejezem egy indítvánnyal. Közgyűlés előtt állunk; fordítsuk meg a fiatal daru meséjét. Állítsuk előtérbe az

egyesület vezetőségében (elnökség, központi- és nagyválasztmány) a fiatalságot. Adjunk szárnyakat ambíciójuknak. Az „öregék” eleget dolgoztak már, hiszen halnak, halnak, egyre halnak . . . Álljunk félre mi, öregék, (magamra is vonatkoztatva azt, kit kora bár nem, de az élet időelőtt megvéníteti); csak fékező tanácsadóknak maradjunk a háttérben, de a kormányrudat a fiatalok kezébe adjuk. Az ő edzett karjuk nagyobb lendületet fog adni az egyesületnek, észre fogják vétetni azt, (s nem engedik elsikkasztani a felekezeti tanácsában) . . .

Egy új kor hajnala virradt ránk, egy új kor, mely nehéz küzdelmeket helyez kilátásba, amelyben csendes szemlélődéssel, rosszul értelmezett szerénységgel alul maradunk. Fiatal, tetterős s tettevágyó harcosok kellenek a vezérszékben, akik nem ijednek meg a nyilvánosságtól, sőt akik *megkövetelik* — nem a maguk személyének, de az általuk képviselt ügynek a fórumot.

Az Orsz. Izr. Tanítóegyesületnek a felekezeti életben döntő tényezővé kell kifejlődnie; ezt azonban csak befelé kifejtett, kérlelhetetlenül következetes kötelességteljesítéssel, kifelé tanúsított öntudatos fellépéssel, s ezek alapján egyesületünket joggal megillető pozíció kikényszerítésével érjük el.

„Mit seinen Zielen wächst der Mensch“; magasra tűzött célok felé kell törekednünk, hogy szárnyakat adhassunk a fiatalságnak. A kívánatos utánpótlás kérdése ezzel meg lesz oldva s az egyesületi életben a tespedést acélos élet- s munkakedv fogja föl váltani.

Jászberény.

Szabó Adolf.

* * *

Lapunk ötven éves.

Eleven energiát kifejtő, érzéseket és gondolatokat kiváltó, tette sarkaló erejénél fogva mintegy élő valóságnak, szinte lelkes lénynek tekinthető a lap. Olyan élő lénynek, amelyen állandó jó vezetés mellett nem fog a kor, nem fog az idő viszontagsága. Mindig örök ifjú, mindig tetterős marad. Meg nem vénül, el nem öregedik soha.

A napilap egy-egy — a családba napról-napra fürgén betoppanó polihisztor. A hetilap már ritkább, de komoly megállapodottsága ellenére is szívesen látott vendég. A szaklap annak a szakmának, amelynek a szócsöve, egyik többé-kevésbé kiváló képviselője. A mi lapunk: egy jeles kartárs, minta-pedagógus, szerető barát, aki havonta bekopogtat hozzánk valamennyiünkhöz, hogy értesítsen az egyesület központjában, szívében történelekről; hogy elmondja a tanítótestvérek jobbainak vágyait, törekvéseit; elénk tárja a lelkesek tettekben nyilvánuló jó példáit; megtelítse és fölfrissítse elménket újabb meg újabb tudással; eltöltse lelkünket új reménységekkel; lelkesítsen az emberbaráti, vallásos, hazafias eszmények megvalósítása érdekében; időről-időre fölrázzon közönyösségünk, kábultságunk, zsibbadtságunkból, talán tespedésünk, ráeszméltesen erkölcsi szent kötelességeinkre; megismertessen egymással, egymástól területileg oly távol eső, de egyazon szent cél megvalósításáért elszigetelten küzdőkkel; harmóniát és egységet hozzon szétszórtan végzett, egyöntetőség nélküli munkánkba; betekintést, bepillantást engedjen lelkes nagyjaink szívébe . . .

De ki győzné sorra-rendre elszámlálni, hogy mi, s mi és hogy mennyi ennek a jó barátnak a tennivalója, a szent feladata? Nagyjából az és annyi, amennyi a jó tanítónak: megszámlálhatatlan, kimerítően és hézagatlanul felsorolhatatlan.

Szinte csodával határos, hogy ezt a nehéz hivatást, ha talán nem mindenkor egyenlő szerencsével is, de általánosságban véve mindig híven betöltötte. Bizonyosság rá az a körülmény, hogy ime él ma is és hat ma is. Ötven kemény esztendő sok baja, viszontagságos küzdelme életét ki nem oltotta, háboru el nem temette, a gyűlölködés korszaka ki nem irtotta. Az ma is,

ami volt, habár a kedvezőtlen körülmények folytán ritkábban kerül is a házunk tájára: a régi jó barát, a régi jó bajtárs; aki szinte hús a húsunkból, vér a vérünkben, szinte egy-egy darab mindnyájunk énjéből, akit mi, amikor nem a szokott egyszerű ruhában, hanem ünnepi köntösben és ünnepre készült szellemi elemózsiával a tömött tarisznyában köszönt be hozzánk, a szokottnál is nagyobb örömmel, bensőségesebben köszöntünk. Ugy őt, mint azt a testületet, amelynek küldötte és azt az egész armádat, az egyesületet, amelynek harcos katonája.

Kedves lapunk! Szeretett barátunk! Maradj meg továbbra is a nemes erkölcsi eszmények, a hit és a haza tántoríthatatlan harcosának. Látogatásaidal vidítsd föl szívünket, lelkesíts, tüzelj tette bennünket továbbra is még igen sokáig. És amikor mi, vénülő nemzedék, már régen nem leszünk is, járj szorgalmasan és fáradhatatlanul a nyomunkba kerekedő újabb nemzedékhez. Lelkesítsd őket is, vezérelj és tüzelj őket is rajongó megbecsülésére az isteni nemes és fenségesen szép tanítói hivatásnak, mindennel dacolni tudó hű és állhatatos istápolására ősi hitünknek és örökkön égő, igaz, áldozatos szent szeretetére imádott magyar hazánknak! *Gárdos Mór.*

* * *

Az új félszázad küszöbén.

Az Izr. Tanügyi Értesítő ötven éves múltját kutatva, önként felvetődik előttem a kérdés: miben rejlik e lap igazi kulturhatása?

Nem céлом e néhány sorban a lap kulturális és szociális hatását bővebben kifejtetni; csak néhány kiemelkedő, elvitathatatlan és a tanítói köztudatban élő megállapítás felsorolására szorítkozom.

Kétségtelen, hogy irányított és döntő hatást gyakorolt a zsidó iskolaügy fejlődésére. Külön jelentős és tanulságos fejezetet jelent e félszázados múltban az a felvilágosító és tájékoztató munka, mellyel a zsidó tanítóságnak pedagógiai művelődését és speciális nevelői hivatását irányította. Pedagógiai hatása az idő haladtával fokozatosan erősödött s irányt szabott a zsidó iskolának.

De ez irányu munkásságával korántsem látta hivatását betöltve.

Csak lapozgatnunk kell elsárgult lapszámait és hamar meggyőződünk arról, hogy abban a hatalmas küzdelemben, melyet a zsidó tanítóság jogviszonyainak törvényes rendezéseért és társadalmi helyzetének magasabb színvonalra való emeléseért vívott, az oroszánrész szintén az övé volt.

Hogy szociális irányban másképp is megtette kötelességét, arról beszédes tanuságot tesz az a tiszteletreméltó karitatív munka, melyet egyesületünk fennállása óta zajtalanul kifejt. Ez irányu propagáló tevékenysége számottevő eredményeket mutathat fel.

De emellett a sokoldalú munkássága mellett — melyről külön-külön hasábokat kellene írni — egyik nagy és jelentős érdemét mégis abban látom, hogy alkalmat és teret nyújtott a zsidó tanítóságnak szakmabeli írói képességének kifejtésére és nem egy közülük e lap hasábjairól indult el a nyilvánosság elé s jutott el tanítói pályáján a köztisztelet és a közmegebecsülés fórumáig. Nagy érdeme marad az Értesítő mindenkori szerkesztőinek, hogy jó akarattal és figyelmes biztatással fogadtak minden próbálgatást, melyből komoly törekvést olvastak ki. És ezzel kettős célt szolgáltak: neveltek az Értesítő számára írói gárdát s ezzel nemcsak függetlenítették az illetéktelen befolyástól, de egyben oly pedagógiai szellemet teremtettek számára, mely egyedül hivatva volt s hivatva van a zsidó oktatásügy irányítására. De bizalmat ébresztettek a tanítóság önjerejébe is, önértékét emelték és tiszteletet szereztek számára a hazai tanítóság összessége és a felsőbb hatóságok előtt.

Az új félszázad küszöbén büszke önértékkel tekintünk vissza az elmúlt ötven esztendőre és hálás elismeréssel adózunk mindazoknak, kik munkájuk

s tehetségük javát szentelték a zsidó oktatásügynek és tudásukkal önzetlenül szolgálták az egyetlen zsidó tanügyi lapot s azt állandóan oly színvonalon tartották, hogy a hivatalos bíráló is mindenkor elismeréssel adózott neki. S bár a sívár jelen nem nyújt biztató reményt egy szebb jövőre, mi mégis változatlan optimizmussal tekintünk a jövőbe s bizva-bízunk, hogy a zsidó genius s a kipusztíthatatlan tanítói idealizmus megmutatják nekünk az utat, melyen célunk felé haladnunk kell. Ehhez erőt s biztatást nyújt nekünk az a sok megszentelt törekvés és helyes meglátás, mely az elmúlt félszázadot irányította és értékesé tette.

Ábrányi Aladár.

* * *

Lapunk jövő feladatai.

Főtitkárunk ékes szavakkal rajzolta lapunk ötven éves történetét. Kitűnik ebből, hogy lapunk fényesen teljesítette kötelességét, hiven és méltóan szolgált a zsidó tanügyet. Számos cikke foglalkozott a vallásoktatás kérdéseivel és az elemi iskola minden egyes tantárgyával, de a módszertani kérdések mellett szóba kerültek benne a tulajdonképeni nevelési, fegyelmezési kérdések és a vallásos nevelés, a hazafias nevelés, a jellemnevelés minden problémája.

Hű tükre volt az egyesületi életnek, védelmezője a tanítóság érdekeinek, kapocs, mely az országban elszórt tanítóságot közös munkában egyesítette és összetartotta. Az egész zsidó iskolaügynek egyedüli központi, összetartó szerve, mi azért oly fontos, mert egységesen szervezett zsidó iskolaügyünk nincs. Kell, hogy lapunk, mely a múltban mind e feladatokat teljesítette, azokat ezentúl is becsülettel vállalja és lépést tartva a korrallal, ne térjen ki újabb feladatok elől sem.

Mik az újabb feladatok?

Mindenekelőtt kell, hogy lapunk képet nyújtson e hazában folyó összes zsidó iskolák munkásságáról; fel kell dolgozni az évi iskolai értesítőket, jelentéseket kérni a nagyobb hitközségektől, meg kell figyelni, milyen tankönyveket használnak, milyen pályákra lép az ifjúság. Időről-időre összefoglaló jelentéseket kell közölni; erre mintául szolgálhatnak a közoktatásügyi miniszterium évi jelentései. E végből a lapnak minden egyes zsidó iskolával a legszorosabb összeköttetésben kell lenni, el kell oda jutnia; viszont az iskolák is közvetlen érintkezzenek a lappal, így lapunk szerkesztője a zsidó oktatásügy átfogó ismeretével rendelkező szakemberré válik, aki hivatva lesz zsidó közoktatási kérdésekben értékes szakvéleményt nyilvánítani.

Lapunk fokozottabb módon, mint eddig, segítse elő a tanítók önművelődési munkásságát. A tanító műveltségi színvonala ne maradjon el a hitközség vezető tagjai mellett, ez biztosítja az iskolai munka mellett társadalmi tekintélyét, sokszor anyagi előmenetelét is. A tanító a múltban meg is vehetett egy-egy könyvet, ma nem. Minden áron rá kell tehát venni az iskolaszékeket, hogy bővítsék, gyarapítsák az iskolai könyvtári, de ne csak pedagógiai munkákkal. A Tanügyi Értesítő pedig tartsa kötelességének a „Könyvismertető” rovatot rendszeresen ápolni. Tervszerűen felváltva egyik számban szemlét kell tartani a legújabb pedagógiai művek felett, másokban a természettudományi irodalomról, harmadikban népirodalom és művészetéről. Erre szakszerű rovatvezetők kellene és némi könyv- és folyóiratbeszerzés. Így a tanító tájékoztatva lesz minden fontosabb szellemi mozgalomról és községében a műveltség hordozójává és terjesztőjévé válik.

Ha sikerülne e művelődési rovatokat elég érdekessé tenni, talán sikerülne a laikus közönségben is érdeklődést kelteni lapunk iránt és ott is olvasókat és előfizetőket szerezni.

Nagyon fontos dolognak tartanám, ha nemcsak tanítók, hanem iskola-

széki tagok, előjárók és általán az iskola és műveltség iránt érdeklő közönség is olvasná lapunkat, mert ez nagyon emelné a tanítóság tekintélyét és az iskola iránt való érdeklődést.

De akkor úgy is kell szerkeszteni a lapot, hogy ne csak a tanítóság érdeklődését elégítse ki, (ezt tennie természetesen elsőrangú kötelessége), hanem a művelt közönséget is. Mindez csak úgy lehetséges, ha lapunk havonkint legalább egyszer és az eddiginél nagyobb terjedelemben jelenik meg és a lapnak külön szerkesztőt adunk, mert a főtitkár ur ezt a munkát csak úgy mellékesen el nem végezheti.

„Megnehezedett az idők járása felettünk“, nehéz gondokkal küzdünk, nincs pénzünk könyveket vásárolni, de időnk is alig akad önmivelődésünkre. Kivánatos volna tehát, ha lapunkat úgy üdvözölhetnénk, mint a nehezen várt jó barátot, ki havonkint bekopogtat és osztogatja a műveltség kenyerét, mert nemcsak anyagi, hanem szellemi táplálékkal él az ember és a tanítóságban ég a tudomány utáni való szomjúság. Ezt kell, hogy lapunk kielégítse, akkor öröme és büszkesége lesz a tanítóságnak és fokozni fogja a közös összetartás érzését. Adjon Isten erőt a tanítóegyesület mostani ujonnan megválasztandó vezetőségének, hogy e szép és nemes feladatokat minél tökéletesebben megvalósíthassa.

Dr. Málnai Mihály.

EGYESÜLETI ÉLET.

MEGHIVÓ.

Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület halhatatlan költőnk, **Jókai Mór emlékére** születésének százéves fordulója alkalmából

1925. március 8-án vasárnap d. e. 11 órakor

a pesti izr. hitközség székháza nagytermében (VII., Sip-utca 12. II. em. 33)

ünnepélyes díszülést tart,

melyre az egyesület rendes, pártoló alapító és tiszteletbeli tagjait valamint az érdeklődő tanügybarátokat tisztelettel meghívja az **ELNÖKSÉG.**

TÁRGYSOROZAT:

Megnyitó, mondja *Schichtancz Ármin* alelnök.

Hiszek egy . . . énekli az Orsz. Izr. Tanítóképző ifj. énekkara.

Jókai és az ifjuság; emlékbeszéd, mondja *Szegő Arnold.*

A lengyelek fehérasszonya. Jókaitól, szavalja *Fehér Artur* színművész.

Humoreszk. Jókaitól, előadja *Fehér Artur* színművész.

Hymnus, énekli az Orsz. Izr. Tanítóképző ifjusági énekkara.

Az énekkart *Sroke Henrik* az Orsz. Izr. Tanítóképző intézet zenetanára vezeti.

Tudósítás.

A központi választmány 1924. december 16-án ülést tartott, melyről a következőket jelentjük.

Elnök: Dr. Málnai Mihály.

Jegyző: Pintér Ignác.

Jelen vannak: Banyai Leó, Bárd Rezső, Bárd Vilmos, Billes Ármin, Dr. Braun Salamon, Erdős József, Földes Lipót, Herczeg Ármin, Hertzka Gusztáv, Schichtancz Ármin, Tolnai I. Béla és Wirth Henrik.

Távollétüket kimentették: Dr. Frisch Ármin és Kornfeld Gyula.

1. A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után elnök kegyelettel emlékezik meg *Kohn Mór* pécsi iskolaigazgatónak, az alsó dunántúli fiókkör elnökének 1924. nov. 12-én 59 éves korában, — *Wurmfeld Ignác* körmendi nyug. tanítónak nov. 27-én 71 éves korában — és *Berger Béla* kunszentmiklósi tagtársnak november 25-én 65 éves korában történt elhalálozásáról.

A választmány fájdalommal vesz tudomást e három derék tagtársnak elhunytáról, emléküket jegyzőkönyvileg örökíti meg, a hátramaradott özvegyekhez részvétiratot intéz.

2. Örömmel vesz tudomást a választmány *Fejér Sámuel*, kiskunlacházi tagtársnak 40 éves — és *Witt József* sárospataki tagtársnak 40 éves tanítói jubileumáról, kiket az elnökség a tisztel-tükre november 2-án, illetve a november 9-én rendezett ünnepség alkalmával üdvözlő iratával keresett fel. Köszönetet mond a választmány *Dr. Kandel Sámuel* tagtársnak, ki egyesületünket Fejér Sámuel jubileumi ünnepségén képviselte.

3. *Uj pártoló tagokul beléptek:* *Klein Gyula* és *Bonyhádi Ignác* tagtársak révén Szombathelyről: Braun Dávid évi 250.000, Bürger Mór 100.000, Eiland László 120.000, Eiland Jenő 100.000, Gunsberger Jenő 100.000, Koch Jenő 100.000, Lipschütz N. 60.000, Rehberger Jenő 60.000, Pollák Dávid 100.000, Schwarcz Dezső 120.000 és Steiner Ede 60.000 koronával. *Szilárd Berta* révén Körmendről: *Schmideg Hermanné* évi 15.000 és *Spitz Imréné* 10.000 koronával. *Kardos Bertalan* révén Szolnokról: Szücs Jenő, Ujlaki Kálmán, Mezei Béla, Weisz Ignác, Roth Sándor, Szekeres Béla és Sándor Illés évi 10—10.000 koronával.

A választmány örömmel üdvözli az új pártoló tagokat és a közbenjáró tagtársaknak buzgólkodásukért köszönetet mond.

4. Örvedetes tudomásul szolgál, hogy a legutóbbi választmányi ülés óta a következő adományok és gyűjtések folytak be: *egyesületi célokra:* 10,690.000, *árvaalapra:* 450.000, *Főiskolai Otthon-alapra:* 750.000, *a Tanítói segélyalapra:* 150.000, *az Üdülőházi alapra:* 150.000, *az Értesítő költségeire:* 1,615.000, *szegény kartársak tagdíjainak fedezésére:* 195.000 és *az özvegyi segélyalapra:* 100.000 korona. A választmány az adakozóknak és a gyűjtő kartársaknak hálás köszönetet mond.

5. Tudomásul veszi a választmány az új alapítványok létesítésére és a régiek tőkeösszegének növelésére történt befizetéseket, melyeknek lapunk megfelelő rovataiban való kimutatását rendeli el.

6. Örömmel vesz tudomást a választmány, hogy az Izr. Tanügyi Értesítő az 1925. évvel 50-dik évfolyamába lép. Ez alkalommal terjedelmesebb ünnepi számnak kiadását rendeli el.

7. Az 1925. év nyári szünidejében alapszabályaink rendelkezése szerint rendezet közgyűlést tartunk, melynek előkészítésére a választmány az elnökség részvétele mellett *Bárd Vilmos*, *Billes Ármin*, *Szabó Jakab*, *Tauber Emil* és *Wirth Henrik* tagokból álló bizottságot küldi ki.

8. A választmány elrendeli, hogy lapunk legközelebbi számában a rendelkezésünkre álló *árvasegélyekre*, valamint a *Brett Mór* és neje segély-

alapítvány kamataira pályázati hirdetést tesz közzé. Egyben felkéri a tagtársakat, hogy hívják fel azon érdekelt tanítóözvegyek figyelmét e hirdetésre, kiknek nincs módjukban erről egyébként értesülni.

9. A választmány elhatározza, hogy a Magyar Tanítók Orsz. Szövetsége által tervbe vett Tanítók Házának felépítéséhez 3 részes jegyet jegyez. Egyben felhívja a tagtársak figyelmét, hogy kiki igyekezzék a magyar tanítók közösségének dokumentálására szolgáló ezen Tanítók Háza felépítéséhez részjegyek jegyzésével hozzájárulni.

10. Dr. *Málnai Mihály* indítványára elhatározza a választmány, hogy felhívja a zsidó felekezeti közép- és polgári iskolákban működő tanárokat egyesületünkhöz való csatlakozásra, melynek kebelében külön középiskolai szakosztályt alkotva, módjukban lesz speciális érdekeiket is érvényesíteni.

11. Tudomásul veszi a választmány, hogy az elnökség a múlt ülés óta a következő segélyeket folyósította:

Özvegyi segélyképen 2 esetben összesen 350.000 koronát.

A *Tanítói segélyalapról* 4 esetben összesen 1,080.000 koronát.

A *Főiskolai Otthon-alapról* főiskolai hallgatók segélyezésére 950.000 kor.-t.

12. A választmány a következő új tagokat veszi fel: *Danzinger Zsigmond* abádszalóki, *Grünfeld Berta* turkevei, *Schönberger Samu* eszteigomi, *Schäffer Árpád* karcagi tanítókat. A pesti izr. hitközség alapítványi fiugimnázium tanárai közül: *Bárd Ármin*, *Biró Kálmán*, *Dückstein Zoltán*, *Garami Árpád*, *Dr. Gedő Simon*, *Grosinger M. I.*, *Grünwald Jenő*, *Dr. Kertész Ármin*, *Kornis Dezső*, *Dr. Latzkó Hugó*, *Polgár Géza*, *Révész Antal*, *Strasser V. Benő*, *Dr. Vilner Ferenc* és *Wessei Jenő* főgimnáziumi tanárokat.

Pályázat.

Izr. tanítók árváinak segélyezésére.

Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület — elhunyt tagjai kiskorú árváinak segélyezésére létesített „*Árva-alapjának*“, valamint a *Reif Jakab*, *Ózer Zsigmond*, *Singer Izrdel*, *megyeri Krausz Lajos*, *lovag Wechselmann Ignác* és *neje Neuschloss Zsófia*, *lovag Wechselmann Ignác*, *Wahrmann Mór*, *Kohn-Schwerin Ignác*, *Klingenberglengyel Johanna*, *Árpád Mór* és *neje: Weisz Szerafin*, *Erdős Jakab*, *Kuthi Zsigmond*, *Lövy Mór*, *Radó Vilmos* és *neje, Weisz Samu*, *Lichtenstein-Müncz*, *Szabó Lipót*, *Rosenzweig-Saphier Sarolta*, *Váradi Dávid*, *Jónás Bernát*, *Wertheimer Jakab*, *Sasvári-Czeller Sarolta*, *Knopfler Sándor* és *neje, Klein Ármin*, *Klein Adolf*, *Elfer Dávid*, *Weisz Mór* és *neje, Bún Samuné sz. Stössl Berta*, *Órfi József*, *Szabó Lipótné szüi. Bienenstock Eugenia*, *Szabó Regina*, *Weisz Farkas* és *neje, Schlesinger Ármin* és *neje, Schönbrunn Márk* és *Kuthi Piroska*, a *balassagyarmati, kisvárdai és sátoraljaujhelyi st. quo izr. tantestületi árvaalapítványok* kamataiból kiosztandó árvasegélyre pályázatot hirdet.

A családi és egyéb viszonyokat, nevezetesen a segélyezendő árva nevét, korát és esetleges foglalkozását, vagy egyéb életkörülményeit feltüntető hiteles adatokkal felszerelt kérvényeiket a folyamodó árvák gyámjai 1925. évi március 1-éig az egyesület elnökségéhez (Budapesten, VII. Síp-utca 12.) küldjék be. Az odaitétel a március hóban tartandó választmányi ülésen történik.

A választmány az árva-alapítványok kamatait, a viszonyok figyelembevételével az e célra befolyt adományokból magasabb összegre fogja kiegészíteni, miért is felesleges a folyamodványban a névhez kötött árvasegély megjelölése.

Az egyesületi árva-alap 1924. évi kamatainak 10°/_o-ából kiosztandó árvasegélyekre nem tag tanító árvái is pályázhatnak.

Budapesten, 1925. január havában.

Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület nevében :

Pintér Ignác titkár.

Dr. Málnai Mihály elnök.

Felkérjük tagtársainkat, hogy amennyiben tudomásuk van árvasegélyre rászoruló tanítóárvákról, figyelmeztessék őket e pályázati hirdetésre azzal, hogy kérvényeiket juttassák az elnökséghez.

Pályázat.

Néhai *Brett Mór* tagtársunk és neje *Goldschmied Lina* gyermekei közül: *Somló Andor*, *Dr. Somló József* és *Somló Károly*, elhált szüleik emlékére 1920. október havában egyesületünknel 40.000 koronás segélyalapítványt létesítettek, melynek 4¹/₂^o/_o-os kamatai gyógykezelésre vagy üdülésre szoruló öreg zsidó tanítók, vagy tanítók feleségei közt minden évben március 14-én, szüleik elhalálzásának évfordulóján osztandók szét.

Felhívjuk tagtársainkat, illetve azok feleségeit, hogy akik ezen alapítvány kamataiból nyerendő segélyre igényt tartanak, korukat, életkörülményeiket és gyógykezelésre vagy üdülésre való rászorultságukat igazoló okmányaikkal felszerelt kérvényeiket küldjék be március 1-éig az elnökség címére. (Budapest, VII., Síp-utca 12.)

Alapítványozók a kiosztandó kamatokat adományukkal ez évben is növelni fogják.

Az alapítványozók rendelkezése szerint, ha a pályázók közt balassagyarmati tanító, vagy ennek felesége van, ez a többiekkel szemben előnyben részesítendő.

Budapesten, 1925. január havában.

Pintér Ignác titkár.

Dr. Málnai Mihály elnök.

1924. november 1-től december 31-éig befolyt tagdíjak és adományok kimutatása.

Pártoló tagdíjak: Chevra kadisa Mohács 25000, Dr. Fischer Gyula Bpest 100000, Izr. nőegylet Mohács 25000, Izr. nőegylet Pápa 50000, *Körmendről:* Grünfeld Józsefné 20000, Hilmayer Mórné 15000, Reichenfeld Dezsőné 10000, Schmideg Hermanné 15000, Schmideg Hermann 15000, Schreiber Manóné 20000, Spitz Imréné 10000 korona.

Rendes tagdíjat fizettek: I. *Budapesti tagok:* Abonyi Simon 10000, Barta Emilia 10000, Bárd Ármin 20000, Dr. Bán Margit 10000, Bányai Leó 30000, Billes Ármin 10000, Biró Kálmán 20000, Biró Klára 15000, Dr. Boros Aladár 10000, Dückstein Zoltán 20000, Erdős József 25000, Farkas Ármin 10000, Fleischmann J. Gyula 10000, Földes Samu 10000, Dr. Fuchs D. Rafáel 20000, Dr. Fürst Aladár 20000, Garami Árpád 20000, Dr. Gedő Simon 20000, Goldberger Salamon 20000, Goldstein József 10000, Grosinger M. J. 20000, Grünwald Fülöp 20000, Grünwald Jenő 20000, Haas Mór 10000, Dr. Kandel Sámuel 25000, Dr. Kandelné—dr. Schreiber Erzsébet 25000, Kardos Borbála 10000, Kardos Rózsa 10000,

Dr. Kertész Ármin 20000, Kesztenbaum Márton 10000, Kornis Dezső 20000, Ladányi Miksa 30000, Latzkó Hugó 20000, Lévai Izor 50000, Major Ella 10000, Márkus Ferenc 10000, Molnár Miksa 25000, Pintér Ignác 5000, Polgár Géza 20000, Rados Gyula 1925-re 20000, Révai Miksa 25000, Révész Antal 20000, Schichtanz Ármin 10000, Somogyi Margit 20000, Sonnenschein Sámuel 25000, Strasser V. Benő 20000, Strauber Jakab 10000, Sziráki Márton 15000, Tolnai J. Béla 50000, Vilner Ferenc 20000, Wachsberger Mózes 10000, Widder Salamon 20000, Wirth Henrik 10000, Wessel Jenő 20000 koronát.

II. *Vidéki tagok*: Altstädter Lajos Szombathely 10000, Balog Heiman Jászberény 10000, Barta Albert Zalaszentgrót 10000, Barta Fülöp Veszprém 10000, Barta Mór Balassagyarmat 10000, Baumgarten Samu Győr 20000, Berger Béla Kunszentmiklós 10000, Bérczi Fülöp Orosháza 10000, Biróné-Frankl Rózsi 25000, Budai Márton Komádi 10000, Bun Samu Nagykanizsa 10000, Fischhof Márk Heves 10000, Fleischer Zsigmond Balassagyarmat 10000, Fried Sámuel Csurgó 25000, Gábor Ignác Marcali 10000, Glücksmann Lipót Székesfehérvár 8000, Goldhammer Samu Csorna 10000, Gömöri Ármin Kaposvár 12500, Grünfeld Berta Turkeve 10000, Grünwald Lajos Kisvárdai 10000, Gyenes Zoltán Kaposvár 12500, Hervai Bernát Hatvan 8500, Horn Sámuel Pestujhely 7000, Horovitz Jakab Hódmezővásárhely 10000, Klein Simon Kaposvár 12500, Kuttner Miksa Bonyhád 15000, Kuttner Miksa Tab 10000, Láng Ignác Rácalmás 10000, Láng Károly Pápa 10000, Laufer Ignác Ózd 20000, László Izsák Jánoshalma 10000, Lerner Vilmos Szeged 10000, Lipscher Jakab Pilisvörösvár 10000, Lukács Sándor Tolcsva 15000, Margittai Jakab Kisvárdai 10000, Oppmann Ignác Sátoraljaujhely 25000, Polgár Gyula Enying 15000, Rauschburg Adolf Cegléd 10000, Rosenberg Salamon Mátészalka 10000, Rosenthal Rezső Mohács 10000, Róth Sámuel Nagykálló 10000, Schäffer Dávid Debrecen 10000, Schlésinger Ármin Nagytétény 9000, Spitzer Margit Veszprém 10000, Stricker Simon Baja 10000, Székely Lajos Mohács 10000, Székely Mihály Kaposvár 12500, Szilárd Berta Körmend 7000, Tihanyi Miksa Kunmadaras 10000, Ujvári Adolf Püspökladány 10000, Vágó József Tata 10000, Vajda Géza Győr 10000, Vermesné-Kalmár Erzsébet 50000, Vértesi Adolf Kaposvár 10000, Vidor Áron Ujpest 10000, Weisz Ábrahám Paks 10000, Weisz Samu Csorna 10000, Weisz Sámuel Ajka 5000, Wurmfeld Ignác Körmend 7000 koronát.

Adományok az Izr. Tanügyi Értesítő költségeire: I. *Budapestről*: Abonyi Simon 10000, Barta Emilia 5000, Billes Ármin 15000, Dr. Kandel Sámuel 25000, Dr. Kandelné-Dr. Schreiber Erzsébet 25000, Kesztenbaum Márton 10000, Lévai Izor 50000, Márkus Ferenc 5000, Molnár Miksa 25000, Révai Miksa 25000, Rona Jakab 5000, Somogyi Margit 20000, Sonnenschein Sámuel 25000, Strauber Jakab 10000, Sziráki Márton 10000, Tolnai J. Béla 50000, Wachsberger Mózes 10000 korona.

II. *Vidékről*: Altstädter Lajos Szombathely 10000, Balog Heiman Jászberény 5000, Barta Fülöp Veszprém 5000, Baumgarten Samu Győr 15000, Bérczi Fülöp Orosháza 10000, Biróné-Frankl Rózsi Békés 25000, Budai Márton Komádi 5000, Bun Samu Nagykanizsa 20000, Fleischer Zsigmond Balassagyarmat 5000, Fried Sámuel Csurgó 25000, Friedmann Marton Farád 10000, Gábor Ignác Marcali 10000, Goldhammer Samu Csorna 10000, Hervai Bernát Hatvan 5000, Horovitz Jakab Hódmezővásárhely 10000, Izr. iskola Abony, Wiener Ida és Weintraub Eszter révén 100000, Knopfler Sándor Sátoraljaujhely 20000, Kuttner Miksa Bonyhád 10000, Láng Ignác Rácalmás 10000, Láng Károly Pápa 15000, Laufer Ignác Ózd 50000, László Izsák Jánoshalma 15000, Lipscher Jakab Pilisvörösvár 5000, Löwy Nátán Barcstelep 10000, Lukács Sándor Tolcsva 15000, Oppmann Ignác Sátoraljaujhely 25000, Polgár Gyula Enying 15000, Ranschburg Adolf Cegléd 10000, Rosenberg Salamon Mátészalka 15000, Schäffer Dávid Debrecen 10000, Spitzer Margit Veszprém 5000, Stricker Simon Baja 5000, Szilárd Berta Körmend 8000, Tihanyi Miksa Kunmadaras 5000, Ujvári Adolf Püspökladány 5000, Vermesné-Kalmár Erzsébet Nagykanizsa 50000, Vértesi Adolf Kaposvár 10000, Vidor Áron Ujpest 10000, Weisz Ábrahám Paks 10000, Weisz Samu Csorna 10000, Wurmfeld Ignác Körmend 8000 korona.

Adományok egyesületi célokra: Izr. isk. Abony, Wiener Ida és Weintraub Eszter révén 50000, Izr. hitközség Veszprém 200000, Knopfler Sándor Sátoraljaujhely egy szegény kartárs tagdíjának fedezésére 10000, Székely Lajos és Rosenthal Rezső Mohács gyűjtése 231000, Lengyel Kornélia Budapest, édes anyja: özv. Löwinger Bernátné tanítóözvegy 70-ik születés napja alkalmával 100000 korona.

Adományok az árvaalpra: Bányai Leóné Budapest, fivére elhalálása alkalmából 100000, Kisvárdai izr. tantestület Grünwald Lajos révén 150000 korona.

Adomány az özvagyyi segély alpra: Rosenberg Nándorné Szeged 100000 korona.

Adományok a tanítói segélyalpra: A kisvárdai izr. tantestület Grünwald Lajos révén 150000, Laufer Ignác Ózd 50000, Dr. Málnai Mihály Budapest 200000 korona.

Alapítványok növetésére befizettek:

A Dr. Bánóczi József ösztöndíjalapítványra: Hegedüs Sándor Dr. Hegy Zsigmond, Steiner Márkus és Szabó Károly 1924 június 29-én megünnepeelt 10 éves találkozó alkalmával 535000, Laufer Ignác Ózd 80000 koronát.

A Knopfler Sándor és neje árvaalapítványra: Knopfler Sándor Sátoraljaujhely 490000 koronát.

A kisvárdai izr. tantestület árvaalapítványára: A kisvárdai izr. tantestület Grünwald Lajos révén 150000 koronát.

A Klein Ármin árvaalapítványra: özv. Klein Arminné Csongrád 200000 koronát.

A Kuttner Miksa üdülőházi alapítványra: özv. Kuttner Miksáné Budapest 50000 koronát.

A Horovitz-Teitelbaum Főiskolai Otthon-alapítványra: Vajda Gézáné Győr 30000 koronát.

A Szabó Lipót árvaalapítványra: Szabó Lilli Arad, 28900 koronát.

A Szabó Lipótné, szül. Bienenstock Eugenia árvaalapítványra: Szabó Lilli Arad 30000 koronát

A Szabó Regina árvaalapítványra: Szabó Mihály Budapest 28900 koronát.

A Weisz Mór árvaalapítványra: Molnár Miksa Budapest 200000 koronát.

A Wurmfeld Ignác és Szilárd Berta Főiskolai Otthon-alapítványra: Dr. Gerő Jenő iskolaszéki elnök Körmend 100000, a körmendi izr iskola tanulói Wurmfeld Ignác elhalálózása alkalmával koszoru megváltás címén 330000 koronát.

Wurmfeld Ignác.

Áldott emlékü jó tanítónk, *Wurmfeld Ignác* élete és működése bizonyítja leginkább, hogy nem a mi népünk talaján termett a mondás: „quem dii odere, magistrum facere“, hogy akit az istenek gyűlölnék, tanítónak teszik meg. A mi zsidó felfogásunk, Irásunk a legnagyobbat, a legkiválóbbat látja a tanítóban, hiszen azt a prófétát, aki előtt nem volt s utána hozzá hasonló nem lesz, „Rábbénu“-nak, tanítónknak nevezi. Epitheton ornans, disztő jelző tehát a zsidó felfogás szerint az, ha valakinek neve mellé odairhatjuk: tanító. Természetesen a diszt nem osztogatjuk ingyen, azt mindenki kell, hogy derekas munkával megszerezze magának. És diszt és fényt szerzett magának néhai ig. tanítónk *Wurmfeld Ignác*, ki mindannyiunk nagy gyászára nov. 25-én hosszas betegség után elhunyt s akit 27-én osztatlan részvét, felekezetre való tekintet nélkül az egész város apraja-nagyja kísért el örök nyugvóhelyére. Áldott volt élete, de halálával sem mulik el neve. Méltó arra, hogy a hazai tanítóság előtt követendő példa gyanánt álljon. Rajta megvalósult régleink mondása: „Az igazak holtukban is élnek“. Aminthogy kell is, hogy éljen és hasson, hasonló nemes tettekre serkentsen, buzdítson az ő példája. *Wurmfeld Ignác* szül. 1854-ben Marácson, Vas megyében. Már 6 éves korában árvaságra jutott, szegény özvegy anyja nagy küzdelemmel nevelte 2 testvérével együtt. Így már korán megismerkedett a nélkülözéssel, de erőt adott neki a hit, a létért való küzdelmeket és megpróbáltatásokat megkönnyítették a családi körben otthonos vallásos érzelem és a Mindenhatóba vetett őszinte hit és bizalom. Iskolaköteles korában *Wurmfeld* Körmendre került, ahol az elemi iskolát jeles sikerrel végezte, abban az iskolában, amelynek később nem kevésbé jeles vezetője lett. 13 éves korában Nyögéden egy tanító nagybátyja fogadta szárnyai alá. Itt él néhány esztendeig, mely idő alatt szorgalmasan tanul. Nagybátyja halála után nevelőnek ment, mely állásában egy derék tanító a nevelés elméletébe bevezeti és e tanító unszolására, valamint néhai Ehrlich rabbi támogatásával a 18 éves ifju Sopronba megy és az akkoriban már jó hírnévnek örvendő és Király I. P. vezetése alatt álló tanítóképezdébe lép. Anyagi helyzete azonban nem engedi, hogy ez intézetben tanulmányait bevégezhesse s így 1873-ban Körmenden tanít. 4 évi sikeres működés után visszatér a képezdébe, ahol megkezdett és időközben megszakított tanulmányait most már befejezi. 1878-ban képesítő vizsgát tesz, majd Budán, a Gertyánffy vezetése alatt álló paedagogiumba lép, ahol nyelv- és történelmi tanulmányokat folytat. 1879. őszén visszatér Körmendre, ahol a számára nyitva tartott tanítói állomást újra elfogadja és ez időtől kezdve majdnem haláláig szakadatlanul működik. Hivatalba lépése első percétől munkabíró ereje utolsó pillanatáig a kötelességtudás, a munka

embere volt. Tudás és munkakedv, lelkiismeretesség és önzetlen szerénység harmonikus egységbe olvadt össze benne. A régi zsidó ideál volt az eszméje: „Lilmaud ulelamméd“ tanulni és tanítani. Ezt ő úgy értelmezte, hogy tanulni, hogy mentől eredményesebb legyen a tanítás. Merjük állítani, hogy nemcsak kis városunk és a vármegye, de a hazai zsidóság tanítói karának díszje volt olyan értelemben is, hogy egyike volt a legjobban képzett tanítóinknak. Szép héber tudása volt — és ezt az ő korában még természetesnek tartották. Németül klasszikus szépséggel írt és beszélt. Tanító munkájában nem elégedett meg azzal, hogy csupán csak növendékeit, a kicsiny iskolás gyermekeket tanítsa, tanítani iparkodott minden embertársát. Nem volt olyan kulturális mozgalom, melyben ő részt nem vett volna. Ott volt az első körmendi hírlap: „Körmendi Hiradó“ alapítói között. A helyi lapnak és az azóta megszűnt „Egyetértés“-nek értékes és becsült munkatársa volt. Teljes lélekkel csüggyén hivatásán, minden tanügyi, valamint társadalmi kérdés iránt komolyan érdeklődött és eszméinek és gondolatainak a különböző szaklapokban adott kifejezést. Így pld. megjelent egy cikksorozata: „Az óvoda hivatásáról és fejlődéséről“ a Vasmegyei Lapokban, a „Falusi nép érdekében“ címmel az olvasókörök életbeléptetését ajánlja. Ugyanezen időben jelentékeny része volt a körmendi önképző- és betegsegélyező egyesület megalakítása körül, melynek estélyein több sikerült felolvasást tartott. 1883-ban a vasmegyei tanítóegyesület pályakérdést hirdetett: „Mily módok állanak a néptanítónak rendelkezésére, hogy a gyermekben az engedelmisség, rend, tisztaság és takarékoság erényei meghonosíttassanak“. A pályadíjat, 5 aranyat Wurmfeld munkája nyerte „I. Különböző folyóiratokban megjelentek még más tanulmányai is ezen címen: „A tanító a társadalom mostoha gyermeke“, „A botbüntetésről az iskolában“, „Az iparosok képzéséről“ s egy nagyobb tanulmány „A közegészségügyről a népnevelőkhöz“.

Wurmfeld tehát a hitéleten kívül is serényen munkálkodott és csak természetes, hogy hitéletünk felvirágoztatása volt minden vágya. Mint hitközségünk titkára ugyszólván vezetője volt annak esztendőkön át s mindenkor jóakarató irányítója. Az interregnum idején, midőn bold. Ehrlich rabbi halála után nem volt még papja a hitközségnek, szónoklatokat tartott templomban és temetéseken egyaránt. Mindez bizonyítja, hogy sokoldalú és képzett ember volt. Ám képzett lehet más is, de kevesen vannak, kiket, mint őt. annyi szent hév és buzgalom lelkesít. 51 évig működött és ezen időn át számos nemzedéket nevelt. Nevelte gyermekeinket lelkes zsidóknak és izzó honszerelemben magyaroknak. Maga személyében is fájó, de honszeretettel büszke áldozatot hozott a magyar hazának. Egyetlen fia, kit nagy áldozatok és lemondások árán nevelt, dr. Wurmfeld Zoltán ezredorvos, a signum laudis és a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa, hősi halált halt édes magyar hazánk oltalmáért. A gyászoló apát megtörte e csapás, de sajnó sebének gyógyulását a munkában kereste.

Wurmfeld Ignác munkásságának eredménye, hogy büszkén vallhatjuk, városunk hasonló intézményei között a mi iskolánk az elsősorban áll. Életének legtöbb órája az iskolában tellett le, ugyancsak utolsó kívánságára annak udvaráról történt a részvétben impozáns temetése is. Kartársai búcsuját *Tantó* István ref. tanító tolmácsolta, tanítványai nevében *Nemes* Lipót tanár mondott fájdalmas istenhozzátot.

Meg kell említenem azt is, hogy becses lapjuk iránt mindenkor nagy figyelemmel és érdeklődéssel volt. Halála előtt még egy órával az „Izr. Tanügyi Értesítő“-t olvasgatta. Harmonikus szép volt az élete. Szép volt olyan értelemben is, hogy hitközsége a megbecsülés jeleivel halmozta el. 1920-ban ünnepelte jubileumát, mely nemcsak hitközségünk, de az egész város társadalmának ünnepe volt. És itt eszembe jut becses lapjuk egy szellemes írója, aki egy tanító-jubileum alkalmából szintén Mózeshez hasonlította a tanítót, de olyan értelemben, hogy miként Mózes a Biblia szerint 40 nap és 40 éjjel étlen volt a Szinájon, a tanító életében is gyakran előfordul, hogy étlen-szomjan kell dolgoznia, hogy munkáját nem értékelik. Wurmfeld félszázados működésére én a bibliának egyik más számjegyét alkalmazom, az ötvenest, melyről olvassuk: „Vekiddastem esz senasz hachamisim sonó“, amit egy kis homiliával így fordítok le: Wurmfeld megszentelte az 50 évet, működése idejét, viszont az ő életét is megszentelte az

a közbecsülés, melyben őt hitközsége részesítette s amellyel most halóporait is áldjuk. Wurmfeld Ignác elmulása felett is a régiek szava a legméltóbb kifejezése gyászunknak: „Haval al deavdin veló mistakhin“.

Dr. Krausz Ignác
körmendi főrabbi.

Kohn Mór

1865–1924.

Ismét kidőlt egy oszlopos tagja a régi jó zsidó tanítószágnak. Váratlanul, pár napi szenvedés után, 1924. november 12-én kilehelte nemes lelkét Kohn Mór, a pécsi izr. népiskola igazgató-tanítója. Végtisztességén — november 14-én — a megjelentek nagyszáma ékes bizonyítéka volt, hogy nemcsak ismert, hanem elismert férfiú volt. Gyászos ravatalát mély megilletődéssel állották körül vérei, testvérei, kartársai, barátai és tisztelői, hogy könnyes szemekkel utolsó istenhozzádot mondjanak annak az érdeemes tanférfiúnak, aki összesen 39 — és ebből 34 éven át Pécsen — mondhatjuk utolsó lehelletéig hivatott, becsületes és buzgó munkása volt hazai és felekezeti tanügyünknek.

A megboldogult 1865. november 6-án született Tatán. Iskoláit szülővárosában és Budapesten végezte. Képesítő oklevelet 1885-ben nyert az Orsz. Izr. Tanítóképzőben. Mindig szorgalmas és törekvő diák volt. Már a képzőben kitűnt társai között lebilincselő előadó képességével. Az iskolai ünnepélyeken tartott tüzes hazafias beszédek hatása élénk visszhangot keltett a hírlapok útján az iskola falain kívül is.

Tanítószágnak első évében Kiszomborban nevelősködött, az 1886/87. tanévben Sajtyényben, majd 3 éven át Kürthön, az izr. népiskolában tanítóskodott. Innen aztán 1890. szeptember 1-én Pécsre került. Tehetsége, buzgalma és tanítói képességei a legjelesebb tanítók közé emelték. Hosszú munkássága a köz javáért nem maradt nyomtalanul. Azt a tiszta vallásos érzést és azt a lángoló hazaszeretetet, amely nemes lelkét eltöltötte szeretett és szerető tanítványainak ezrei útján egész nemzedékbe oltotta.

Sokan, nagyon sokan ismerték, de még többen szerették. Hisz ő minden jó ügynek készséggel állott a szolgálatába. Felekezeti és nem felekezeti, társadalmi és tanügyi körökben odaadó és értékes munkásságot fejtett ki. Semmiféle munka nem volt terhére. Főünnepeinken várva-várt vigasztalója volt a fegyházban sanyalódó hitsorsosainknak. A háború idején és az azt követő években, mint a pécsi I. ker. élelmezési iroda vezetője sokat fáradozott és mélyen érző szívével sok keserű könnycseppet szárított fel, de ami a legfőbb, hogy e súlyos időkben elismerésre méltó becsületet szerzett a zsidó névnek, a zsidó tanítónak.

Az 1905. évben számottevő kísérletet tett a felekezeti tankönyvirodalom terén. A zsidó népiskolák alsóbb osztályai részére írt és megjelent „Bibliai történet és hittan“-könyvét több iskolában sikerrel használták.

Bokros érdemeinek tudható be, hogy sok éven át volt választmányi tagja a „Pécs városi“ és a Baranyamegyei Ált. Tanítóegyesületnek. Országos egvesületnek pedig nemcsak mint hűséges választmányi tagja, hanem mint Fiók-kör alelnöke és legutóbb mint elnöke vált díszére.

Öregségbe hajló napjait méltán ragyogó közéleti becsülés és elismerés köszönet fogadta a folvó tanítói meg régi lelke

iskolaszéki elnök. a tanítványok nevében jánosi-i *Engel* Róbert dr., egyesületünk nevében *Székely* Lajos, a dunántuli fiókkör alelnöke és kartársai nevében *Hoch* József vettek érzékeny búcsút.

Ki annyit fáradoztál, legyen pihenésed csendes, nyugodt, zavartalan!
Áldott emlékedet kegyelettel őrizzük!

זכר צדיק לברכה

Hoch József.

VEGYESEK.

Nyomatékosan felkérjük tagtársainkat, hogy úgy hátralékos, valamint a f. évre járó tagdíjaikat és lapunk költségeihez való hozzájárulásukat küldjék be. Az évi tagdíjat a központi választmány minimálisan 10 000 koronában állapította meg. Akik tehát a múlt évre ennél kevesebbet fizettek be, tartoznak ezt legalább a fenti összegig kiegészíteni. De elvárja a vezetőség, hogy kiki az érvényben levő szorzószám alkalmazásával igyekezni fog a békebeli járulékait megközelíteni. Felhívjuk tagtársaink figyelmét arra is, hogy a folyó évben megtartandó közgyűlésünkön alapszabályaink szerint csak annak van szavazati joga, aki az előző évre járó tagdíját befizette.

Kérjük továbbá a tagtársakat, hogy az általuk szerzett pártoló-tagoknak díjait a jelenlegi pénzürtéknek megfelelő összegben szedjék be.

Választ igénylő levelekhez kérünk megfelelő postabélyeget mellékelni.

A titkárság hivatalos órája : szombat és vasárnap kivételével naponta d. u. 3—5-ig. Helyiség : a dohány-utcai templomépületben, VII. Sip-utca 12.

Major J Gyula. Lapunk zártakor ért a lesújtó gyászhir, hogy *Major* J. Gyula, az Izr. Tanítóképzőnek 1887. óta volt neves zene-tanára, kiváló zeneszerző, Liszt Ferencnek méltó tanít. ánya január 30-án, hosszas betegség után 66 éves korában meghalt. A pesti chevra kadisa és a hitközség február 2-án díszes temetéssel adott kifejezést a megboldogult iránti nagyrabecsülésének és kegyeletének, melyen megjelent Dr. *Bánoczi* József vezetése mellett az Izr. Tanítóképző teljes tanári kara és számos tanítványa, a pesti hitközség polgári leányiskolájának tantestülete, barátainak és tisztelőinek nagy sokasága. Dr. *Fischer* Gyula főrabbi határos gyászbeszéde méltatta az elhunyt nagy zenei kvalitásait és érdemeit, majd Dr. *Richtmann* Mózes tanár a Tanítóképző nevében búcsúztatta az elköltözőt. *Lazarus* Adolf főkántor mesteri módon előadott gyászdalait a templomi férfi-énekkar kísérte. A megboldogultban *Major* Etta tagtársunk, a sip-utcai polg. leányiskola tanárnője, édes atyját gyászolja.

Yom-tu-bi ünnepség. Dr. *Krishaber* Bela pesterzsébeti rabbi tiszteletére az ünnepséget rendezett hitközsége azon alkalomból, hogy ez évben a hitközség működésének 25. évét. Ez az ünnepély magasan emlékeztet a hitközség 25. évfordulójára, mert ezen nemcsak hitközségének és hanem a pesterzsébeti nagy-kegyeletének felekezeteinek lelkes részvételével az ünnep volt. az ünnep volt.

érdemét hogy a néhány évvel ezelőtt Pesterzsébeten szervezett zsidó iskola leginkább a derék főrabbinak köszöni létesülését.

Lippe József érdemes kartársunk, egyesületünk régi, hűséges tagja, az Alföldi fiókkör elnöke, akinek 40 éves szolgálati jubileumát a múlt évben Debrecen közönsége felekezeti különbség nélkül fényesen megünnepelte, a folyó iskolaév elején nyugdíjba vonult. Ez alkalommal a vallás- és közokt. miniszter ur elismerő okmánnyal tüntette ki és kiváló tanítói érdemeinek elismerésül a VII. fizetési osztályba nevezte ki. Hitközsége szolgálatát nélkülözni nem akarja, azért továbbra is hitoktatással bizta meg. Kitűnő kartársunknak kívánjuk, hogy nyugdíját az érdemes munka után még sokáig zavartalanul élvezze.

Biedermann Adolf kartársunkat, az egri zsidó iskola érdemes igazgató-tanítóját a vallás- és közokt. miniszter a VII. fizetési osztályba nevezte ki. Melegen üdvözöljük ez alkalomból kiváló tagtársunkat.

A Magyar Tanítóegyesületek Orsz. Szövetsége dec. 29-én tartotta meg tisztújító közgyűlését, melyen *Simon Lajos* főtitkár ünnepies szavakkal emlékezett meg a Szövetség megalakulásának 15-dik évfordulójáról és beszámolt az egyesület 3 évi tevékenységéről. *Dobó Sándor* tiszteletbeli elnök korelnöklete alatt megtartották a tisztújítást, melynek eredményeképpen egyhangulag *Rákos István* elnöklete mellett a régi vezetőséget választották meg. A tisztkarban az ügyvezető alelnöki állást *Bozsik Bélával*, az ujonnan szervezett ügyvezető-titkári és társ-szerkesztői állást *Vikár Kálmánnal* töltötték be. E gyűlésből kifolyólag 3 tagu küldöttség kereste fel *Gyertyánffy Istvánt*, kiváló pedagógusunkat, hogy 90-dik évének betöltése alkalmából a magyar tanítóság nevében üdvözölje. Az igazgató-tanács határozatából a Szövetség a vasuti kedvezmény, valamint a nem állami tanítók részéről annak megújításáért járó 14 aranykorona díj elengedése ügyében ismételten beadvánnyal fordult a kereskedelmi miniszterhez, melyben a kedvezményes utazás jogosultságát a nem állami tanítók családtagjainak és a nyugd. tan-személyzetnek visszaadni, a sérelmes és terhes 14 aranykorona kiállítási járulék megfizetésétől való mentesítését kéri.

Az Eötvös-alap a Tanítók Háza áldásos működésének 25 éves jelentős évfordulóját november 23-án díszközgyűlés keretében ünnepelte előkelő nagy közönség részvételével *Rákos István* kir. tanácsos elnöklete alatt. A magas szárnyalású elnöki megnyitón kívül beszédeket mondtak *Németh Arthur* dr. min. tanácsos a vall. és közokt. miniszter képviseletében, *Bárczi István* dr. volt főpolgármester, ny. igazságügyminiszter az Eötvös-alapnak ezelőtt v. elnöke, *Mosdóssy Imre* min. tanácsos, székesfőv. kir. tanfelügyelő, *Maday Gyula* dr. nemzetgyűlési képviselő, az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület elnöke a közéletnek még több kiváló képviselői. *Háros Antal*, az Eötvös-alap főtitkára ismertette a Tanítók Háza 25 éves történetét.

Lapunk 50 éves jubileuma alkalmából kedves kötelességet teljesítünk, midőn szeretettel és igaz elismeréssel emlékezünk meg a *Neuwald Illes utódai* cégről, melynek nyomdájából kerül ki az *Izr. Tanügyi Értesítő* immár 32 éve. A cégnek mindenkorai főnökei meleg érdeklődéssel kísérték egyesületünknek és közlönyünknek fejlődését és a legnagyobb előzékenységgel támogatták a maguk hatáskörében törekvéseinket. Mint pártoló tagjaink jótekonysági akcióinkban évenkénti adományaikkal is részt vettek, amiért ezuton is köszönetet mondunk.

Társas összejövetel Lapunk 50 éves jubileumánál
szombaton este 8 órakor kezdődik a közgyűlés a
ben (VII., Károlyi utca 11. sz. alatt)
számonkénti adományaikkal is részt vettek, amiért ezuton is köszönetet mondunk
e?

Vallásos műveltségre oktató tanfolyam. A budai izr. hitközség Dr. *Kandel* Sámuel tagtársunk vezetésével utánzásra méltó új intézményt létesített. Hétről-hétre (hétfőn este 6^{1/2} órakor) Szentírásunk szavainak meghallgatására és megértésére egybegyűlnek a hitközségnek műveltebb elemei, mérnök, orvos, ügyvéd, tanár, szerkesztő, kereskedő, tisztviselő, egyetemi hallgatók és feszült figyelemmel kísérik az előadásokat, melyek az erkölcsi tartalom megértésén felül az eredeti héber szövegben való jártasságra is vezetnek. Dr. *Kiss* Arnold főrabbi, *Baracs* Károly hitközségi elnök, valamint az előjárók jó példával előjárva jelenlétükkel díszítik a nagyszámu hallgatóságot.

Pedagógiai ülés. A múlt évben tartott pedagógiai ülés szép sikerén felhuzdulva, a vezetőség a fővárosi és a közfelvidéki tagtársak részvételével ez idén is megismételtetni kívánja ily ülés megtartását, melyet a peszach félünnepek 3-ik napjára, husvét hétfőre szándékozik egybehívni. Ez alkalommal Dr. *Málnai* Mihály elnökünk tart előadást a 8 osztályu népiskoláról. Ugyancsak ez üléssel kapcsolatban alakulna meg egyesületünk középiskolai szakosztálya.

Ötmillió korona ösztöndíj és jutalom zsidó diákok számára. A *Remény*, a zsidó tanulóifjuság szép lapja, az idén lépett fennállásának 11-ik évébe. Egy évtizede immár, hogy a *Remény* a vallásos és hazafias érzést ápolja és fejleszti felnövekvő ifjuságunkban.

A *Remény* ezt a jelentős évfordulót nemes gesztussal ünnepli meg. Ötmillió korona összegben ötven ösztöndíjat és jutalmat tűz ki zsidó fiuk és leányok számára. Ezekre az ösztöndíjakra és jutalmakra minden zsidó diák pályázhatik, aki a zsidó tudásban kiváló előmenetelt tanusít és a *Remény* táborának tagja. Ezeknek az ösztöndíjaknak tehát az a szép céljuk van, hogy a zsidó tudást fejlesszék ifjuságunkban. A pályázó a kérvényt, melyet a rabbi, illetőleg hi tanár ur ajánló sorokkal lát el, a *Remény* szerkesztőségéhez (IV., Magyar-utca 3.) intézi. Határidő: 1925. április 30. A *Reménynek* e szép gesztusa annál értékesebb, amennyiben a zsidó iskolák amugy is szűkölködnek évvégi jutalmakban diákjaik részére.

A Vasárnapi könyv, az Országos Közművelődési Tanács népies ismeretterjesztő képes heti lapja immár XIV-ik évfolyamba lép. A *Vasárnapi könyv*, amely a legszükségesebb tudnivalóknak legnépszerűbb kátéja, szívesen látott vendége a tanulóifjuságnak éppen úgy, mint a munkásnak és a polgári elemeknek. Önzetlen eszközökkel áll a népies kultúra szolgálatában, munkálja a szociális felvilágosítást és megértést, kihatása tehát e részben is biztosítva van. A jól szerkesztett és gazdagon illusztrált *Vasárnapi könyv* megérdemli a pártfogást, miért is annak minél szélesebb körben való terjesztését ajánljuk tagtársainknak. A *Vasárnapi könyv* a legolcsóbb képes hetilap, előfizetési ára füzetenkint csak 1500 korona, negyedévenként 18.000 korona. Jutalom- és ajándékkönyveknek nagyon alkalmasak a *Vasárnapi könyv* bekötött féléves évfolyamai, 18 félévről, kötetenkint 36.000 kor. Gyűjtőknek — úgy a füzetek, mint a könyvek után — 20 százalék árkedvezmény, amely a beküldendő összegből levonható. Kiadóhivatal VII., Miksa-utca 8.

Rádió, Röntgen és egyéb sugárzások cím alatt igen értékes folyóirat jelent meg *Karsa* Béla műegyetemi adjunktus szerkesztésében, mely a nagy jelentőségű fizikai és kémiai tudományok terjedését célzó rádiotechnikát kívánja népszerűsíteni. A gazdagon illusztrált folyóirat havonta két alkalommal jelenik meg. Előfizetési ára 6 számsra 50.000 kor., 12 számsra 100.000 korona. Kiadóhivatal: Budapest, Múzeum-körut 6. sz. A tanítói

előleges beküldés ellené-
vel a tanítói